

zeruko **ARGIA**

1979-Ilbelta-28-XLII garren urtea 817 zenbakia 60 peza

Gipuzkoa'ko jakintza bearrak, iraunkor eta etengabeko ardura eskatzen dute. Bereziak eta oremenka edatuak izanik, elkar artu ta saillean egin bearreko lana.

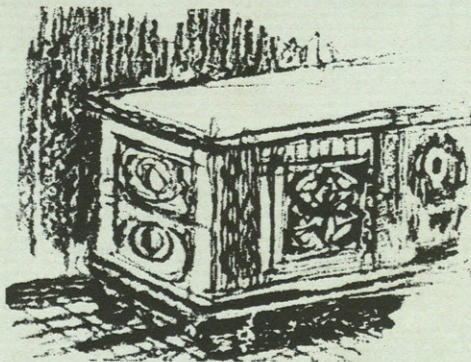
Donosti-Aurrezki-Kutxa'k lortutako etekiñak ez ditu erabilli oi banakako laguntzan, Gipuzko-erriaren onerako bai ordea. Zuri Kutxan jarritako diruak korritua ematen dizu baita orretaz gaiñera zu, Donosti-Aurrezki-Kutxa'ren bidez ekintza auetako lankide izentatu ere:

- Miramon'en, Arbide-Dorreak ber-eraiki, Bidebietan, "Moneda" izeneko baserria ta Azpeiti'n, Enparan-jauregia zar-berritu.
- Ateraldi-Argitaraldi-Gipuzko-Bazkunak eta "Dr. Camino" izeneko jakintza sailak, Idazti argitaratzea.
- Donosti'n, arduradun guzientzat irikia dagon, Dr. Camino Idaztitegia.
- Jakintza-ekiñaldiak, Donostiko Aretoan eta Gipuzkoa'ko 17 gela-nagusietan.
- Erti-Erakusketak, Eibar, Donosti ta Zumai'ko Aretoetan. Gipuzkoa'ko jakintza-lagundi ta bazkun askori, laguntza ta babesa.

Jakintza sail
ontan ere

lankide zaitugu, Gipuzko-erriari lagun egin bai diozu.

**ZU ERE
ONTAN
LAGUNTZAILLE
ZAITUGU**

**IA EUN URTE DARAMAZKIGU GIPUZKO-ERRIAREN
ALDE LANEAN. IA EUN URTE!**

editoriala

Euskal giroko umorerik eta festarik ezin du jasan gobernuak. San Sebastian eguna «San Fermin» eguna bilaka zitekeen Donostian. Hildakorik ez da izan zorionez, baina hiltzeaz geratutako zauriturik bai. Eta dena bandera espainola izkutatua izan zelako.

Aurreko egunetan ere nahiko giro petrala sortu zuten, soziedade batzuei afaririk ez serbitzeko aginduz. Jendearen artean bazen, erasoko ote zuten susmo txarrik, aldeaz aurretik. Susmoa egia bihurtu zen. Bandera-kentze batek eman zien jendeari ti-roka erasotzeko aitzakia.

Hori aitzakia besterik ez baita. Bandera espainolak eta ikurriñak ere ez dira lehen aldikoz kentzen. Ezta erretzen ere. Estatu baten sinboloa kentzeagatik gobernu batek ez dezake herritarren osasunik eta bizirik arriskuan jar. Are gutxiago sinbolo hori nahiko eztabaidagarri gertatzen denean. Espainiako Estatuaren sinbolo horren ohoretan jende asko zigortua, espetxeratua eta hila izan dela ez luke gaurko gobernuak ahortzi behar. Sinbolo hori 40 urtez ikurriñaren etsai amorratua izan dela ere gogoratu beharko luke.

Baina bandera errespetarazteko aitzakiaz indar harmatuak Donostiako kaleen jaun eta jabe egin ziren, jende guztia izu-ikaratuz. Jokabide basa horren barruan sartu behar da Aldapeta inguruan polizia harmada batek eta ejerzitoko sarjento batek jendea ekarri zuten eraso harro eta itsua. Amorrutik biziz ekin zioten jendea izutzeari. Bat balaz zauritu zuten.

Ez da dudarik. Ezin eramanez izorratzen dituzte festak. Ezin dute festetako alai-tasuna eta abertzaletasuna eraman. Are gutxiago festa hoietaz baliatuz talderen batek bere iritziak agertu nahi baldin baditu.

Festetan gobernuaren aurkako politika egiten den aitzakiaz festak berak hondatzen eta tristatzen dituzte, han eta hemen, odola isuriz. Bere iritziak agertzeko festez baliatu beharrak, ez dagoela inolaz ere askatasun osorik adierazten. Balego ez lirateke hainbeste politizatuko.

Isil eraziz ez da jendea eskuratzen. «Ikurriña bai, espainola ez» oihua indarrez eta tiroka isilerazteak ez du hauzia gozatzen eta konpontzen. Espainola eta ikurriña, elkarren ondoan bakean egoteko, beste zerbait egin behar da. Ikurriñak adierazten duena, errespetatu, hasteko.

Euskal herriari bere buruaren jabe izaten uzten baldin bazaio ez da gerrarik izango, euskaldunon aldetik. Euskaldunok badugu bakearen egarria, festaren eta alaitasunaren irrika. Bestek behartzen gaitu borroka egitera. Eta bizi-nahiaren borroka hori bazter guztiak poliziaz josiz nahi da amaitu.

zeruko ARGIA

Lehendakari:

Kaetano Ezeiza.

Zuzendari funtzionariak:

Pilar Iparraguirre.

Erredakzioa:

Joxe Luis Alustiza, Lurdes Auzmendi, Elixabete Gar-mendia, Ana Mari Lizarralde eta Gorka Reizabal.
Bilbon: Gorka Abad, Karlos Donoso, Inigo Lamarka eta Joseba Sarriena. **Iruinean:** Txema Larrea. **Iparraldean:** Ermi Madariaga.

Idazleak:

L. A. Aranberri "Amatiño", Mikel Atxaga, Estepan Aldamiz-Elxabarria, Alkiza, Arastegi, Amun-sa, I. Bujanda, Bakaikoa, Lizarralde, Mikel Ugalde, Joxe Azurmendi, Jon Urrujolegi, Kepa Aulestia, Anjel Amigo, Bernardo Atxaga, Koldo Izaguirre, Ramon Saizarbitoria, Ibon Sarasola, Jorja Cirera

Herrietako berri-emaleak:

Odile Kruzeta (Eibar), L. Baraizarra (Markina), Axari (Idiazabal), Idiazabal (Deva), Alix Trueba (Karrantza), Eizetxukoak (Herrera), Sistigane-ko Pello (Lezo), M. Izeta (Baztan), Mendiaga (Arrasate), Ertxin-Harri (Zestoa), Murumendi (Beasain), Katzurri (Durango), Barreneitea (Oiztun), Anatsan (Azpeitia), Iñalurreta (Pasai Donibane), Uria (Hernani), Giro (Zaldibia), Mahasti (Erren-teria), Metal-Iturri (Lazkao), Azpiroz (Berastegi).

Marrakzi eta diseinuak: Olariaga, Larrarte, Aleman, Tororo, Karlos Valverde, Juanba Berasategi eta Mikel Plazaola.

Argazkilariak: Arturo Delgado, Loubet, Philippe Etxeberri, Luis Otaegi, Luis Mitxelena eta Txema Ormazabal.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Fotolitokiak: Ernie S. L.

Jabea: Nafarroako, Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoak.
Burlada, Kale Nagusia, 50-1
Donostia, Okendo 22
Telf.: 42-77-86.

Moldiztegia eta Idazkela:

EL DIARIO VASCO - Ibaeta - Donostia

ALVAREZ IRAOLA - Ibaeta - Donostia - P. L.: 80 - 1963

HARPIDA SARIA:

Barruan	1600	ptz.
Korreo batasuneko herrietan	1800	ptz.
Atzerriko beste herrietan	2100	ptz.
Airez	3200	ptz.
Salmenta (ale bakoitza)	50	ptz.

Irakurleak mintzo

ZEIN DIRA SETARIAK

Eguna joan eta eguna etorri, entzuten dugu Gestora batzordeak setari xamarak biurtu direla; ez nago ados iritzi onekin.

Ni personalki, ez nago afiliatuta inongo alderdietan, baina beti lagundu izan dut, lehen eta orain, zeren, neretako, espetxeratu eta errefuxiatuak dituen herriak, bere askatasuna oraindiko, ez du lortu.

Batzuek, espetxetatik irten zirenean, ahaztu ziren, eta hor ibili ziren herri, herri, heroen gisa.

Denok ordaindu genuen borroka hori, denok borrokan egon behar dugulako, eta ez sigla batzuekin ados egoteagatik.

Batzuek borroka mota bat utzi zuten, beste batzuek borroka armatua jarraitu zuten,

atsedenaldia hartu gabe.

Orain sartzen zarete, bi asmoekin, PM. alde, lenengoa, eta bigarrena estatutoari, aupada bat emateko.

Nik, orain galdetzen dut, zein dira setariak, Gestora batzordeak, gogor apoiatu dituztenak beti, ala azken orduan sartu direnak, estatutoa apoiatzeko, inposatzen dutenak.

Agur, eta beste bat arte.

ARANTZA

D.N.I. 72.560.757

GIPUZKOARRA ALA EUSKALDUNA

Zuzendari Jauna:

Duela bi urtetik zure aste-kariko harpideduna naiz eta noiz behinka irakurtzen dudanez, zenbait hutsune —nik ikusten ditudanak noski— agertu nahi nizuke. Arabarra naiz eta gaur arte behintzat Euskal Herriaren zatitza

jotzen da hain euskalduna ez den probintzi hau.

Zuk zuzentzen duzun aste-kari hau, betidanik pentsatu dut Euskadiko zazpi probintzien berri jasotzen zuela, baina tamalez ez da horrela gertatzen eta bide hortik dijoaz nere kezak. Gure probintziak arazorik ezagutzen du beste guztiak bezala, besteetako bezain aurrerakoa ez izan arren, giro bat badago, gure hauzoak ere arazorik badute, bainan dirudienek zuek ez dakizute bizi geranik ere.

Zuen astekaria Gipuzkoako arazoz bete agertzen da, tarteke Nafarroko zerbaite eta ikusi dut Ipar Euskadikoa gogor ari dela eta egia esan poztan naiz. Baina Bizkaia eta gu izaten gara normalean baztertuena, gu behintzat ahaztuenak gaude zuen orrialde hoietan. Momentu honetan adibidez, Arabak arrisku handi bat bizi du. Berriro hauteskundeak datortze eta berriro beldur gara UCD lrtengo den garalle. Hau gertatzen bada eta lehenago esan zuten be-

zala, Nafarroa ezetz, gu ere bide berdinean sartuko gara, ezkerreko benetako aulezian baltago.

Badakit zuek ezin dezaketela gure probintzian euskaldun sentimendua altxatu, baina pentsatzen dut hemen ere irakurleak izango dituzutela eta hau baino gehiago Euskal Herriak jakin behar duela hemen zer gertatzen den, zuek ere ez gaitzazue baztertu.

Hutsune hau konpontzea pentsatzen baduzu edo ahalginak egiten badituzu, asko poztuko nintzeke eta pentsatzen dut Euskal Herriaren onerako izango litzekela, Euskadin banatzen den astekari batek Euskadin gertatzen dena, bizi dena agertu behar baitu eta ez probintzi batera mugatu.

Besterik gabe eta ahaleginak egingo dituzuelakoan, Araba zuen orrialdetan ikusteko itxaroten geratzen naiz.

ARAMAIOAR BAT

besteena

CAMBIO 16en 372. zenbakian argitaratutako «Sin remilgos» editorialetik: «(...) Por lo pronto una cosa: no es tolerable que Francia siga concediendo asilo o protección a los guerrilleros de ETA. No es tolerable que el «Ministro de extorsiones», Peixoto, negocié tan contento en San Juan de Luz los impuestos revolucionarios que han de pagarle los vascos a punta de pistola. (...) El Gobierno tiene que movilizarse a la ciudadanía contra el terror y hacer saber que hará rico a quien denuncia a los asesinos. Recompensas millonarias hacen abrir muchos ojos cerrados, y pueden colocar a los terroristas contra la pared. Veinte millones de pesetas por comando de asesinos pueden ser una de las armas más eficaces para acabar de una vez por todas con la impunidad de silencios y complicidades que está aniquilando la paz en el País Vasco y en el resto del país.»

TRIUNFOren 834. zenbakiko «¡Esta democracia!» Pozuelo-

ren artikulotik: «Una democracia no nos hace: la hacemos nosotros. Si nos dejan. Se puede, también, pedir responsabilidad a un Gobierno, incluso a un Jefe de Estado, si uno se atreve. Pero no a una forma de régimen. La realidad en nuestros momentos es que la guerra al Estado declarada por el terrorismo es considerablemente menor que la guerra declarada por esta corrosión continua de quienes no ayudan a hacerlo y lo repudian, de quienes se izan sobre el terrorismo para justificar destrucción.» Honela erantzuten dio «La Gaceta del Norte» Bilboko egunkariak eginiko editorial bati.

LA CALLERen 43. zenbakian azaldutako «Elecciones con freno y marcha atrás», César Alonso de los Ríosen artikulotik: «(...) Por otro lado, el período constituyente debería haberse completado con el proceso autonómico. La pacificación del País Vasco lo exigía así. Era la posibilidad de aislar a ETA. En estos

días comienza a cundir una tesis desesperada y muy peligrosa: la necesidad de la guerra sucia en el País Vasco. En «Cambio 16» se podía leer la semana pasada que no valen soluciones políticas como piden algunos «señoritos querubines», que contra el terror sólo vale el terror. ¿Quiénes son para «Camblo» los «señoritos querubines»? ¿Benegas, Lerchundi, el Consejo General Vasco? La irracionalidad no es buena consejera. Una guerra sucia, aparte de ser condenable en sí misma, nos llevaría al desastre, a la propia irracionalidad de ETA.» Kontuan izan aldizkari hau PCEkoena dela.

EL VIEJO TOPOren 28. zenbakiko «Eva y Lilith, las raíces míticas de la opresión de la mujer» erreportajetik: «El nacimiento de Eva es un «misterio» —e incluso el apóstol Pablo lo reconoce así— desde el momento que cuando el hombre se atribuye una procreación que es materialmente imposible, la sublima diciendo que «crea»

y lo convierte en artículo de fe. La tradición judía habla de una primera esposa de Adán que no fue Eva precisamente, y cuya existencia reforzaría la impostura del mito de Eva tal como nos ha sido transmitido por la Iglesia. Esta primera esposa de Adán se llamaba Lilith y según el folklore y la tradición judías fue creada de la tierra como el propio Adán, lo cual encajaría con la primera versión del Génesis. (...) Veamos lo que dice Theodor Reik de Lilith: «Según la leyenda, la primera esposa de Adán permaneció a su lado un corto tiempo y luego lo abandonó por haber insistido en gozar de completa igualdad con su marido. Escapó y desapareció convirtiéndose en aire tenue. Adán se quejó al Señor diciendo que su mujer lo había abandonado; los ángeles la encontraron después en el Mar Rojo. Lilith, sin embargo, rehusó volver junto a su esposo y quedó viviendo como un demonio que injuriaba a los recién nacidos.»

Badirudi, egun batean hori izanen dela Iñigo Lamacaren artikulua baten titulua. Denentzat bistan da Iñigo ez dela batere ados Herri Batasunaren postuekin. Hau ukaezinezko eskubide bat da eta eskubide hunen kentzea ez da ene nahia. Baina zerbait aiantzi du Iñigok, zera: Edo-nork, ZArek edozein irakurlek EIArekin ados ez izaiteko eskubide bera du. Postura batekin ados ez izatea ta postura hau duten jendekin etsaia balira bezala egilearen artean bada urrats handi bat: malaruski, Iñigok urrats hau arinki egin du.

Ene iduriko aldizkari aske batean (orain arte ez dut uste Zeruko Argia EIArena denik) ponentzi guztien argitaratzea eta aztertzea, hik egin ez duana, biziki gauza garrantzitsu bat da. Erran nahi diat zera, BAKOITXAREN JOKABIDEA ERRESPETAGARRIA DELA, bai EIArena, baita Herri Batasunarena.

Hona zer dioan Herri Batasunaz: «Herri Batasunekoek, eta KASEk bereziki, entzungor egin zioten dispoziioari, beren maximalismo demagogiko eta utopistari jarraituz» (802, ZAN). «Izan ere, Euskal Herria histerismo kolektibo batetara eraman nahi duten demagogo merkeek ez dut uste gehiegi arduratu direnik lan horretan (konstituzioa irakurri)» (807, ZAN). «Idealismoa, populismoa, utopismoa eta maximalismoa dira aldiz, gaur egun nagusi ezker abertzaleko alderdi askorengan» (809, ZAN). «Koalizio honen jokabidea erraza bezain irrespontsablea da (...) jokabide elektoralista da (...) lotsagarri bat (...). Pena da, baina, HB jokabide elektoralista eta partidista bat ari da egiten (...)» (811, ZAN). Hik ezaipituk egin, HBren jokabidea aztertzen entseiatuko naiz, edo bederen jokabide huni ikusten dizkiodan arrazoiak argitzen.

Gaur egun, Hego Euskadin, Espainol Estatua eta herriaren arteko den guduan barokoitza bere dinamika nagusiarazteko asmatan dabil. Orain nagusitzen duena Estatuarena duk. Amnistiaaren aldeko kanpaina salbu (herrian sortu, herriak bultzaturik) bizi politikoaren URRATS GUZTIAK

herri batasuna al paredón

IPARTAR BATEK

Madrilek ezarritakoak dituk: 76ko erreferenduma, 77ko hauteskundeak, aurtengo erreferenduma. Euskadiko biziaren gakoak Madrilan eskuetan dituk: Estatuak du egoera kontrolatzen, menperatzen, guzti ahaldua da. Estatuaren joku huntan sartzea (beraz nahi eta ez onartzea) biziko arriskugarria ikusten diat. Madri-lek sorrarazitako egoera baten aitzinean Euskadik konze-sioneak egitearen ordeez Euskadik, herriak sorrarazitako egoera baten aintzinean Madri-lek konzezsioneak egitea duk lortu behar dena. Ez nauk ados Estatuak uzten ahal daukuna eskatzeko bakarrik, baina bai herriak behar duena eskuratzeko.

Hire «politika POSIBLE» sakratu hunen egitez absurditatean erortzen ahal haiz. Adibidez, «Que se vayan» oihukatu da Hego Euskadiko karriketan. Baina hori ez da lortzen ahal, ez dituk sekulan joanen! Hau utopismoa duk, demagogi merkea duk! Beraz posibilismoak nagusitu behar baitu, oihuka dezagun batera «Con esto basta» «Que no vengas más». Hunen lortzea aiseago duk.

Bertze adibide harrigarri bat. Autonomi Estatutoa erre-daktatu duen taldean erreferendumean ahal bezain argiki minoritarioak gelditu diren alderdiak maioritarioak dituk. Poupulazioaren 100 etik 35 a baizik errerepresentatzen dute-

nak Euskadik zer behar duen ari dituk erraiten, eta oraino kongresoarot joan behar! Hunen onartzea eta huntan parte hartzea politika posiblea baldin bada... Gauza ez da bistatik kendu behar, ene lagun batek zioen bezala: «Politika instituzionala? hor espainolek bide guztiak blokeatuak dizkigute», eta ez da Herri Batasuneko.

Erranen dautak, huntan entseiatuz gero, Madril entzungor egiten baldin badu mobilizazioetarot joateko denbora izanen dela. Hau zera duk, lehenik herriaren baztertzea eta azken finean herriari dei egin. Hemen ongi so egin behar zaio geroari: hire politika posiblea egiteko herriarengandik urrutitzen bahaiz, herria mugi dadin, gibelertzeko berantegi izanen duk gero. Herriak politika posiblearen usaia hartuko dik, edo hobeki erraiteko, usain huntan eroriko da, eta erortzen ari da. Iparraldean eta Frantziako estatuan zehar sistema hau (politikakaria, alderdikaria eta elektoralismoarena) duk nagusi, ikus ezak zer ondorioak dakartzkien: apolitizismoa (dena untza honela, ez da fitsi aldatu behar, ez da «politikarik egin behar» beraz ez da «gorri» izan behar, gauzak diren bezala utzi: kapitalistak boterean), herri mugimenduaren eza. Langileria martxoko hauteskundeetan bere itxaropen guztiak ezarri zuten, galdu du: orain kalera-

tzeak milaka gertatzen dira, bizia gero eta karioagoa eta arraposturik ez, ia nehor ez da mugitzen. Toki batzuetan salbu, borrokarik ez. Baina, bai alderdien arteko borroka biziki gogorra da: Europako Parlamentuaren hauteskundeak jiten zaizkiguk! Jendea burua beheara. Jende hunek bere burua galdu du: bere inolar guztiak politika posible bat egiten dutenen eskuetan utzi, noizbehinka bati ala besteari bere bozka emanaz. Ikusak ondorioa: konbatibitatearik gabeko jende hau! Euskal Herria harat nahi luke eraman? Urrunegi joan gabe, izan haiz inoliz Ipar Euskadin? Ikusi duka demokrazi sakratu eta erreformismoaren erresultadua? Gehienetan hegoaldeok ez zuten alde huntako egoera eta jendea konprenitzen: herria lokaturik, harmarik gabeko herria, bere hiltzerat doan herria. Orain, agian, konprenitzen dute. Gaur egun, zorionez, jendea hasten da jazartzen, eta hau politikakerietatik at egin den lanari esker, jendeari bere indarra itzuliz.

Beraz zer egin, gaur, Hego Euskal Herrian? Iniziatiba eta dinamika jenderengan, herriarengan utzi. Has daitezen toki guztietan estatuari buruzko batzarreak, eztabaidak. Herriak berak nahi duen estatua egin dezan. Ez gaitezen negoziaketan has ukaezinezko puntu minimoak lortu gabe. Ez ditzagun onar herriak errefusatu dituen mugak (konstituzioa). Jendeak bere proiektua presta dezan eta inposa dezan, ez negoziat! Inposa. Madri-lek egin ditzala konzezsioneak eta ez Euskal Herriak. Burruka harmatuari lotu da-kion erresistentzi herrikoia.

Baina behar bada guzti hau utopismoa da, hunen egiteko berantegi da. Agian ez, Iñigo, zeren bertzela aski ilun ikusten diat gure geroa. Hau duk ene iritzia baina berriz dakoat bertze era batez pentsatzea oso normala duk, Egia daukaldala ez deat erraiten, traidore haizela ez deat erraiten. Hik bertze iritzi bat duk, baina bertzeena bezala errespeto minimo bat merezten eta behar duen iritzi bat.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

☎ 41 22 72

Transportes **azkar s. a.**

ERAMAN - EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia,
Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid,
Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean Irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo,
Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

**JOSE ZINKUNEGIREN
OPTIKA DONOSTIAN**

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernanl, 4

DONOSTIA

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

- Urrut: 41 77 51 - 42 27 00

Getaria, 10

DONOSTIA

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

Jatetxea

ALDANONDO

DONOSTIA

K. EUSKAL-HERRIA- 6

SAGARDOA - TXAKOLINA

Urrt. 412852

oraingoa

UZTARGILE

Oarin dela gutxi EGIN egunkarian Azkoaga-ren artikulua interesgarri bat agertu zaigu. Gainbegiratu batean artikulua elektoralista bat dela dirudi, baina hauteskundeetan eta erreferendumei erresultaduetan oinarrituz ondorio oso egokietara iristen dela esan dezakegu. Egoera triste hura, ondorioetatik atera dezakeguna, EGINen agertzeak denoriz pentsa eman behar digu. Baina hainbat hitzek ez ote duen ezertarako balio, beldur naiz. Beste askotan egin den bezala inork ez du kasurik egingo eta hainbat aldiz gertatu zaigun bezala beste oportunitate bat galduta izango dugu. Historian zehar hala ikusi izan dugu behin baino gehiagotan.

Euskadiko politikoa alorrean gauzak ez daudela batere garbi dirudi baina azterketa sakon bat, eta ez hain sakona ez dena, egin ondoren alternatibak garbi agertzen direla ez dago batere dudarik. Alor horretako eskubi eta erdi aldea PNVe betetzen du, Espainol Estatuko parlamentario joku «barruan» jokatzeko onartzen duen ezker bat (Euskadiko Ezkerra ESEIren laguntzaz) eta alor zabalago bat betetzen duen beste ezker bat, Herri Batasuna, KAS koalizio horren barruan egonez.

«Barrundik» lana egiteak daraman arriskua kontutan hartzekoa da, baina «bakarrik» gelditzeko beldurak barne-barneko arazo politikoa berplanteiatu beharra erakarri du. Arriskua ez da hain egotea, nola egotea baizik. Zeinen ordezkari diren kontutan hartu behar da lehenbizikoz. Ezker abertzaleko botoen bidez Euskal Herri baten ordezkaritza dutela eta Herri honek autodeterminazioa, autogobernua eta independentzia nahi duela jakin behar dute.

Hori jakinez, postura horri eutsi behar zaio eta ez Estatu bat (espainola) eraikitzen indarrak galdu. Aldiz, penintsulako herrien arteko solidartatean oinarrituriko lokerak sortzen eta bakoitzaren soberania

errespetatzen saiatu behar dira. Betetik ez da ahaztu behar Euskadik batasunerako duen gogoia. Gaur Bidasoa hibaia sasimugak zatitzen gaituen bezala bihar hesi hori haustera joan behar dugu.

Euskal Ezker nazionalistaren konbergentzia zerbait egin izan beharko luke, denen helburuak berberak baitira eta helburu horik lortu nahi badira bide bakarra baturik joatea delako. Bestenaz, helburu horik lortzea ezinezkoa gerta daiteke. Batasun hau nola egin behar den norbaitek eta nola edo hala esan beharko du. Denok dakigu, historian zehar euskaldunon askatasunak pixkana pixkana murrizteko era bakarra euskaldunok zatitzea izan da eta orain ere ez dadila gauza berbera gertatu.

Oroigarri tristeak denok ditugu. Hor dago Belateko bataila, hor Oinaz eta Ganboatarren arteko burrukak, hor Karlista guduak, hor 1936.eko gudua. Hau denak Orreagako bataila haren esanahiaren kontra doaz eta ikasbide batzu dira guretzat. Ikasbide hauk gaur bertan, beste ikuspegi batetatik, aplikatu daitezke.

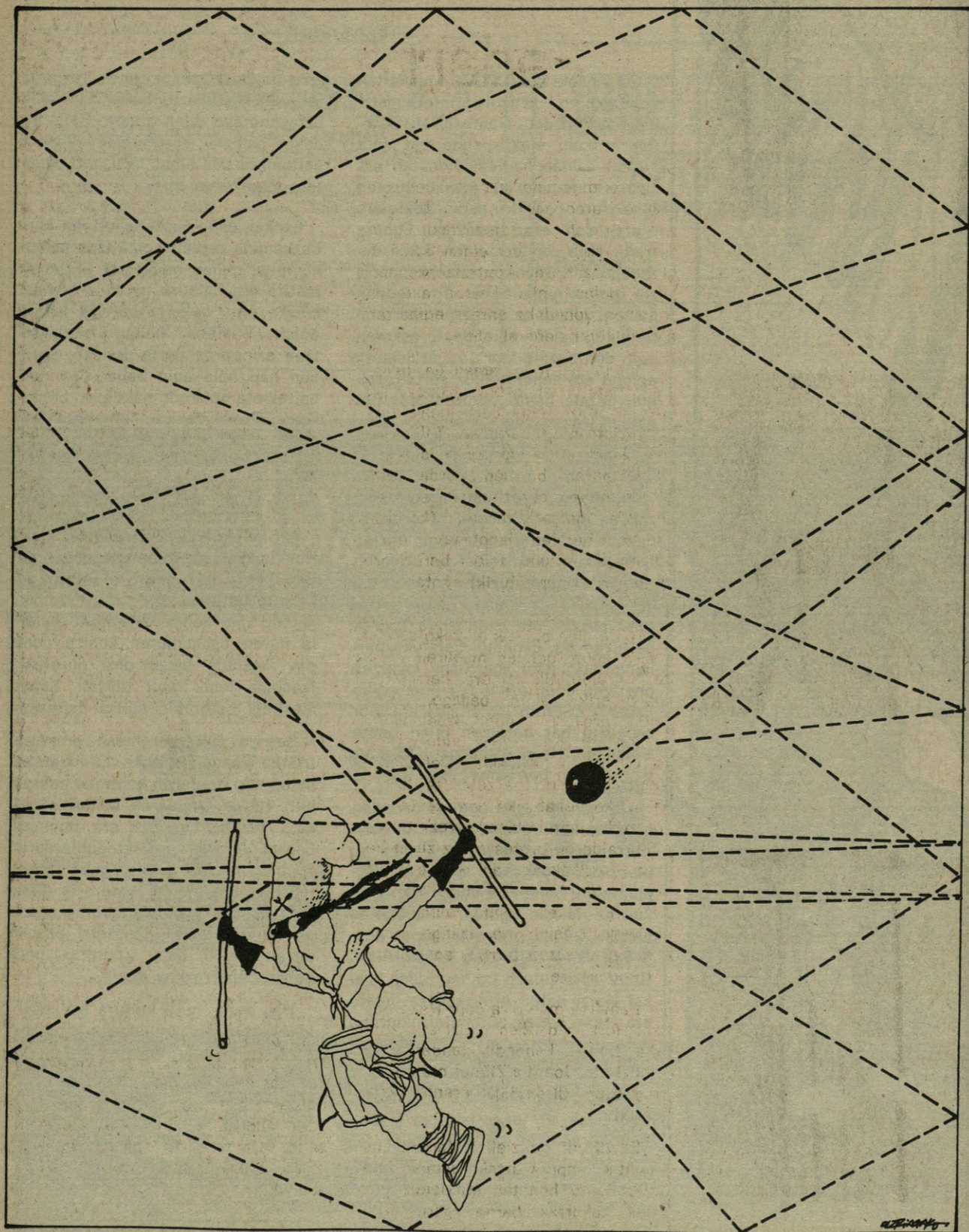
Berriro zulo berdinean erortzea tristeia izango litzateke. Ez litzateke baten edo besteren kontrako pekatu bat, Euskal Herriaren kontrako pekatu bat baizik. Eta era honetan Euskal Herriak bere autogobiernurako bide egokia aurkitu gabe jarraituko du eta inongo boteririk gabe gaur dagoen egoera berberan egongo da. Eta ezin uka Herri bezala jarraitu nahi badu «botere» hori behar beharrezkoa duela.

Hau dena, gure kultura eta nazio identitatea desaroilatzeko «botere» hori ez badugu lehenbailehen lortzen eta euskararen normalizapenerako bideak ez baditugu jartzen, iraultza gerta daiteke baina ez hemengoia. Beste bat izango litzateke. Gaur duen sena erabat galduko luke eta honek denoriz zer pentsa eragin behar digu.

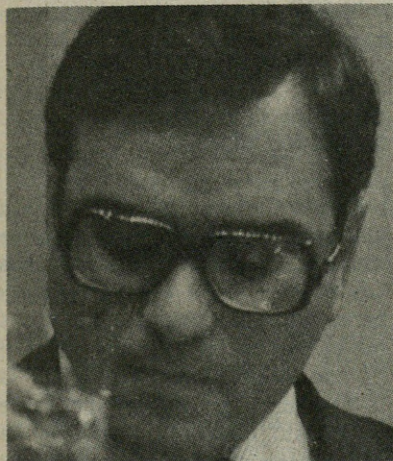
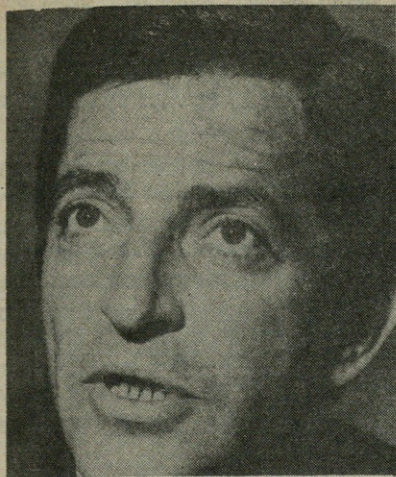

mozorrozko

prekontseilari maskaratua

muga ingurutan

bi aldetatik adarra jotzen

MANU

Soriako «orden público» delakoa-ren arduradunak, espetxe barruko poliziekin batera segurtasun (edo segurkeria) plan bat omen dute antolatuta, hiriaren kontrola ere sartzen delarik plan horren asmoen barruan. Joandako astean egina dute entsegu general bat.

Guadalajaran ari omen da, beste alde batetik, ehun bat gizonez osaturiko polizi talde bat «lucha anti-terrorista»n preparatzen. Talde honen lanak eta eginkizunak isiltasun handienaren barruan gorde dira. Talde honen berezitasuna eta helburuen garrantzitasuna (kontuan hartu), beraien lanplanak polizia alemanak dituen talde berezietan iradokirik (inspiraturik) egotean datza.

Beste alde batetik aurreko astean ere ezagutu genuen mugaren istea, eta bi aldetatik gainera; harrigarria harritzerik baldin badago, zeren inoiz ere ez genuen izan neurri hauen antzeko berririk gudu garaietatik kanpo. Aitzakia: Peixotoren kontrako atentatua zela eta, honen alde konbokaturiko manifestapena ez zedin egin «atzerritarrez» betea. Ithurralderen protestak ez ziren beraz alferrikakoak izan. Hala eta guztiz, 2.500-3.000 pertsona elkartu ziren; ez zuten hango jauntxo eta zakurrek hainbeste izango zenik bainan... «atzerritarren» analak hantxe egon ziren.

Hamaika mila dira gaur Hego Euskal Herrian dauden polizi eta Goardia Zibilak. Lehendik zeuden 8.246 polizi eta Goardia Zibilei orain arestian etorri diren 3.000 erantsi behar zaizkie.

Ez dirudi poliziek Nafarroa Euskaditik kanpora uzteko asmoa dutenik. Puntu honetan gutxienez guztiok zakurrak barne, gara eritzi

berdinekoak: Nafarroa Euskadi dela. 250 bizilagunekiko badugu beraz zaindari bat... Beste alde batetik polizia probintzialaren projektuekin, Nafarroa kanpoan geratzen delarik, dabiltaizkigu CGV eta Don Martinen jendea. Euskal polizia ez, polizia probintziala, beraz Madrildik zuzendua izango da orain arte bezala. Neurri politikoa eta ez poliziala agian?

Guzti hau ulertzen duenari zorion berotsuenak opa dizkiot. Ezin ulertu dugunoi adar jotze bat deritzagu. Jakin beza Don Martinek beste moeta batzutako zerbitzu publikoak eskatzen ditugula eta eskertuko geniokeela lapurtzen diguten diruaren itzulketa beste zerbitzu batzuren bidez egingo balu...

Joandako asteko «Le Monde»k aditzera ematen dio: «Euskal arazoaren soluzioa Madrilen dago. Suarez gobernuari zera nabari zailo: "Force de l'ordre" delakoen kolerak gainezka egin diola. Hauteskunde kanpaina luzean sartu du herria, Administrazio estruktura benetan demokratizatzeari eta Euskal arazoari lehentasuna eman partez».

Dena den haxe esango genioke «Le Monde»ri polizien kolera Suarezek eta Don Martinek berea dutela, eta desgogo berdina dutela nabari zaiela denei, bai poliziei eta beraiei, Euskal arazoa konpontzeko.

Bainan hortik kanpo ere, esango genioke, Euskal Herriaren problematika ez dela Hego aldean bukatzen, Iparraldea ere gure aberriaren zati bat dela eta beraz frantses gobernuari ere proposatzeko. Iparraldearekiko neurri politikoak, eta mesedez erantzun nazionalak! eta ez muga istic, polizia kontrolik eta abarrik.

mozanbikeko herri berria

1975eko ekainaren 25ean lortu zuen Mozanbikek bere independentzia. Hamabi urtez borroka harmatua gogor iraun ondoren, hamar hilabeteko «transiziozko gobernu» bat jasan ondoren, Mozanbikeko herria, bere indar harmatua FRELIMO, buru zuela portugesen kolonialismotik libre gelditu zen. Geroztik mila gauza aldatu da gizarteko arlo guztietan. Herri berri bat eraiki behar zutela garbi zegoen Mozanbikeko Fronte Askatzailearen partaideentzat. Eta kolonialismoak utzitako zaborkerien gainetik, pertsona berri bat, gizarte berri bat bersortzen ari da.

ZAILTASUNEZ GAIN

Independentzia lortu zenean ez ziren joan zazpirehun mila portugesez bakarrik. Beraiekin ahal zituzten tresna, makinari, diru eta ondasunak eraman zituzten. Kolonialismo denborako ekonomia desastre hutsa bazen boterea hartu zuen gobernu iraultzaileak arazo guzti hauetatik gain lehen aipatutakoak ere heredatu zituen. Baina FRELIMOko buruek garbi adierazi zuten «orain zailtasun asko baldin baditugu, borroka harmatua egiten genuenean gure

posibilitateak askoz ere eskasagoak ziren. Orduan irabaztea lortu bagenu, orain ere irabaz dezakegu».

Hiru urte pasa dira. Kaleak jendez beterik ikustetik at, automobil gutxi eta URSSetik ekarritako autobus kolektibo haundiak ugari izatetik at, beste mila detailetan ere nabari da aldaketa. Gaur egun FRELIMO alderdi marxista-leninista bihurtu da. Erabaki hau Maputoko hirian ospatutako Hirugarren Batzarrean hartu zen, 1977ko otsailean, eta alderdiaren estruktura osatzeko kanpaina aurrera atera ondoren, 1978ko aza-

roaren 11n egin da aldaketa, ondorengo puntu hau argi eta garbi utziz: «marxismo-leninismoaren unitertsalitatea nazional prozesu bakoitzak duen espezifikidadean finkatzen da».

Alderdiaren zelulak kontrol gogor batez osatu dira. Ez ziren oinarritzen pertsona batek eduki zezakeen teoriko jakindurian, «erresponsabilitatean, bere profesioari zion maitasunean eta moral konportaera garbi batean» baizik. Eta zelula hauetatik at gelditu dira «bere lanetik bizi ez direnak edo iraganean kontrairaultzaile ekintzetan parte hartu zutenak».

Fronte Askatzailea kolonialismoak utzitako administral aparato guztia deuseztu beharrean aurkitu zenean, arazo haundi batekin aurkitu zen: kuadrarik ez baitzuen. Poliki poliki «dinamizatzaile taldeak» osatuz joan zen, konfiantza osozko militanteak talde hauetan sartuz, behar zuten preparazioa lortzearen.

NEKAZAL EKONOMIA BULTZATU BEHAR

Ekonomi arloan nekazaritza hartu zuten oinarritzko basea bezala, nahiz eta industria honen dinamizatzailea izan. Nahi eta nahiez hartu behar zuten erabaki hau, kolonialistek zeuzkaten industri guztiak gelditu, edo lehertu egin baitzituzten. Hala eta guztiz arazoak ez dira horretan bukatu, nekazaritzarako ere tresnak beharrezkoak direnez. Uztak bildu behar dituztenean gizartean dauden sektore guztietako pertsonak, Samora Machel lehendakaria aurrean dutelarik, parte hartu beharrean aurkitzen dira. Herri mobilizapen hauek iraultzaile morala asko indartzen omen dute, baina luzarora begira ez dira batere rentableak. Txinak jarraitutako bidea ez dute oso komenigarria ikusten URSSeko teknikoek, mobilizapen hauek askotan egin behar badira jendea nekatu eta haserretu egiten baita.

Baina ez dirudi Mozanbikeko zuzendariak ideologi arazoarengatik dabiltenik honela. Dituzten makinak nahiko txarrak dira, eta jendea mobilizatzen dute uztak ez galtzearen.

HAUTESKUNDE KANPAINA

Egunetik egunera jendeak parte

Zailtasunez gain, gizarte berri baten bila.

hartzeko posibilitate haundiagoa izan dezan, herri eta distritoko hautakundeak eginak dira. Hautaketak baino, garrantzi haundiagoa hauen inguruko kanpainak izan zuten. Modu honetan beharrezkoa zen deszentralizazioaren oinarriak adierazten zitzaizkion herriari, estatuko aparatua toki guztietara zabaltzen zen eta pasatako ezbehar guztiri buruzko eztabaida irikitzen zen.

Iraganean egondako injustizi guztiri zigorra ematea da aldaketa baten garrantzia, botere berriaren legeztatzea eta nazional batasunaren baieztapena. Hori kontuan izanik, FRELIMOK «berrezitzeko kanpo» batzuk iriki ditu, hiru kategori desberdinetako pertsonak haietara eramanez izaten direlarik: etsaiak direnak (kolonialismo denborako portuges polizia zen PIDEko partaideak, eta Fronte Askatzailearen etsaiak ziren alderdi nazionalistetakako militanteak); Maputoko kaleak betetzen dituzten prostituto guztiek (putak, «macarra»k, hauekin dirua ateratzen zutenek...), portuges armada kolonialistak betitik egonak multiplikatuz egin bait zituen; eta hauzko pobreetan zehar zabaltzen ziren marjinatu, drogatu eta lanik gabeko pertsonak (orain dela hiru urte arte, Mozanbiken hazten zen Afrikako marihuana-rik hoberena).

Beste «kanpo» desberdin batzuetan daude politika mailan etsaiak direnak. 1968ko uztaillean ospatu zen Bigarren Batzarretik botatako «notable berriak» adibidez, hauk bait dira 1969an gertaturiko Eduardo Mondlanen (FRELIMOKo lehen lehendakariaren erailketaren erresponsoak).

Zortzi dira ezagutzen diren «kanpoak», baina nehorik ez daki zenbat «berreziak». Amnesty Internationalak emandako datoen arabera «kanpoak» hogeienbat izango lirateke, eta aipatutako «berreziak» 100.000.

Fronteak hauteskunde kanpainan errepresioari buruzko eztabaida kaleratu du. Baina Mozanbiketik herriak gehienbat gogoratzen duen errepresioa berak jasanikoa denez, kolonialismoaren garaile iritetzen ziren pertsona gehiagoren datuak ezagutu dira. Bestalde, FRELIMO sortu baino lehen preso egon diren asko ere badira. Hauekin elkarriketa luzeak izanek dituzte Samora Machel eta Fronteko beste zenbait buru. Alde batetik espetxeko egoera gogorazi eta bestetik alderdian sar-

Kolonialismo denboran ekonomia desastre hutsa zen.

tzeko posibilitateak eman zaizkie. Pertsona hauek FRELIMO gartzela barruan ezagutu zuten, eta nahiz eta portugesen errepresio guztian murgildurik egon, orain arte nahiko baztertuak egon dira, bere artean poztasun gutxi zegoelarik. Formazio aldetik gutxi prantatuak zeudenez, Fronteak kurtso espezialak montatu ditu beraientzat, ate guztiak irekitzen zaizkielarik.

GIZARTE BERRI BAT

Jendearen mentalitatea aldatu beharra. Kolonialismoak mozkorrez, putaz, «macarra»z, beteta utzi zuen Mozanbike. Horregatik, herriak mezezi duen duintasuna berreskuratzeko, gatazka gogor bat aurrera eramaten ari dira. Bi dira gehiena zigortzen diren erruak: lapurreta, era guztietako diru korrupzioa da gehiena zigortzen dena, bigarren mailan sesu konportaera «inmoral» dagoelarik («macarra» izatea, emakume bat bortxatu edo abusatzea, ezkondu gabe semeren bat izatea...).

Dirua eta sesua kontsideratzen ditu FRELIMOK gizarte berri hori, kolonialismoak utzitako zaborkeria guztien gainetik eraiki nahi den gizartearen lortzeko. Dirua eta sesua kontsideratzen ditu botere burokra-

tikoaren gehiegikeriaren sortzaileak. Horregatik, gizon kolonizatu, burges eta feudal baten zaborkeriaz gain gizon berri bat aurrera atera nahi duelako, zigortzen ditu hain gogor FRELIMOK dirua eta sesua.

Erilijioaren praktika ontzat ematen da, baina sinesmendun batik ere ez da alderdian onartua izaten eta erlijioari buruzko propaganda guztia debekatuta dago. Gatazka latza da, batez ere «magia»rekin jendeak dituen ohitura guztiak kendu nahi direlako. Organizatuta dauden erlijioekin gatazka ideologikoa da. Katolikoak sekulako boterea zuten kolonialismo denboran. Pentsakera hau zuten apaiz gehienak joan egin ziren, baina gelditzen diren progressistak ere zeharo hasarreturik daude lan egin behar dutelako eta inongo propagandarik egitea debekatuta dutelako. Hortaz gain, egun boterean dauden gehientsuak bere «misionario eskoletatik» pasatuak dira.

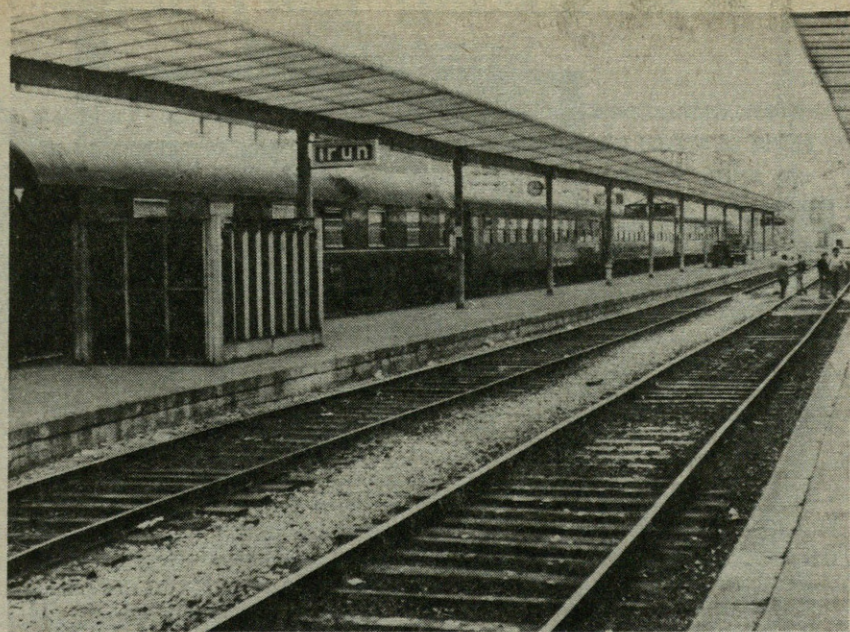
Islamak hobeto irauten du, Mozanbiken Indiatik etorritako bi milioi pertsona bizi baitira. Gobernuaren politika komunitate honi duen kohesioa puskatzean datza, erlijiotik at kapitalista sektoreekin zerikusia dutenak direnez.

hots!

40 urtetan lehen aldiz, ez zen trenik ibili.

trenbideetako ezezagunak

Berrogei urteotan lehen aldiz, RENFEko 70.000 langilek 24 orduko huelga egin zuten urtarrilaren 11n, konbenioaren negoziaketa apoiatuz. Gerra aurretik nahiko borrokalaria zen sektore hau ondo lotu zuen franquismoak, araudi eta errepresio gogorra ezarriz. Baina azken bizpahiru urteotan arnasa pixka bat hartu ahal izan du, aipaturiko huelgara iritsiz. Dena dela, RENFE, Estatu Espainoleko enpresarik haundienetakoa, bunkerraren eta korrupzio ekonomikoaren etsenplorik onenetarikoa dugu, hau langileek ez ezik, RENFEren beharra izaten dugunok jasaten dugularik.

«Bai, herriko jendearengandik eta bizitzatik nahiko aparte egoten gara trenbideetako langileok» aitortzen du Felix Condek; Irungo tailerretako langilea da eta CCOOeko partaidea. «Gehienok kanpotik etorritakoak gara: beharbada hau enpresaren politika izan da, toki bakoitzeko jendearekin gehiegi familiariza ez gaitzezen. Etxetik 18 urtetan atera gaituzte eta, esate baterako tailerretakoek, hiru urte eskolan egin ondoren, gehienetan gure probintzitik kanpora bidaltzen gaituzte. Gainera nola Euskadin ez dagoen aprendizentzako eskolarik, Zaragozatik, Córdobaetik etabarretatik ekarri gaituzte. Ia denok gure herrietara itzuli nahi genuke baina hau zaila da tailerretan eta obratan lana egiten dugunontzako. Zirkulazioak berriz —makinista, faktore etabar— gehiago mugitzen dira alde batetik bestera eta oraindik zailagoa zaie

Inon integratzea. Dena dela, RENFEko langile guztia RENFErekin gehiegi familiarizatzen da. Koadrilak RENFEko langile mailan osatzen dira eta giro horretan egiten da bizitza soziala».

Felix Condek berak, Irunen zazpi urte daramatzen arren, bere herrira, Zaragozara, itzuli nahi lukeela dio. Izan ere, hau da Euskal Herrian bereziki, baina Estatuko beste herrialdeetan ere, RENFEko langileek duten oztopoetako bat: inguruarekiko lotura falta eta, aldiz, lantegiarekin lotura gehiegi. Eta lotura hori ez da nolanahikoa gainera. Tailerretan lan egiten dutenak eskola profesionaletan ikasten badute ere, zirkulazioan dihardutenak kuartel militarretan eta lau urtez egin behar dituzte beren ikasketak. Horrezaz gain, enpresa publikoa denez, edozein momentutan militarizatuak izan daitezke RENFEko langileak. Bazen honen beldur apurra huelga hau planteatu zenean; gero zuzendaritzak ez hau eta enpresa publikoetan huelga denean ehuneko 25 lanera behartzen dituen dekretoa ere ez du aplikatu. «Burutsua izan da RENFE, dio Félix Condek, zeren azken dekreto hau aplikatu izan balu, langile hoiei «huelga de celo» egiteko esango genieke eta iskanbila haundiagoa montatuko litzateke».

GOARDIAZIBILAK LANGILEAK ZAINTEKO

Baina RENFEko araudia ez da huelgarako bakarrik izan gogorra.

Langileek ezik, RENFEren beharra izaten dugunok jasaten dugu RENFEko korrupzioa.

«Izugarrizko errepresioa egon da, errepresioa politikoa. Duela gutxira arte goardiazibilen brigadila bat izan dugu gaineen. Itxuraz merkantzien lapurketak kontrolatzeko zeuden, baina benetako eginkizuna politiko eta sindikalistak kontrolatzea zuten. Egun hauetan lortu dugu horik botatzea. Horrezaz gain, enpresa, mugitzen zen jendea toki alslatueta- ra bidaltzen ahalegintzen zen. Araudiak gartzelakoa dirudi eta izugar- rrizko errepresioa egon da urte hauetan.

Bestalde RENFE beti kezkatu da soldaten mailari eusten, nahiko es- kasak izan genituen aldi batean ez beste. Beraz, bi faktore hauekin jo- katu dute: errepresioa destakatzen zenarentzat eta postu fijoaren eta soldataren txantajea indiferenteen- tzat».

72 ORDU ASTEAN

Soldatei eusten ahalegindu bada ere RENFE, ez du interes haundirik erakutsi laneko kondizioak hobea- gotzen. Zirkulaziokoek 72 ordu egin behar izaten dituzte astean, hau da, eguneko 12 ordu, egun bat libre utziz. Hori agintzen duen dekretoa kentzea eskatzen zen konbenio ho- netako plataforman, baina ez da lor- tu. Bakar bakarrik gainerantzeko lan- gileei egungo 44 orduak 1981etik aurrera 42ra jaistea iritsi da. Maki- nistek, faktoreek etabarrek astean 72 ordu hoiek eginez jarraitu behar- ko dute. Honela, izango dira berriro ere istripuak RENFEn.

Izan ere, RENFEk, langilegoa gehi- tu ordez, nahiago du ordu extrak pagatzea daudenei. Soldatetan or- daindu zenetik ehuneko 50 ordu ex- tretan joan zen. Ordu extrak kendu-

RENFE langile klase oso desberdinak daude.

ko balira, 10.000-12.000 lanpostu be- rri sortuko lirateke. Baina hau ga- restiagoko gertatzen zaio RENFERi.

DEFIZITA NONDIK

Dena dela RENFE defizitarioa da. 1977an 30.000 milioi galdu omen zi- tuen. 1978ko defizita 17.000 milioi- koa izango omen da. Berez trenbide gehienak defizitarioak izaten dira, beste gauza batzuren artean zerbi- tzu publiko bezala ezin ditzaketela- ko tarifak asko igo. Baina ez da hau RENFEn defizitaren arrazoi baka- rra. Hor dago, besteak beste, langi- leek azkenaldi honetan behin eta berriz salatu dutena, RENFEn en- trepresa laguntzaileak, hau da, SE- MAT, CAF, TALGO, etabar. Entre- presa hauek berez RENFEk egin di- tzakeen lanak betetzen dituzte. Zer- gatik hartzen du orduan horien lana RENFEk? Esprikazioa ez da zaila: enpresa horik RENFEko buruenak dira gehienetan. Langileei zeharo ukatu zaie asunto honetan esku sar- tzea. «Etsenplo bezala TALGOren

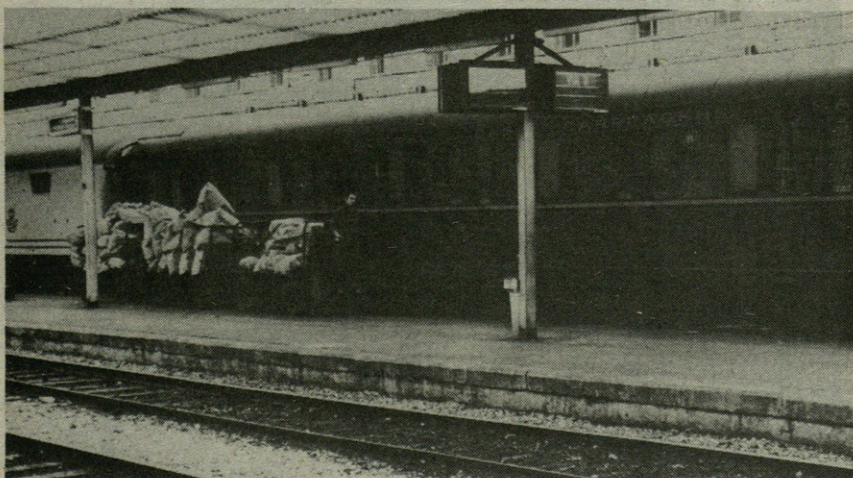
kasoa, esaten digu Félix Condek, Laneko ministro Oriol zela, bere fa- miliako batek kontrato bat egin zuen Ministeritzaren bitartez RENFEre- kin; honek urtero etekin batzuk eman behar dizkie TALGOko jabeek eta gainera RENFEko langileak jarri behar ditu TALGOko». Honela erraz joango zaizkio diruak RENFERi.

LANGILE MOTAK

Baina badu RENFEk dirua xahu- tzeko ezik, langilegoa banatzeko, beste metodo bat. 73.000 langileta- tik 1.500 ez dira konbenioaren ba- rruan sartzen, kontrato bereziak di- tuztelako. Goi mailakoak dira noski, enplegatu hauek; soldatik aparte, hiru hilebetetik behin 16.000 peze- tatik 250.000ra doan gratifikazio bat jasotzen dute. Langileek 1.500 pribi- legiatu horik konbenioaren barruan sartzea eskatzen zuten baina zuzen- daritzak ez die noski hau eman. Be- rriro ere geratzen diren 71.500ek no- labait eutsi beharko diete goiko 1.500 hoiei.

Bitartean oraindik ez dakite garbi langileek zenbat igoko zaizkien sol- datak. Hasieran eskatzen zuten ehu- neko 18a 16ra jeitsi zuten, baina en- trepresak ehuneko 14 besterik ez ote duen emango dirudi. Eta igoera horrek dekretuak markatzen duen ehuneko 13a gainditzen duenaren aitzakiz, geratzen den puntu hori polibalentzia bezala sartu nahi du RENFEk. Hau zera besterik ez da, edozein langile, edozein lan egitea behartu dezaketela, nahiz bere es- pezialitatekoa ez izan.

ELIXABETE GARMENDIA

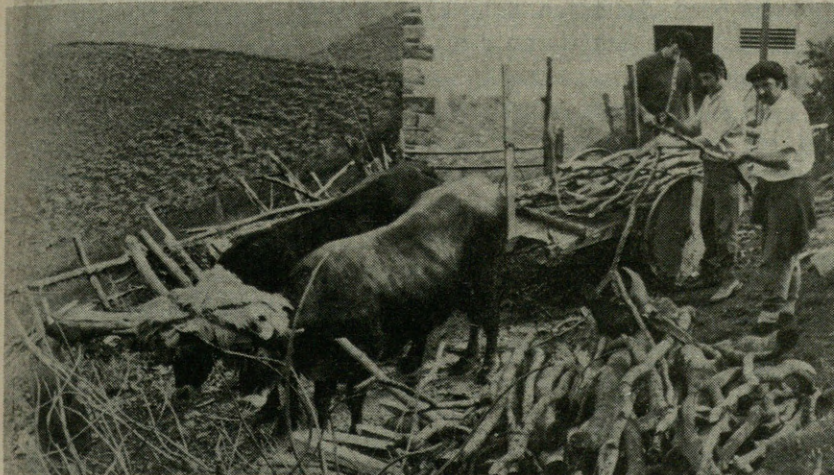

Ordu extrak kenduz gero, 10.000 - 12.000 lanpostu berri.

baserritar gazteentzat laguntzak

Nekazari gazteak 35 urtetik beherakoak dira kaso hontan. Nekazaritzan lan egiteko eta baserriko martxa beren gain hartzeko prest dauden gazteei lagundu nahi die gobernuak eta 10.000 miloi eskaintzen dizkie kreditutarako. Hoietatik 8.000 miloi lurra erosteko izan daitezke eta beste 2.000 miloiak etxebizitza berriak egiteko edo lehengo zaharrak txukundu eta berritzeko.

Zer jana izango bada, nekazaritzan eta ganaderitzan batzu-batzuk egin beharko dute.

Baserritar gazteei laguntza eskaintzen hasi direla entzutean, zenbaitek esango du: «hil eta gero, salda bero»; gaurko gazteak ez baitute baserrian gelditu nahi. Hain zuzen horregatixe hasi da gobernuak laguntzak eskaintzen, ez dezaten gazteak aldegin, hemen «baserriak eta han herri txikiak, zeharo hustutzen ari baitira.

Euskal Herrian seme-alaben artean bat aukeratzen zuten gurasoek etxerako, eta hura izaten zen, ez-konduta etxean jartzen zenean edota gurasoak zahartzen zirenean, etxeko martxa eta aginpidea hartzen zuena. Beste senideak etxetik kanpora joaten ziren; bestela, etxeko anaiaren morroi edo neskame gertatzen ziren denborarekin. «Etxerako sobratua» esaten zitzairen. Gurasoek egiten zuten aukera horrek zenbaterainoko garrantzia zuen adierazteko bada beste esaera bat ere: Beajondeikela, «hi etxerako» esaten diogu oraindik ere, zerbait ondo egin duelata norbait goratu nahi dugunean.

Orduan denak edo gehienak gelditu nahi zuten baserrian, ohore zen maiorazgo izatea, beste edozeinek baino errezago topatzen omen zuten andregai, neskatzentzat ere desiragarri baitzen hauzoko baserri batera ezkontzea.

Urte batzuetatik honuntz gauza hauek zeharo aldatu dira. Gaur baserri askotan gurasoek pozik utziko lioteke baserria eta etxeko martxa seme-alabaren bati etxera ezkontzeagatik; baina inork ez du gelditu nahi eta denak banan banan kalera joaten zaizkie. Beste askotan etxerako hartu dutena, mutilzahar geratu zaie eta familia galanta hazi eta gero, zahartu direnean, etxea hutsik, ez gazte eta ez haurrik, aurkitzen dute.

Ikusten denez, gaitz hau ez da Euskal Herrikoa bakarrik, leku askotako kanta baizik. Nekazaritzan jende zaharra ari da eta zaharrak erretiratzean, ez dator gazterik atzetik. Azkeneko 15 urteotan miloi-erdi inguruk aldegin du Españian baserritik kalera. Europako beste lurralde askotan ere, lehentxegotik hasita gauza bera gertatzen da.

Baina zer jana izango bada, nekazaritzan eta ganaderitzan ere batzu-batzuk egin beharko dute, gizonak ez dezake burdina edo plastikoa jan.

Europar badaramatzate urte batzuk gazteei etxean gelditzeko eta nekazaritzari heltzeko, baserria gaurkoratu eta berritzeko, diru laguntzak ematen. Españian ere bide hori hartu dela dirudi.

Aurreneko urtean 1.000 miloi jarri ziren horretarako, iaz 2.000 miloi eta aurtan 10.000 miloi jarri dira. Aurreko urtetan ez zen lurra erosteko krediturik ematen, aurtan horretarako ere bai; etxeari puska erantsi beharra eta baserria zabaldu eta haunditu beharra, askotan gertatzen gertabaitzaie gazteei.

Kreditu hoiek direlata, dirua atera ahal izateko kondizioak, 35 urtetik beherakoak izateaz gainera, ofizioa jaikitea da; nekazaritzan eta ganaderitzan behar bezala aritzeko jakin egin behar baitu gaur. Hortaz gainera, baserria gaurko erara jarri eta tajuz eta teknikaz lan egingo duela hitz eman behar du.

Baserri berri bat erosteko bada, 8 miloietaraino atera dezake bakoi-tzak; gurasoenari puska erasteko, berriz 3 miloietaraino. Etxebizitza berria egiteko bada, 800.000 peza eta lehengo zaharra txukundu eta konpontzeko 500.000 peza. Gainera egiten diren gastuen % 20 subentzioa eskatu daiteke.

Baserritar gazteak aintzakotzat hartzen ari.

Dirua itzultzeko epea, 15 urte izango da lurra erosteko denean; 10 urte, etxebizitza berria egiteko, eta 6 urte, zaharra konpontzeko. Interea zenbat izango denik, ez du legeak zehazten, ahalik eta txikiena izango dela besterik ez dio. Dirua jasotzeko S.E.A.koek erosketak eta obrak ikusi eta ontzat eman behar dituzte.

Asko edo gutxi laguntza hauek, ezer ez baino gehiago dira eta baserritar gazteak aintzakotzat hartzen diren seinale. Beto ba gazteak gure baserri zaharrak piztutzero. Ekin mutillak.

JOXE ALKIZA

LANGILE BORROKAK BERRIRO. Metaleko sektore osoa, Tuteran huelga berantago hasia bada ere, geratu da. APMENek erran duenez enpresa tipi aldetik ehunetik larogeia dago geratua. ANEM eta APMENek, Patronalaren elkargoek, argi eta garbi utzi dute toperaino joan direla bere eskeintzan. Hau dela-ta egunero suertatu dira manifestaldiak, horrengatik eta bertze komenioengatik. Tuteran, SKF, Inmetusa, Sanyo, Citroen Riberauto, Renault daude huelgan. Murietan Centracerro, Lekunberri eta Iruñean Copeleche. Iruñerrian Papelera Navarra, Seat, longraf, Potasas, Electricidad Abodi, Mina geratu dira. «Yutera Navarra» eta «Algodonera Navarra» hertsu nahi dute, bertzetik, ehun eta berrogeita hamar langile langabeturik, problema bera «Savera»n delarik. «Ubarmin» eritegiaren hauzia eta negoziaketa igualtsu mantentzen da, Seguridade Sozialaren diruz egindako eritegia Iruñeko hiru Mutualitateen eskuetan baita orain.

REAL SOCIEDAD - ATHLETIC, BETIKO LEKOA. Urtarrilaren 21ean jokatu zen futbolzaleek hainbat itxaroten zuten partidua. Baina dena ez zen futbol gogoia, Donostian aurreko egunetan gertatuaren ondoren eta Euskal Herriak gaur egun bizi duenaren itzal bihurtuko zena itxaropena zeukanik ere bazegoen.

Atochako futbol zelaia leporaino bete zen, bat baino gehiagok sarrera 1.500 pezeta ordaindu zuen, tribunakoak 1.200 kostatzen zirelarik. Zer den gero futbol afizioa! Futbolzaleentzat eta beste gainerantzekoentzat ez zen beren gustokorik gertatu. Lehenengoek nartidu flojo bat ikusi behar izan zuten, suertetik handiena Realak izan zuelarik, 2 - 1 irabazi baitzuen.

Zerbait gertatuko zenari itxaroten geratu zirenak berriz, futbolari buruzko analisis berri bat egin beharko dute agian; bi ekipoen ikurriña batekin agertzetik kanpo ez zuten beste gauza harrigarrik egin eta ikusleek, dirudienez, partidua ikusi nahi izan zuten.

Euskal Herriko gazte eta hain gazte ez diren asko eta askok 20.000 batek noiz behinka arazoak beste momentu batzutarako utzi eta beste eginkizun lasaiago eta alaiago batzutura joaten dira. Realak Bilbon egingo duenaren zain geratzen gara.

METALA GAINEZKA EUSKADI GUZTIAN. Lau probintzietako metaleko langileak gogor altxatu dira konbenio justu baten alde. Gobernuak, eta ez da harrigarria, milaka langile beren konbenioak negoziatzeko ateetan zeudela, neurri ekonomiko gogorrek hartu zituen, soldaten igotzea 13 %an jarriz.

Mocloako Tratoa onartua izan ez balitz bezala, langileriak oraingo neurri hauk ere ez ditu onartu. Iruñeako bost eguneko grebak eta manifestapenak, Arabako geldialdi eta manifestapenak, Gipuzkoako geldialdiak baieztatzen dute lehenago esaten genuena. Bizkaian oraindik negoziaketan ez dira hasi, baina patronalarekin izan dituzten harremanen bidez, gauza jakina datorkiela, ikusia dago.

Metaleko sektorea da gaur egun krisisa bizikien jasaten duena, neurri honetan, krisis espediente, langile kopuruaren gutxitze, etab. asko ezagutu behar izan dute. Behar bada hau izan daiteke sektore honetako langileen erradikapena esplikatzen duen arrazoietakoa bat, bestetik betidanik egon da burruka tradizio handia bere barnean.

Berriro ere, denaren beharra izango baitu, behin eta berriz Gobernuak entresarioak-patronala ongi zaintzeko bideak jarri baititu.

ba-la-bi-lo-bonbolo...non joko?

Huateskundeen ateetan errepresioa ugaltu da Hego Euskal Herrian. Donostiako festa herrikoi nagusia tiroz eta kez giroturik ikusi dugu. Conesa jauna eta bere mutilak ez dakigu Euskadin dauden ala ez, baina bere bidaiaren berri eman zenetik ekintza espektakularraz beterik ditugu egunak. Oihartzungo alkatea eta beste hiru lagunek osatzen zuten «comando de información» bat detektatu ondoren, Llodion beste bat aurkitu eta Tuterako Kaskanten ETako partaide «seguroak» zauritu eta harrapatuak izan dira. Gero, beti gertatu ohi den bezala, gauzak ez dira hain garbi gelditzen eta jendea kale ratua izaten da... Mehatxuak eta balazko tiroak parapolizialen aldetik hauteskunde aurreko festan murgildurik gaude.

Oihartzungo udaletxea.

ETOR ZAITEZ GUREKIN, ALKATE JAUNA

Egun haietan azaldu zen egunkarietan berria. Conesa jauna eta terrorismoaren aurkako ondo prestatutako polizi taldeak etorriak zirela Bilbora. Geroztik berri hau ezeztatu izan bada ere, orduan hasi ziren detentzioak ugaltzen. Oihartzungo alkatea eta beste hiru lagun detentituak izan zirenean, Arrasateko sei gazte Donostiako guardiazibilen komandantzira ekarri zituzten, gero liburu utziak izan baziren ere. Iñaki Aristizabalen kasoak arrakasta handiagoa izan zuen. Oihartzungo herria laster mugitu zen, geldialdiak eta manifestazioak eginez. «Alkateen Taldea»k bilera eta enzerronak egin zituen, Madrila joan eta abar,

dilijentziak bezala. Detentzioa luza-tu egiten zen, ematen ziren berriak nahiko kontraesan zuten eta nerbio-sismoa zabalitzen ari zen. Nahiz eta honela adierazi, liburu ez zituztela uzten ikusirik igandean Oihartzuneko manifestazioa egiten hasi ziren, paisanozko poliziak eta guardiazibilak presentatu zirelarik eta ia ohizkoa bihurtzen ari den tentsioa sortuz. Hau dena astelehenean Iñaki Aristizabal «Audiencia Nacional» delakoa-ren kalabozotik atera eta liburu uzteko. Eta konprenitzen ez duguna zera da: zergatik eman dioten honi askatasun probisonala eta Lurdes Olideni ez. Lehenengoa alkatea zelako?

TARRAPA-TAPATAN

Donostiako Jaiak gertutzen ari zi-

ren eta tentsioa ugaltuz. Chivite gaztearen osasunak arazo larriak zitu- en, eta momentu batez pentsatu zen heriotzak harrapatuko zuela. Eskuindarrek jarraitzen zuten «Peixoto»ren aurkako ekintza erreibindikatzen, errefujiatuen famili eta lagunei mehatxu latzak botatz, Bermeon errefujiatu baten anaia bahitu eta bost orduko «paseo zoragarria» beraiekin ematea behartuz. Donostiako zenbait jatetxetan hartu ziren gomendio «xamurrak»: Sansebastian bezperarako afaririk edo festarik ez prestatzeko; bestela zerbait gertatuko zela...

«Sebastian bat degu zeruan, Donostia bat bakarra munduan» danborreroak jotzen hasi zirenerako bere inguruan zegoen jende multzoak nolabaiteko prebentzioak hartuak zitu- en. Asko etxean afalduak ziren (eta ez bakarrik dirua falta zelako), besteak haurrak ez zituzten kalera- tu eta nolabaiteko susmoa denen ar- tean zabaldua zegoen. Baina, ohitu- ra denez, kantatzen, dantzatzen eta txistu luzeak botatzen hasi zirenean susmoak alde batera uztea erabaki- tzen hasiak ziren.

Enmaskaratu talde batek Espai- niako bandera lurreratu zuenean ba- tzuen txaloak eta askoren beldurra elkartu ziren. Handik gutxira azaldu ziren poliziarimak Alde Zaharrean,

Honela zegoen Alde Zahar guztia.

talde bat Konstituzioko enperantzan dagoen udaletxe zaharrean sartu eta aipatutako bandera jartzen zutelarik eta besteak gomazko balez eta kezko potez kaleak betetzen zituztelarik.

Ikusgarria zen. Jende askok ihes egin bazuen ere, beste milaká pertsonak Alde Zaharrean jarraitzen zuten, danborreroekin dantzatzuz, edanez, kantatzuz, beste talde bat poliziekIn enfrontatu nahiean zebilen bitartean. Festa izorratua zegoen. Beidurra bihotz guztietan. Taberna batean sartzea arriskutsua bazen, Donostiako soziedadeak egun hortan denontzat ateak irikita dauzkatela mundu guztiak dakienez, hauetako partaideak ere ez ziren batere lasai. Donostiarrek erakutsi zuten, bai, benetan zenbaiteraino maite duten festa hau. Polizia goizeko zazpirak arte egon zen Alde Zaharrean tiroka. Baina jendeak —nahiz asko etxera joanak izan— jarraitu zuen ere...

ODOLEZKO ZAURIAK

Urtarrilaren 19ko gauean zauritu askori kaso egin beharrean aurkitu ziren guardian gelditu beharra zela eta Residentzi, «Cuarto Socorro» eta abarreko lagunak. Errenteriako gazte batek, Juan Carlos Gaztelumendik, begia galdu zuen pelotazo batez. Golpeak zenbaitek zituen inork ez daki.

Baina Alde Zaharrekoa gutxi baltz ere, beste gertaera tamalgarri bat gertatu zitzaigun Donostiako beste punta batean. Kotxe bat abaila haundiz zetorrela edo, etxeruntz

Jendeak festa nahi zuen...

zihon edadeko jende bat erritan hasi zitzairen barrukoei. Non sorpresa bi gizon pistola eskuan zutela iritzen direnean. Matrimonio edadetsu bat paretan kontra jarri eta mehatxuka ari zitzaizkiela, talde bat inguratu zitzairen zer gertatzen zen jakin nahiz; haietako batek tiroz eraso zuen, Luis Duran Fernandez balaz zaurituz. Hogeita hemezortzi urteko gizon hau Residentzira eramana izaten zen bitartean, inguruan zebilen jendeak bi tipoei kolpeka eraso zien, azkenik hauek alde egitea lortu bazuten ere. Gero jakin ziren haien izenak: José Javier Gutiérrez Estivariz, Infanteriako sargentoa, eta Rafael García Sánchez, polizi harmatua. Gertaera hau hauzitara eramana izan da. Protestak ugaritu

egin ziren, Alde Zaharreko hauzo elkartek (Luis Duran hemengo partaide da) eta Amnistiaren Aldeko Batzordeak azpimarratzen dituztelarik.

Balaz zaurituak kontuan hartzen baditugu Tuter eta Intxaurrendoko kasua ezin alde batera utzi. Tuteran Juan Luis Etxeberria gaztea zauritu eta harrapatu egin zuten guardiazibilek. Iruñeako «Hospital Provincial» delakoan dago. Beste gazte batzu ere detenituak izan dira, bai Tuteran, bai Kaskanten, eta geldialdiak hasiak dira zona honetan, CCOO eta UGTek ere bultzatzen dituztelarik.

Intxaurrendon (Donostia) Esteban Getek hartu zuen ezezagun batzuren tirozko eraso. Eskuindar talde batek errebindikatu du, «Amnistiaren Aldeko Batzordeen inguruan mugitzen delako» eraso diotela adieraziz. Esteban Gete oso pertsona normala bezala kontsideratua zegoen, inor baino aurrerago ibiltzen ez denetakoa. Harridura eta susmo txarrak zabaldu ditu gertaera honek, eskuindarrak erdian direnean logikak ez duela ezer balio nahiko garbi gelditu baita.

HAUTESKUNDEEN ATEETAN

Aipatu berria dugun giro honen erdian, detentzioak egunetik egunera ugaritzen ari dira eta protesta gizarie osoan zabaltzen. Llodion detentutako bi gazteen alde enzerronak egiten ari dira, Julen Juaristiri eginitako torturarengatik herri hortako

“Presoak etxean nahi ditugu” dio Euskal Herriak. Baina Soriako espetxean diraute... Argazkian Lasarte anaien gurasoak.

PCek ere protesta gogor bat egin duelarik. Donostian Mikel Forkada eta Corral anaiak detentituak izan dira. Felipe Corral «Egia» inprentako jabea da. Detentzio hauek sortu duten harridura Bizkaian Barandiaran anaien detentzioak sortu duenarekin parean jarri dezakegu. Juan Daniel Barandiaran Bizkaiko «Colegio de Abogados»eko tesoreroa da, eta badirudi entidade honek protesta gogor bat aurrera eraman behar duela. Bestalde, Santurtzen Rafael Pérez García, atzerriraturua izanikoa, detentitua dute. Badirudi beste aldeko ezagunen berri jakiteko izan dela.

Bai, hauteskundeak ondo prantatuak izan behar dira. Bestela edo-

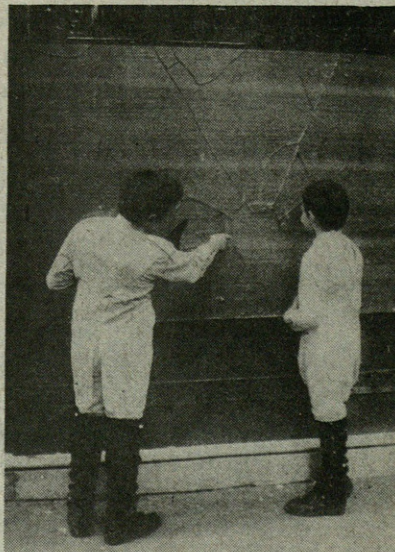
emakume gutxi agertzen dira. Eta lehen postuak kontuan hartzen badiugu gauza gehiago urritzen da. Nafarroan «Falange Española y Alianza del Trabajo» delakoak bakarrik presentatzen du Mercedes Cerdeiría, senadurako. Araban «Herri Batasuna»k, baita ere senadurako zerrendan, agertzen du Florentina Arriola lehena. Bizkaian bi taldek dituzte, kasu honetan kongresorako, emakumeak zerrendaren hasieran: «Partido Proverista»k Irene Rueda eta EMK-OICek Rosa Olivares, koalizio honen senadurako ere lehena emakume bat duelarik, Maria Uribarri. Gipuzkoatik «Euskadiko Ezkerrak» Begoña Arregi presentatzen du senadurako, eta «Falange Española y de las JONS»ek Maria Rosario Perez

eta Octavio Leonen trasladoa. Azken hau EIAko militantea da eta Gasteizeko gertaerari buruzko oroimen bat margotzen ari zenean detentitua izan zen, beste bi lagunekin batera. Eginiko hauzian bi urte bota zizkioten, eta Octavio Burgosko kuarteleko kalabozoan sartu. Orain, nehorik ez daki zergatik, Cartagena-ko penalera eraman dute.

Nahiz eta euskal presoak Hegoko espetxeetara ekarriak izateko eskaerak ugaldurik —maioritario batzuek ere esan dute hori— badirudi, mementuz ez dela gertatuko. Martin Villa su eta gar dabil hori adierazten, eta bere elektoradoa zein den kontuan izanik, gauzak zail samar jartzen dira. Momentuz Sorian aurkitzen diren euskal preso politikoei jarraitu beharko dute polizi hartuak zelden inguruan gau eta egun aguantatzen, katxeok jasanez, andregaiarekin inongo komunikaziorik izateko oztopo gorriak izanez, 300 bat kilometro egin dituzten familiakoekin ordu erdi bat bakarrik egonez, hauekin duten elkarriketa eskasa grabatua izaten, janari txarra (85 pezeta kostatzen dela egun batekoa kontuan izan) irentsi beharrean, mediku zerbitzuen faltaz, zentsura gainean dutelarik...

Tentsio handia dagoela barruan nabari da euskal preso politiko guztiak bidalitako agirian. 115 dira, eta denak prebentiboak. Azken berriek diotenez, bedirudi hemendik gutxira ikusiko dela Olano, Morras, Ayerbe, Saenz, eta beraiekin sumarioan daudenen hauzia. Dena hauteskundeetan atean.

KARMEN LAZKANO

“Ordenazaintzaileen” ekintzatxoa.

Sansebastian bezperako festan.

zein gauza atera daiteke hoietatik... Alderdiak presentatu dituzte beren kandidaturak, batzu koaliziotan, besteak nahiko indartsuak direla eta bakarrik (ORT eta PC ere bakarrik joan dira). Batzuek toki guztietan maitatuak direla pentsatuz edo, Madrila eta Bartzelonara ere joatea pentsatu dute. Ikusi behar, PSUC edo Euskadiko Ezkerrak, nork ateratzen dituen boto gehiago. Eta kuriosidadeak aipatzen ari garenez, horra hor periodistek atera diguten koalizioa, «Adierazpen Askatasunaren alde»koa.

Eta inongo kuriosidadea ez dena ere aipatu beharrean aurkitzen gara. 1977aren ekaineko hauteskundeetan bezala, konstituzioari buruzko erreferendumaren kanpainan mitin ospetsuetan parte hartu zutenak bezala, orain arte beti gertatu ohi den bezala oraingo zerrendetan ere oso

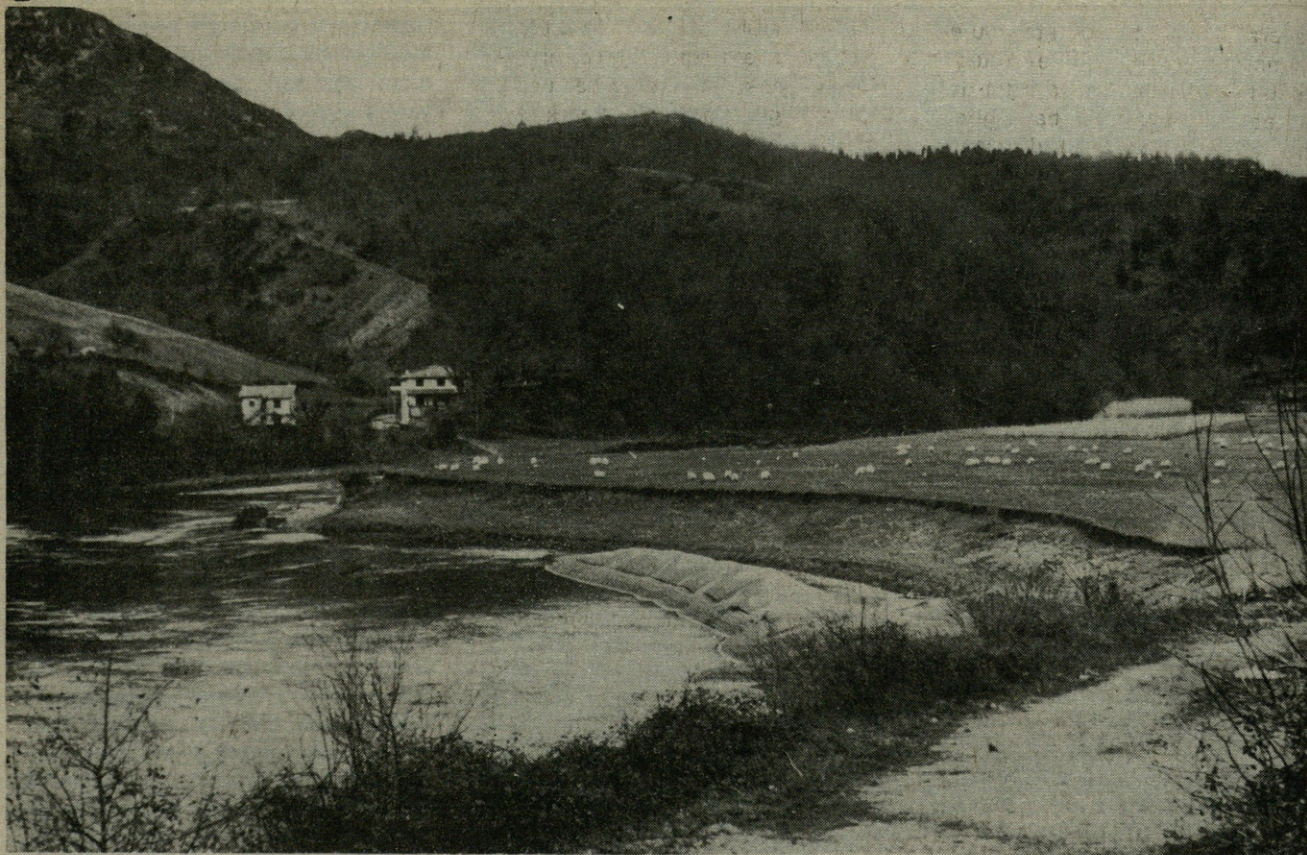
kongresorako lehena agertzen du. Kontuak ateratzea besterik ez dago. Eskuindar taldea bakarrik izan da bi probintzietan emakumeak lehen tokian jarri dituenak. Zer gertatzen da ezkertiarretan? Majoritarioak ez ditugu aipatuko ere, noski...

Bestalde, aipatu beharrean gaude «Herri Batasuna» koalizioak Hego Euskadiko probintzi bakoitzean preso aurkitzen den bat presentatu duela, denak kongresorako zerrendan agertzen direlarik. Gipuzkoatik Jesus Maria Zabarte, Bizkaitik Jose Antonio Torre Altonaga, Arabatik Cesar Izar de la Puente eta Nafarroatik Javier Morras.

SORIAN GAUZAK ILUN

Eta presoetaz ari ginenez, ezin aipatu gabe utzi Soriako egoera, Yeresiaseko emakumeen gose greba

Ipar eta Hego Euskadiren arteko muga zati bat. Horrela ikusita pasatzea erraza dela dirudi, baina horretan zebiltzenak ez dute berdin uste.

kontrabandoan

Kontrabandoa, azken mendeko zenbait urtetan, gure Herriko biztanle askoren bizibide bat izan da; era berean Portugaleko mugakoei dagokienez eta zer esanik ez Catalunyakoei. Euskal Herriari dagokionez, kontrabandoa bi leku ezberdinetan egin da: Nafarroa eta Gipuzkoa arteko mugan (gerra garaietaz ari gatzaizkizue), adibidez, egon zen ataundarrik Ondarretako espetxea ezagutu zuenik. Bestetik Ipar eta Hegoaldearen arteko mugan, Irundik Isaba bitartean eta Hendaiatik Santa Engrazirarte.

Gai honi dagokionez kasik ez dago ezer idatzirik eta gu, gure Herriko kondairaren zatitxo bat osatzen duenez, gai honen gain argi bat bota nahirik ekin diogu gaurko honetan. Muga aldera joan ondoren, Irunen murgildu gara eta zenbait pertsonari galde-tu ondoren ia nork eman zezakeen zehaztasunen batzu, denek pertsona berdinak sei-nalatu dizkigute.

Esku hutsik irtengo garenaren beldurrez gizon hauen etxaldera hurbildu gatzaiz-kie, gure nahia beterik ikusi dugularik. Pentsa dezakezuen arrazoiengatik, ez dugu ize-nik ematen eta beren aurpegiak ez ditugu argitaratzen. Gizon irekiak, beraiek bizia xehetasun guztiz kontatu digute, baina agertu dizkiguten pertsonen izenak eta zen-bait datu beraianenganako errespetoz isildu egingo ditugu.

Garai haietan kontrabandora beharrak bultzaturik joan baziren, gaur berdin, behar berdinak bultzaturik beren baserritan lan eta lan jarraitzen dira; gaztetasuna galdua badute ere, buru argi eta sasoi onez jarraitzen dira.

Baserri handi eta aberatsa dute-nez, merienda ordurarte ez ditugu molestatu nahi izan, ordua iritsi de-nean eta mokadu txiki bat egitea mahai ingurura arrimatu direnean, kasetaren botoia zapaldu dugu eta berehala hasi zaigu garai haietako joan etorriak kontatzen.

Ene, kontatu? Kontatzeko hainbat gauza dago, egunero gertatzen bai-zitzaigun gauza desberdinen bat, baina horik jakin nahi badituzue, kontatuko ez dizuegu ba! Bainan ez dute garrantzi handigirik, hura ia pasatu baitzen.

Bi egonarren, bat da gehienen hi-zegin diguna.

Z. A. — Zenbat urtekin hasi zinen kontrabandoan?

—16 urte nituela hasi nintzen le-hen aldiz neretzat hain ezagunak ziren mendi eta bide hauetan, ba-serritarra izanik, ongi ezagutzen bai nituen txiki txikitandik. Gaur 66 ur-te ditut, atera kontuak zer pasa be-har izan dudan; bizi hura oso go-gorra zen, arriskuz betea, sakrifizio handiak pasa behar izaten genituen.

Z. A. — Bizitze hortaz geroxeago hitzegingo dugu, bainan orain esai-guzu, zergatik hasi zinen kontraban-doa egiten?

—Zer nolako galdera egiten dida-zun, beharrarengatik noski. Garai hartan miseria besterik ez genuen ezagutzen, zertxobait gehiago ira-baztearren sartu ginen mundu ho-rretan. Gaurko gazteek ez dakizue zer den miseria, ordukoak ongi eza-gutu genuen.

Z. A. — Eta hasiera zer lanekin eman zenioten?

—Lehenengo lana portugesak pa-satzea izan genuen, kuadrilla osoak etortzen ziren honera bestealdera pasatzeko; denbora luzez aritu gi-nen honetan. Nik ez dakit zergatik etortzen ziren, baina nola aurkitzen ziren ikusita haiena zen miseri go-rria pentsatzen genuen!

Z. A. — Duela gutxi portuges ba-tzurekin hitzegiten, kasu hauetan oso tratu txarra ematen zitzailela esan ziguten, ez beti, baina bai kon-trabandista batzu oso gaizki portatu zirela beralekin.

—Dirua egitea ongi dago, baina lapurtu inoiz ez eta gutxiago horre-lako jendeari. Dauden lekuan ongi baleude ez lirakeke aldegin beha-

rrean gertatuko eta zuek ez dituzue ikusi nola etortzen diren: erropa gabe, oinetako miserable batzuek... **esaten digu emazteak, berak ere bizi izan baitzuen egoera hura.**

KONTRABANDOAN BEHARRAK ERAGINDA HASI NINTZEN. 16 URTE NITUEN LEHENENGO ALDIZ MUGA PASATU NUENEAN LAN HAU EGINEZ.

Senarra jarraitzen da. Janari al-detik eta gaizki ibiltzen ginela egia da. Gau batean adibidez, talde bat Donostian hartu eta beste aldera pasatu behar genuen, baina ibilaldi guztia gau batean egitea ezinezkoa zenez, Beraraino eraman genituen, borda batean sartu eta eguna han pasatu zuten. Busti busti eginak iritsi ziren, aldatzeko erroparik ez zuten, beraz erropa bustiak kendu eta eguna garo artean egin zuten.

Surik ezin zen piztu, piztuz gero guardia zibilak ikusteko arriskutan baitzeuden. Eta jateko gehienez ar-doa eta ogia, guk ere ez baikenuen gehiago. Portugesak, Jesus! beltzak pasa behar izan dituzte, hau egia da eta zuek jaio baino lehenagotik, askoz lehenagotik pasatzen ziren. Gaur oraindik pasatzen jarraitzen badira, nik ez dakit zer gertatzen den lurralde haietan.

Z. A. — Baina tratu txarrari buruz-ko daturik ba al duzu?

—Datuak? Milaka. Uda bizian, ka-mioietan ordu luzez ekartzen zituz-ten urik ere eman gabe eta beste kasu batzutan kamioi kaja barruan ganadu artean; horretarako ez ze-goien eskubiderik eta gainera, kasu askotan muga pasa gabe uzteko. Guri Urnieta edo Donostian uzten zizkiguten, eta beti eraman genituen bestalderaino.

Kasetatxo hau karabineroentzat egin zituzten. Kontrabandistak noiz harrapatuko ordu asko pasa zituzten beren barnean.

Z. A. — Eta dirua, zenbait kobratzen zenieten?

—Guk Donibane edo inguruko herrietan uzten genituen, lehenago esan dizuedan bezala Donostia edo Urnietan hartu ondoren. Iristen zirenean «Carta de Trabajo» ematen zitzaien eta hemendik aurrea bakarrik konpondu behar izaten zuten. Lan denengatik, bakoitzari 30 pezeta kobratzen zitzaion eta kontuz, ez baitzen garestia. Gu 5 pezetakin geratzen ginen beste gainerantzekoa gastuentzat eta jefearantzat joaten zen.

Z. A. — Portugesetatik kanpo, zer pasatzen zenuten?

—Ba, puntalak, abrigoak, larruak, kamioi piezak, bizikletak, alkoola... Pasatu, guk pasatu ez genuenik ez dago. Baina guk pasatu besterik ez genuen egiten, sal-erosketa lanak beste batek, jefeak egiten zituen.

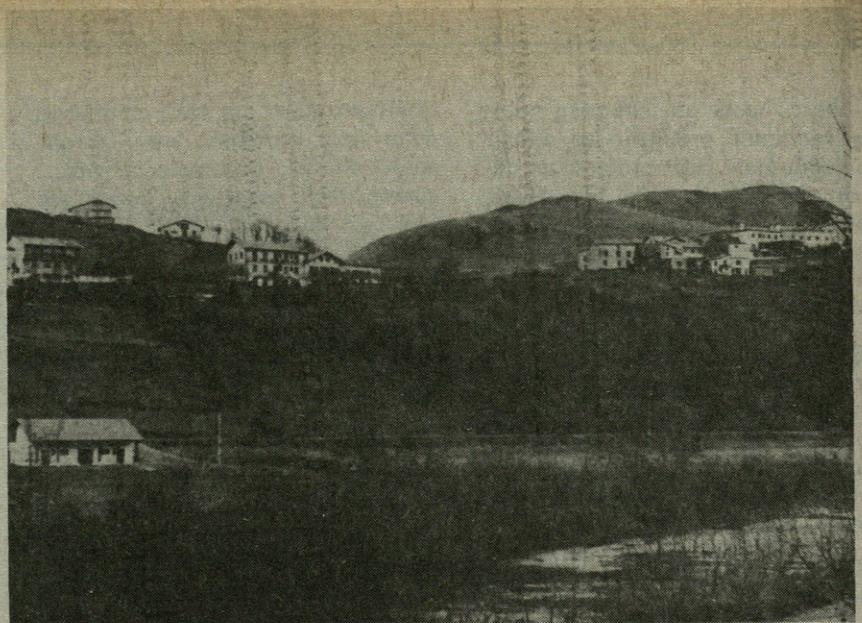
Z. A. — Eta gauza guztiak handik honuntz ekartzen zenituen, ala hemendik haruntz ere bai?

**KARABINEROEN ARRISKUA
BETI ZEGOEN GURE GAINEAN.
BEHIN BAINO GEHIAGOTAN
HANKAK ARIN GENITUELA
ALDEGIN BEHAR IZAN GENUEN
ETA HARRAPATU EZ
GINTUZTENEAN KONTENTU;
ORDUAN BROMETAN EZ
BAITZIREN IBILTZEN.**

—Noski, hemendik bestaldera ere gauza batzu eramaten genituen, baina hemen ezer gutxi zegoen haruntz eramateko modukoa, hemen pobrezian bizi ginen. Betidanik bestaldea hau baino aberatsagoa eta aurreratuagoa izan da.

Z. A. — Lan honetan zer arrisku pasatzen zenituzten?

—Arriskuak denak; lan honetan zatirik txikiena ere arriskua zen eta kontuan izan polizia, karabineroak, guardia zibilak gaur baino fuerteaigo ibiltzen zirela; eta jendea pasatzea ez da zu bakarrik zerbaitekin pasatzea bezala, erresponsabilitate gehiago duzu jendearekin bazoaz. Neurri honetan, apuruak, behin baino gehiagotan larri ibili ginen. Behin batean, pasatzen ginen guztietan bat bigilatzen egoten zen eta guardia zibilak berarengana joan ziren; honek beldurturik guregana aldegin zuen. Hau ikusi zutenean, hango ti-

Biriatu, errekaen ondoan mugaz bestalde gelditzen da. Ipar Euskadin ere izan da kontrabandoan aritu denik.

ro soinua, nik uste nuen josita utziko gintuztela, baina Jaungoikoari esker denok salbatu ginen. Ni erreka bota eta idi bati esker libratu nintzen. Igeri egiten ez dakit eta idiaren isatsari helduta pasa nintzen berrio alde honetara. Isats harrak zer nolako zerbitzua egin zidan ez daki inork, bestela han gelditzen naiz. Beste behin, erreka pasatzean baita, guardia zibilak konturatu ziren, gau guztia uretan sarturik egon behar izan genuen. Horrelakoak, milaka pasatu genituen.

Z. A. — Kasu hauetan, poliziek harrapatuz gero, zer egiten zuten?

—Hori, zeneraman arabera ibiltzen zen, zigorra espetxea eta multa artean banatzen zutelarik. Gehienez hiru urteko espetxea botatzen zuten eta noski materialarekin harrapatuz gero, gabe geratzen zinen.

Z. A. — Inoiz detenitu al zintuzten?

—Ez, ni inoiz ez. Lehenago esan dizut larri askotan ibili nintzela, baina suerte handia izan nuen. Materiala bide erdian utzi eta hankak arin nituela behin baino gehiagotan irten nitzen, baino gehiagorik ez.

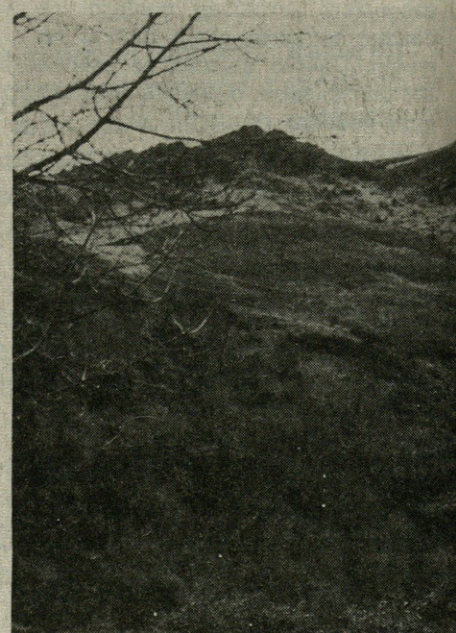
Z. A. — Kontrabandista ona izateko, zer zen beharrekoa?

—Bista ona, pazientzi handia eta korrika asko egitea, hankak arin ibiltzea, hau zen beharrezkoena. Prozesua hau izaten zen: bidea bigilatzeari, honetarako bista eta petxu ona behar zen eta pasorako, hanka

arinak edukitzea, gaurko gazteak ez daukazuena.

Z. A. — Ganadu kontrabandoa, eza gutu al zenuten?

—Bai, asko, ganadu klase guztiak pasa genituen: zaldi, ardi, behi, denetarik. Hau zen kontrabandorik arriskugarri eta okerrenetarikoa, zaratara handia, arrasto asko uzten zuen. Baina kontrabando klase honetarako polizia eresia egoten zen, bestela ia ezinezkoa izaten zen. Egia esan, orduan kontrabando mota guztietarako zegoen polizia eresia, baina pentsatzen dut gaur orduan baino gehiago.

Elur, euri, haize, edozein eguraldi ere ez zegoen ez sira, ez gabardina, ezer ez

Z. A. — Beraz zuek ere polizia erosit
al zenuten lan horretan ibiltzen
zinetenean?

—Bueno, hori ez da horrela, bestela lehenago esanak gezurrak di-rela esan dezakezu. Kasu batzuetan behar bada, norbaitzuek erosit

Z. A. — Garai hartan hemen mugit
zen ziren guardia zibilak, hemen-
goak ala kanpotarrak ziren?

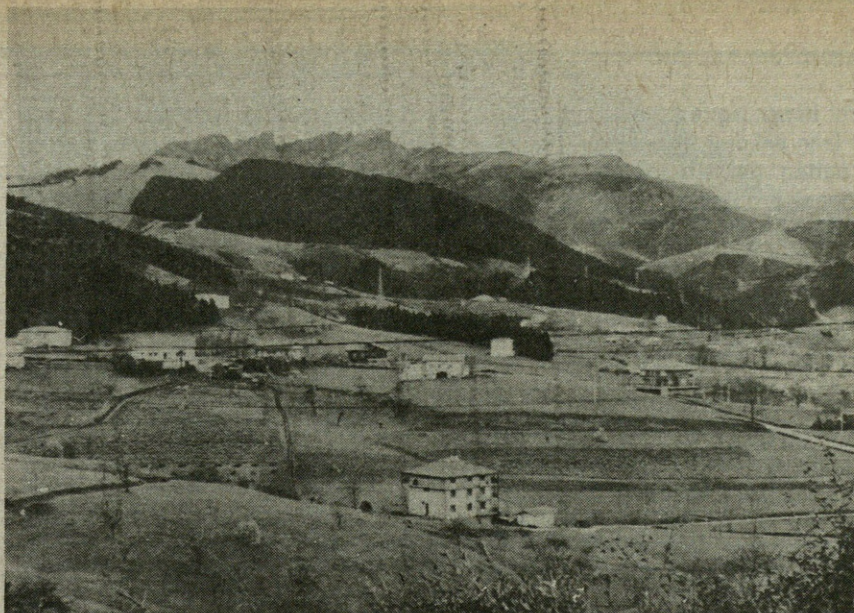
—Hemengoa, nor? Inor ez. Behar bada bakarren bat egongo zen bai-na denak behe alde horretatik eto-
rriak ziren. Dena dela, herri hauetan beti egon da kanpotiar jendea, mu-
ga zela, trenbidea, etab... hortik hemen horrenbeste Gomez, Marti-
nez, etab... egotea. Gainera karabi-
nero asko baserritar neskekin ez-
kondu ziren

Z. A. — Mugan dauden guardi zi-
bil kaseta hauk, noiz ustu zituzten?

—Duela bost bat urte gutxi gora behera, geroztik oinez ibiltzen dira. Kaseta hauk eta kuartelak betetzen zuten helburuetako bat guri bidea istea izaten zen, baina hala eta guz-
tiz beste leku batzuk bilatzen ge-
nituen.

Z. A. — Poliziari adarra sarritan
joko zenioten ez?

—Ba, beti, ez ziren enteratzen. Gu hilabete bat gertu ibili ginen ur

Atzean, Oartzungo Aiako Harriak mendiak. Inguru horietatik ehundaka aldiz pasa gara, bide horik begiak itxita ere egingo genituen.

kanal batetik pasatuz. Guardia zi-
bilek haruntz joaten ikusten gintuz-
ten, bainan itzultzen inoiz ez, zer
nolako arridura edukitzen zuten eta
gu haien hanka azpitik pasatzen,
orain jakingo balute...

Z. A. — Udan eguraldiari eta zego-
kionez baldintza hobeagotan mugit
tuko zineten, baina neguan, nolaz
konpontzen zineten?

—Bueno, erropa aldetik adibidez, oso gaizki ibiltzen ginen, orduan ez zegoen ez gabardina, ez sira, ez ezer. Jerse zahar, zamarra bat eta hanketan alpargatak edo bota zaha-
rrak hotz ederrak ikusiz. Gau guztia bustita, askotan elurretan, kazkaba-
rra goian beheun. Behin baino ge-
hiagotan palaz elurra kendu eta gai-
nean lo eginez. Baina nahi genuena lortzen genuen, dirua jasotzea nahi bazeen ez zegoen beste irtenbiderik.

Z. A. — Taldean zenbait ibiltzen
zineten?

—20 bat gutxienez, bigilanteak eta pasokoak kontatuz. Batzuetan hiru bakarrik mugitzen ginen, beste batzuetan gehiago, hau egin behar genuen lanaren arabera ibiltzen zen. Hori bai, denok konfiantzakoak gi-
nen, aspalditik ezagunak eta ongi konpontzen ginen elkarren artean.

Z. A. — Talde bat baino gehiago
ibiliko zinetenez, nola banatzen ze-
nuten muga?

—Gu denok irundarrak ginenez, hemen mugitzen ginen, Irun ingu-
ruan. Hondarrabikoak itsasoz, Bera-
koak beren zonan eta horrela de-

nak, bestela denok leku berdinean elkartzeko arriskua baitzegoen eta pentsa honek zer suposa zezakeen. Inoiz ez zitzaigun gauza anormalik gertatu, bakoitzak bere herriko men-
diak hobekiago ezagutzen baititu.

Z. A. — Eta pasoak egiteko, nola
mugitzen zineten?

—Hasteko, b i d e a k, karreterak inoiz ere ez genituen ikutzen, beti

DIRUA EGITEA ONGI DAGO,
BAINA LAPURTU INOIZ EZ,
ARE GUTXIAGO JENDE
POBREARI. PORTUGESEK
GORRIAK ETA BELTZAK IKUSI
DITUZTE, HEMENDIK DOZENAKA
PASATZEN ZIREN ASTERO.
JENDE POBREA, BEREN
HERRIETATIK LAN BILA
ALDEGITEAN ZUTEN.

atajuetatik, soroetan zehar ibiltzen ginen, bidea luzeagoa egiten zitzai-
gun baina seguroagoa, polizia bide-
etan ibiltzen baitzen eta bidexkak ez zituzten ezagutzen. Askotan 50-
70 kilo bizkarrean genuela ibiltzen ginen, bide txarrak, aldapa, mailloak, askotan luzeegiak izatetik kanpo biziarentzat arriskugarriak. Argirik ezin genuen ibili, beraz makila ba-
na eskuan eta aurrera.

Z. A. — Inguru hauek ongi ezagu-
tuko dit zue orduan, ez da?

—Begiak itxita ere egingo genu-
ke ibilaldi hau, askotan lotan ere

gu gure eginbeharrarekin eta orduan
ak eta aurrera.

metro batzu egiten genituen; kon-
tuan izan askotan astean sei bat al-
diz egiten genuela pasoa, horrela
tontoenak ere ikasten dute, guri bein-
tzat ez zitzaigun beste irtenbiderik
geratu.

**Z. A. — Bueno, eta jefea zer mo-
duz portatzen zen?**

—Jefea, askotan hasarretzen zen
bainan ez gugatik, bere buruaren
inutilitatearengatik baizik. Batzue-
tan, gurekin etortzen zenean eta gu
bezala prestatua egoten ez zenez
gero, askotan txirristatu edo estra-
puz egiten zuenean, ateratzen zuen
juramentu soinu entzutekoa izaten
zen. Bestela ez genuen arazo han-
digirik izaten. Hori bai, pasatu be-
harrezko materiala galdu edo haus-
ten baldin bagenu, kontratuaren ara-
beran, guk ordaindu behar izaten ge-

NORBAITEK LAN HONETAN JARRAITU NAHI BADU, MENDIA LIBRE DAGO, BAINAN GAURKO GAZTEEK EZ DUTE HORRELAKO LANETAN IBILTZeko OHITURARIK ETA KONTRABANDISTA ONA IZATEKO ONGI PRESTATUA EGON BEHAR DA.

nuen, baina besterik ez. Orain, ira-
bazi, guk baino gehiago irabazten
zuen baina erresponsabilitatea ere
handiagoa zen.

**Z. A. — Emakumeek, laguntzen al
zuten kontrabando lanetan?**

—Bai eta asko gainera, bigilan-
tzia adibidez, askotan egiten zuten,
materiala izkutatu, etab... Egon da
emakumerik lan honetan bere tipoa
jokatu duenik.

Hondarrabiko emakume bat, bere
senarra kontrabandoan ibiltzen zen
eta edariari sarritan ematen zion,
gau batez kargatuak etorri ziren eta
senarra eta bere lagunak mozkor-
tuak zeudenez, arin baino arinago
gauzak izkutatzera joan behar izan
zuen, eta zer nolako librada... Ho-
rrelakoak milaka eta aurpegia eman
behar zenean, lehenengoak izaten
ziren.

**Z. A. — Txibatorik eta ezagutu al
zenuten?**

—Bai, plaga hau non nahi zabal-
tzen da eta guk ere bakarren bat
ezagutu genuen. Horrelako lanetan

beti egoten da norbait puntuak ira-
baztearren edo diru pixkabat atera-
tzearren lan maltzur hauetara bota-
tzen dena. Guri kasuren bat edo
beste gertatu zitzaigun, gure berri
zekien batek poliziari abisatzea,
baina gogoarekin geratu ziren. Ge-
hienik generamatzen materialarekin
gelditzea besterik ez baitzuten lor-
tu eta egia esan ez zen gutxi baina
biziak askozaz gehiago balio du.

Guk behin jakin genuen gure be-
rri ematen zuenetako bat, artzai bat
zela, gure ezagun bat; behin batean
berarekin mendian topatu ginenean
aurpegira begiratzeko ere ez zen
gai izan eta noski are gutxiago zer-
bait esateko. Gu, ibili ginen taldean,
barnean ez genuen horrelako arazo-
rik, baina batek baino gehiagok ja-
san behar izan zituen joku zikin ho-
nen ondorioak.

**Z. A. — Eta kontrabandoak dirurik
uzten al zuen?**

—Bueno, dirua, lan asko eginez,
zertxobait noski uzten zuela. Gauza
ez zen gaur bezala, gaur lan asko
eginez dirua ateratzen duzu, baina
orduan ez zegoen lanik, ez zegoen
dirurik. Igandea iristen zen eta
etxean bi pezeta ematen bazizuten
kontent, baina hori ez zen bizitzeko
modua. Orduan, nork zeukan bost
duro? Inork edo oso gutxik, guk
behintzat ametsetan ere ez. Hone-
tarako sartu ginen lan honetan.

**Z. A. — Dirurik ez, baina pasatzen
zenutenetik zerbaitekin geratuko zi-
neten ez?**

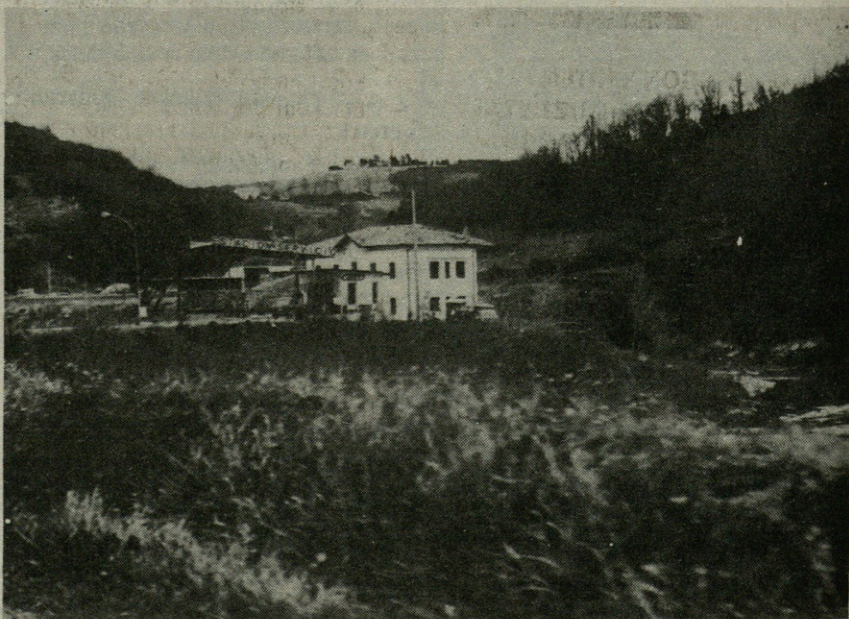
—Ez, hori inoiz ez, gure bizkarren
gain etortzen zenia ongi kontatua
egoten baitzen. Behin batean, hori
bai, goizeko bostak aldera izango
zen, gosez hilik gentotzen, Martell
botilaz eta chanpainezko batez kar-
gatuak, azkeneko muestra bezala.
Janaririk ez genuenez, edarira bota
ginen hiru lagunon artean chanpain
botila hustuz. Epelxamarra zegoen
baina ongi sartu zitzaigun. Jefea
noski beste bidai bati itxaron behar
izan zion chanpain gozo hura pro-
batzeko.

Beste gainerantzean, zerbaitekin
geratzen baginen, ordaindu ondoren
izaten zen eta akabo, gehiagorik ez
zegoen.

**Z. A. — Gaur mendiz lan honetan
norbait ibiltzen den ba al dakizue?**

—Gaur, mendiz, inor ez. Behar
bada ganadua pasatzen ibiltzen di-
renen batzu, baina bestelako kontra-
bandoan ez, gaur bide errazagoak
baitauzkate. Egia da oraindik gana-
du dexente pasatzen dela mendi
hauetatik, behi eta ardiak batez ere,
aurten bertan 30.000 bat ardi pasa-
tuko ziren. Gainera, dirudienez, po-
liziak gauza hauk ez ditu lehenago
bezala kontrolatzen, ez eta gutxia-
gorik ere.

Urte hauetan menditik kontraban-
doan ibiltzeko ez du burutik sano
egon behar, karreteraz errazagoa bai-
ta; gaur egun ere kontrabandoa egi-
ten da eta orduan baino gauza gehia-
gorena gainera, bainan beste bitar-

Mugako guardia zibilen kuarteletako bat. Garai batean gaur baino beteagoak egoten ziren, kontrabandoa nola edo hala burukatu beharra zegoen.

teko batzu erabiltzen dira.

Z. A. — Ezagutzen al dituzu beste bitarteko horik?

—Ez, nik ez ditut ezagutzen baina jakiten danez orain berebil asko izkutuko zuloekin dabilta haruntz eta honuntz; bestetik polizia asko ere erosita dago eta honek gauza erabat errazten du. Hau alde guztietan gertatzen da.

Z. A. — Gauero horrelako bidaia bat eginez, lo zenbait ordu egiten zenuten?

—Lo, ba nahiko gutxi, bi ordu, hiru, hor ibiltzen ginen. Gaztetan lo gutxiago behar izaten da, sasoi hobeto egoten da gizona baina okerrera egun guztia lan eta lan pasatzea izaten zen, askotan siesta txo bat botatzeko denborarik ere ez genuen izaten. Oso nekatuak ibiltzen ginen.

Z. A. — Bainen baserrira egunero itzultzen al zineten?

—Bai, normalean bai. Eguna zabaltzerako etxera arrimatzen ginen, bestela familiaren egonezina ere handitzen joaten baitzen. Normalean ilunabarrean irtetzen ginen eta goizeko 5ak, seirak alderako itzultzen ginen. Gauen batean eskapadan bat izan da edo atzeratzen ginen baina bestela ez.

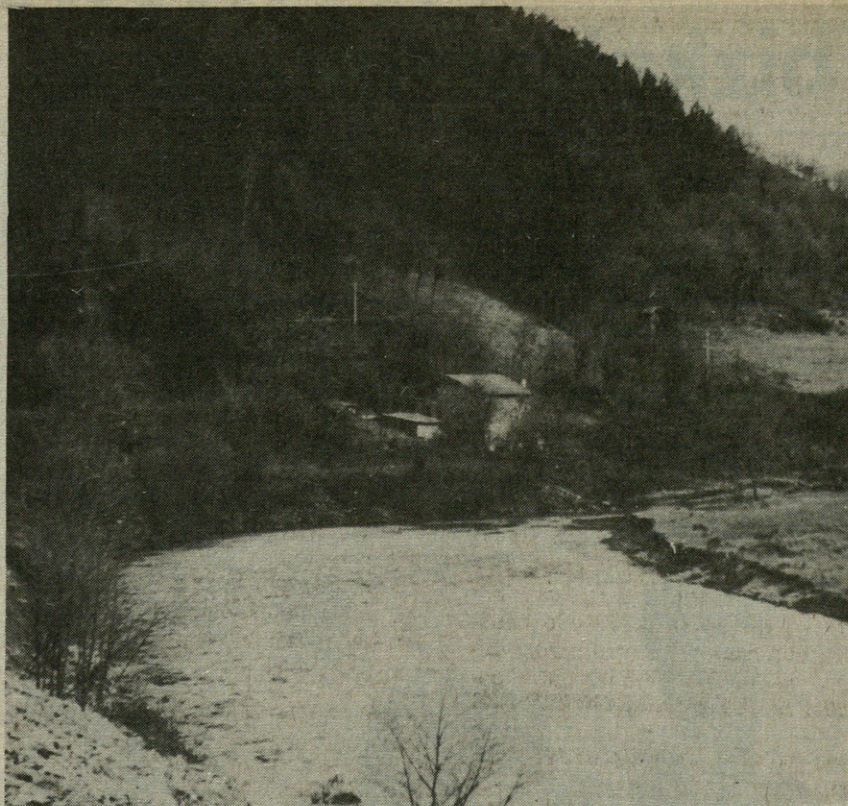
Z. A. — Inoiz ez al zitzaizuen gertatu guardia zibilak jarraitzea edo etxera bila etortzea?

—Bueno, guardia zibilak gainean ezer ez eramanean ezin zuen ezer

**TXIBATOAK EGON EGITEN
ZIREN, BAINA ALDE GUZTIETAN
BEZALA GURI, TALDE BARRUAN
EZ ZITZAIGUN INOIZ
HORRELAKORIK GERTATU
BAINAN KANPOTIK IZORRATZEN
AHALEGINAK EGIN ZITUENEN
BAT EZAGUTU GENUEN.**

egin, ezin baizuten delitorik probatu.

Etxera bila etortzea, konkretuki ez baina gogoratzen naiz egun batez susto ederra eman zidatela. Etxe goenean belarra ebakitzen ari nintzela, non ikusten ditudan sei bat guardia zibil neregana arrimatzen. Hamar bat metro edo gutxigora gaez pasatutako paketeak belar

Bide eta karreteretatik ez ginen inoiz ibiltzen, beti atajuetatik, guardia zibilak mugitzen ez ziren bidexketatik.

tartean izkutatuak neuzkan eta pentsatu nuen, orain arrapatuko naute eta pazientziarekin baina barrua estututa itxaron nien. Beren buru zena, kaboa, neregana zuzenduz baserri baten bila zebiltzela eta ia lagun niezaiekeen eskatu zidan. Bai gustora, nere aurretik kentzeagatik edozein gauza egingo nukeen. Zuzenbidea eman ondoren aldegin zuten. Nere barruak hartu zuen lasaitasuna.

Z. A. — Norbaiti opa al diozue lan hau?

—Ene, ene, nik inori ez. Seme pilo bat izan dut baina inori ez diot bide hau erakutsi, bizi hura oso gogorra zen. Gainera lehen esaten nizuna esaten dizut berriro, gaur ez dago orduko premiarik, gaur lana badago, dirua ere bai.

Bestetik, mendian ibiltzeko mendikoa edo baserritarra izan behar zara. Mendian lana egin nahi duenak libre dauka, ez dago lehengo kontrolik, baina gaurko gazteak ez dira gai horrelakorik egiteko; ez daude ohituak, baserritan geroz eta gutxiago geratzen dira.

Z. A. — Eta orain lasai bizi al zarete?

—Lasai bai, zeren beldurra izan behar dugu ba? Hura pasatu zen,

gainera zahartuak gaude. Dena dela, nik gau askotan gauza hauekin amets egiten dut, behin baino gehiagotan poliziak harrapatu nauela edo justu aldegitea lortu dudala. Zer nolako larrialdiak pasatu ditudan; esnatzen naizenean nere bihotza barrutik irtetzeko zorian egoten da, nolako kolpeak jotzen dizkidan!

Z. A. — Baserri mardul eta aberats hau, kontrabandoko diruaz ala nola lortu duzue?

—Ja, ja, ja. Baserri hau lanaz lortua dago, kontrabandoak nik dakidanez ez du inor aberastu, ez behintzat orduko kontrabandoak. Gauza horik gaur gertatzen dira, eta ez kasu gehiegitan gainera.

Hemen ikusten duzuen hau dena kopetako izerdi asko kostatua dago, ordu asko lana egin da lortu dugu eta gaur lasai bizitzeko aukera edukiko bagenu ez litzateke ezer izango, baina ikusten duzue, lanean jarraitzen gara.

Ikuluko lanak egitera joan behar dira, semea lehenago mugitu eta joana bada ere, denentzat dago lana. Behiak jeitzi, jana eman, azpik atera, horretan uzten ditugu bizitza hontan hainbat gauza ezagutu duten biziton hauek.

L. AUZMENDI

bizkaitar gazteek diotena

Bilboko Elizbarrutiko Idazkaritza Soziala delakoak eskaturik egin den inkesta bat argitara berria da «Gazteak, familia, sexualitatea, eta ezkontzari aurrean» izenarekin. Liburuxka hau hiru ataletan zatitzen da: Gazteak eta familia. Gazteak eta sexualitatea. Gazteak eta ezkontza. Badu beste ataltxo bat ere izen honekin: Nolako familia.

Familia, ezkontza eta sexualitateari buruzko eritziak aldatuz doa.

Nola ikusten dituzte gazteek gurasoak beren artean dituzten harremanak galderari, gehienak oso ongi elkartuak daudela diote, edo gutxienez ongi eramaten direla. Gutxi batzuk bakarrik diote erlazio hoiak oso hotzak direla, eta batzuten larriak.

Nola konpontzen dira gazteak gurasekin? Gehienak uste dute ongi eta oso ongi konpontzen direla; badira gaizki eramaten diren batzuk ere.

Mutilen artean ia erdiak uste dute sexual arazoetan dagoen libertatea ongi dagoela; neska artean erdiak baino gehiago dira berdin pentsatzen dutenak. Askotxok uste dute oraindik erreprezio gehiegi dagoela. Gutxi batzuek pentsatzen dute degenerazio bidean gabilzela.

Elizarekin betetzen dutenak eta betetzen ez dutenak eritzi ezberdinak dituzte sexualitateari buruz. Elizarekin betetzen dutenen artean, ezkondu aurretik erlazio sexualak ondo ikusten dituzte, mutilak % 50 eta neskak % 25. Elizarekin betetzen ez dutenen artean erlazio hoiak ongi ikusten dituzte mutilak % 83 eta neskak % 80.

Ezkontzari buruz, inkestari erantzun dioten ia erdiak zibilez bakarrik ezkonduko omen lirateke, Elizatik kanpo ezkontzea gaizki ikusita ez balego. Neska artean % 57 dira Elizan ezkondu nahi dutenak; gainerantzekoak zibilez bakarrik nahi dute.

Dibortzioa baitsi behar ahal litzatekeen galderari gure gazteak proportzio handi batetan, % 80, baietz erantzuten dute. Zure ezkontza on-

do ez balebil diborziatuko zinatekeen galderari berdin erantzuten diote. Elizarekin betetzen dutenen eta betetzen ez dutenen eritziak ez dira berdinak.

Nolako familia nahi ote luketen gure gazteek ikusteko hiru eredu jartzen dira: 1) Bientzak lana berdina izango litzateke bai etxetik kanpo, bai etxean. 2) Andreak etxetik kanpo gizonak baino denbora gutxiago lan egin, eta etxeko lanei gehiago begiratu. 3) Gizonak bakarrik etxetik kanpo lan egin, eta andreak etxekoak egin eta haurrak zaindu. Gehienak bigarren eredua ontzat ematen dute; baina mutilek hirugarrena eta neskek lehena nahiago dutela esan beharra ere badago.

Hauk dira, beste batzuren artean, Bizkaiko gazteei egin zaizkien galderak eta berhoiek eman dituzten erantzunak.

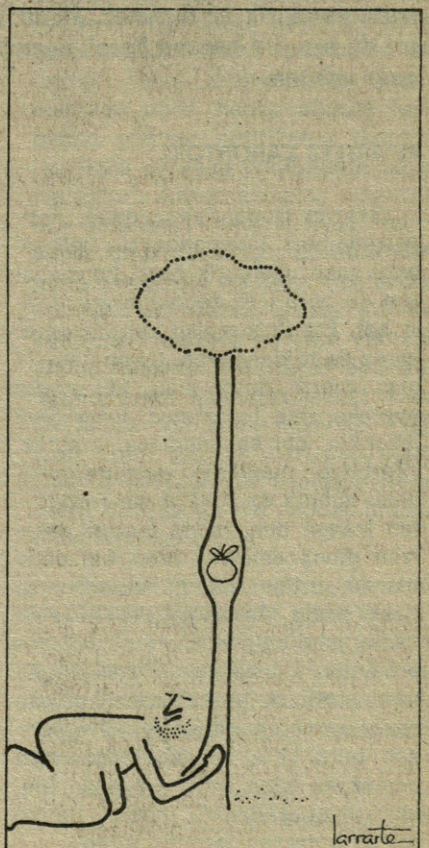
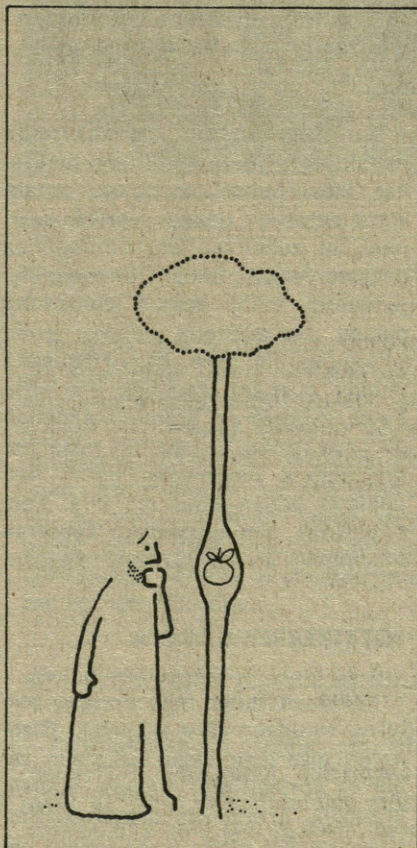
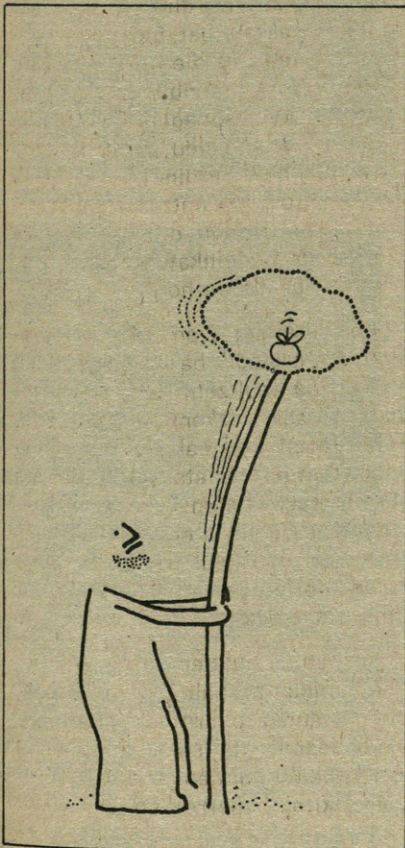
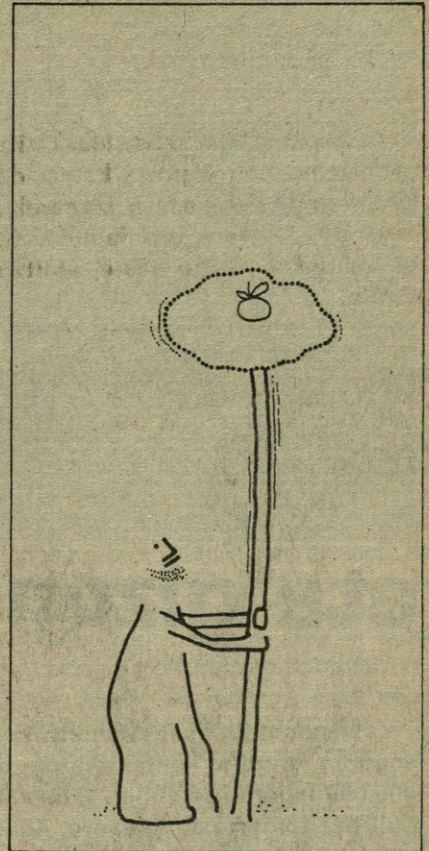
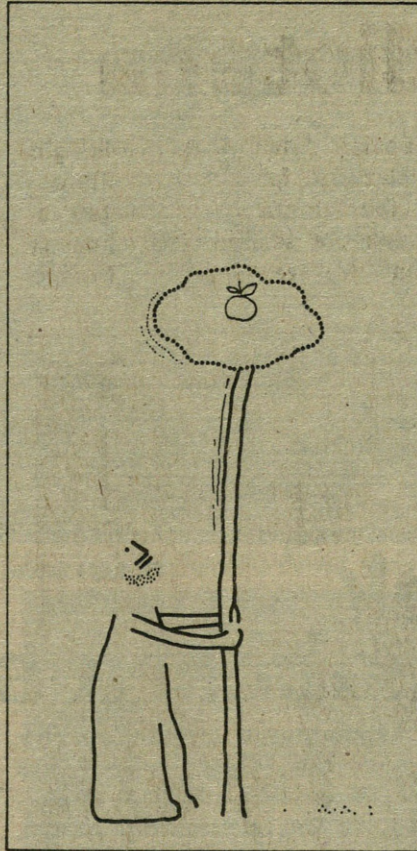
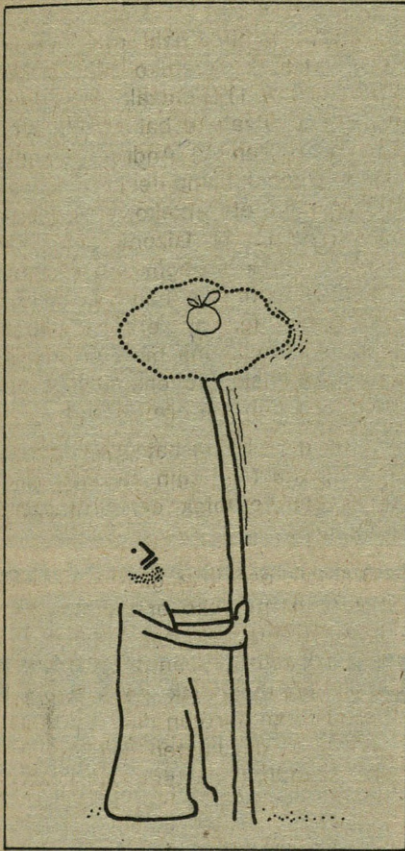
Oraindik oso urte gutxi, iñortxok ez zuen pentsatuko ere egingo horrelako erantzunak jaso beharko zirenik hain elizkoi izan den Bizkaian. Aldakuntza haundiak gertatzen ari direla begien aurrean dago. Familiari buruz ez da ikusten halako aldaketa haundirik gazteen erantzunetan.

Ezkontzari buruz idelak askoz gehiago aldatzen ari dira. Ezkontza ez da gauza sakratu bat. Elizaren sakramentu izateak, ez die ezer asko esaten askotxori, eta zibilez ezkonduko lirateke, zer esanagatik ez balitz. Sakratu izatea galdu bada, betikoa izatea ere bide berdinetik doa, % 80 baitira dibortzioa ontzat ematen dutenak. Zer esango ote dute gauza guztiak ur bedeinkatuarekin zipriztindu behar dituen hoiak?

Sexualitatean izan den erreprezioa, eta oraindik ba da noski, nolabait ari da ahultzen. Hori esan nahi du seguraski, ezkontzaren erlazioak ontzat emateak eta dibortzioa ongi ikusteak. Kristautasun teoriko eta abstrakto baten kolkoan bizi direnentzat izugarria da Euskadin gertatzen ari den hau. Gertatzen dena ez da teoria gertatzen. baizik praktika, eta egunero.

Zer pentsa ematen du inkesta honek. Familia, sexualitatea eta ezkontza garrantziko arazoak dira gure soziedadean, eta soziedade berria (eta hobea?) egin behar dutenen iritziak jakitea beharrezkoa da.

Petritegin dagoen zaborrarekin milioi bat arratoi bizi ahal daitezke.

eta gizonak zaborra sortu zuen

Donostiatik bost kilometrotara, Astigarragako lurraldeetan, «basogune» bezala kontsideratua dagoen leku batetan biltzen dira 400.000 inguru pertsonen zaborrak eta horik janez bizi diren arratoi, euli eta zomorroak. Egutero, egutero 300 Tm. botatzen dira bertan, 250 herriko zaborrak direlarik eta 50 entresa pribatuenak. Inongo tratamendurik ez dutenez, zabor piloa egutetik egutera haunditzen ari da eta era berean harek sortutako kutsadura. Baina nehork ez du ezer esaten...

PETRITEGI ZABORTOKI

1941ean Donostiako udalak Astigarraga herri independentea bereganatu zuen. Geroztik herri honek jasatu du berari ez zegokion zabor piloa. Eta Petritegiko zabortokiarena ez da tikiarena izan. Orain dela 21 urte ezarri zioten hau, 20 urteko eperako zela baieztatuz, lurraldeen jabeekin ohizko medioak erabiliz. «Zerbitzu publikoa» entzuten denean nehork ez daki noren zerbitzutan izango den, baina legeak eskatzen diona ematera behartua dago mundu guztia. Modu honetan Donostiako udala Astigarragako lurralde hauen jabe egin zen, eta oso merke ordainduz (11 pezeta m², esaten dutenez). Hitzak hitz direnez eta hai-zeak eramaten dituenaz, 20 urteko epe hura bete zenean Donostiako udalak ez zuen tutik ere esan eta, ohitura ez galtzeko, zaborra betiko tokian botatzen jarraitu zuten.

Kuriosoena zera da. Lurralde hauek legez (nola erabiltzen den legea ikusi behar) basogune bezala kontsideratuak daude. Horrek esan nahi du zuhaitzez eta berdegunez osatuta egon behar litzatekeela, jendearen atsedenerako izanik. Badakigu euskaldunok nahiko jende arraroa garela, gure «bereiztasunak» mundu guztian ezagunak direlarik. Baina zaborraren erdian atsedendiak pasatzeko, «bereiztik» pasatzea ere badela pentsatzen dugu. Are gehiago hauen inguruan sua, kea, infekzioak, era guztietako zaborrak eta milaka arratoi biltzen direnean.

BOTATZEAREKIN BASTA

Munduan zehar mila eratako teknikaz tratatzen dira zaborrak. Gizonaren gizarteak klase askotako zaborrak sortzen ditu. Papera, egurra, kristalak, arrain eta abere guztien tripa eta barrutiak, guzti hauen he-

zurak, odola, plastikoak, gomak, zapiak, trapuak, fruta eta berdurak, Residentzi - ospital - poliklinika - sanatorioko zabor guztiak, erretzen diren materiak (kola, disolbente...) eta abar.

Sanatorio aldetik neurri minimo batzu jarriak daude. Lehenik trituratzea, bolumena erreduzituz; Egutero lur edo ondarrez tapatzea; Geologiko inkesta bat egitea urak pozoindua dauden ala ez jakiteko;

Era guztietako zaborrak pilaturik.

Zabortokiaren inguran hesi bat jar-
tzea eta edozein modutan erretzea
debekatzea. Petritegiko zabortokian
neurri hauetakoa bat ere ez da kon-
tuan hartzen.

Zaborrak botatzeko modua erre-
xena da: kamioietatik hartu eta bo-
ta. Hortik aurrera ez da ezer gehia-
go egiten. Erretzen badira, kea ate-
ratzen badute, usaina hedatzen ba-
da... inork ez du ezer esaten. Zabor
piloa haunditzen joan da, eta gaur
egun baserrietatik oso gertu dago.
Donostia, Erretereria, Hernani, Pasai,
Andoingo zaborrak Astigarragan
daude, nahiz eta beste zabortoki
(Petritegi baino ttikiagoak) batzu
ere egon. Zaborra toki guztietan
banatua dago. Inon ez du tratamen-
durik. Aipatutako toki guzti haueta-
ko biztanleek arrisku haundi bat
dute beren gain, baina orain arte,
Astigarragako «Herrikoi» hauzo el-
karte mugitu arte, inork ez du ezer
egin, sikiera ezer esan ere.

Trikinosis, tifusa, amorrúa e. a. gaixotasunen
arriskua dago.

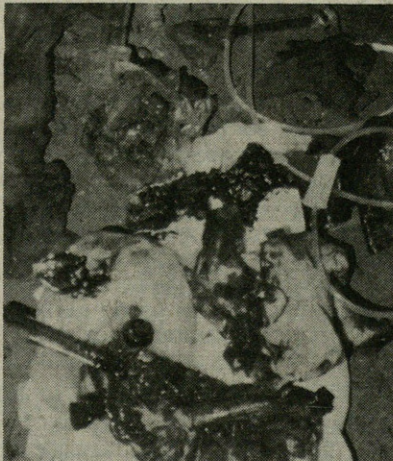
ARRATOIAK GARAILE

Lehen aipatu dugu pertsonak gi-
roari egokitzeko duten, erraztasuna
ez bada ere, beharra. Baina badira
erraztasun haundiago duten bizidun
batzu: arratoiak. Batez ere alkanta-
riletan bizi ohi den arratoi grisa ten-
peratura beroetan edo uretan bizi-
tzeko egokitua dago. Beti jaten egon
behar duen karraskari amorratua
dugu; urtean zehar (jango ez balu-
te) inzisiboak 8 edo 10 zentimetro
luzatuko litzaizkieke. Horregatik be-
ti jaten ikusiko dugu, eta janaririk
ez badu zementoari helduko dio.

Petritegin ez dago horrelako arris-
kurik. Jana nahi duten haina dute
eta bere kolektibitatea haunditzeko
eta zabaltzeko posibilitate osoak.
Kontuan hartzen badugu arratoi gri-

setako bikote batek urtean zehar
30.000 arratoi sortzeko posibilitatea
duela, Petritegin dagoen zaborraren
arauera arratoi asko egon behar
duela esatea ez da munduko jakin-
tsuena izan behar. Teknikoek egini-
ko kalkuloetan adierazten denez,
200 Tm. mediaz erabiliz, Petritegin
milioitik gora arratoi bizitzeko po-
sibilitatea dago. Bai, ondo irakurri
duzue, 1.000.000tik gora.

Arratoi hauk ez daude justu justu
zabortokiaren erdian, zirkulo zabal
batean zabaltzen dira. Kasualdidez
Donostiako udalak, egun batetik
bestera, zabor guztia kentzea eraba-
kiko balu, Donostia, Andoain, Her-
nani, Erretereriako biztanleek arris-
ku haundi bat izango lukete, arratoi
hauk janaririk gabe geldituko bait
lirateke gordeta dituzten kondarrak
bukatzean. Eta kontuan izan behar
dena hauxe da: arratoi grisak be-
raien artean arriskua komunikatze-
ko erraztasun haundia dutela, denak

Zaborra beste toki batetara eramanez ez
da ezer konpontzen.

pauso berdin samarrak emango li-
tuzketela alegia.

Arratoia gosez dagoenean, batez
ere jaten ondo ohitua baldin badago
(eta esana dugu Petritegikoak pri-
meran bizi direla) edozeini koxka
egiteko gai dira. Hori gertatzen de-
nean, kanibalismoa aurrera erama-
ten dutenak hil egin behar dira,
behin gauza bat probatu ondoren
gehiagotan berdina probatzea gus-
tatuko bait litzaieke!

SOR DITZAKETEN GAIXOTASUNAK

Arratoietatik at, badago euli eta
mamarrurik Petritegin. Gaixotasun
ugari sortzeko posibilitateak ugari-
tzen ari dira egunetik egunera. Arra-
toiak zabal ditzaketena gaixotasunak

kontuan hartzen baditugu, euliak
hauen gainean eta zaborraren erdian
jostatzen dutela ikusiz, zerriak za-
borretan oso gustora ibiltzen direla
aztertu, gure gizarteak, eta batez
ere Petritegi inguruan bizi diren
biztanleen arriskuak garbi ikus di-
tzakegu. Arratoiden aldetik gaixota-
sun hauk «bakarrik» daitezke: Peste
beltza (gure artean ez da hain eza-
guna, baina egunkarietan irakurri
ahal izan dugu gaixotasun honen
ondorioez), trikinosis, tifusa, amo-
rrua... Hala ba, zer bait egin behar
dela adierazten hasi gaitezen de-
nok.

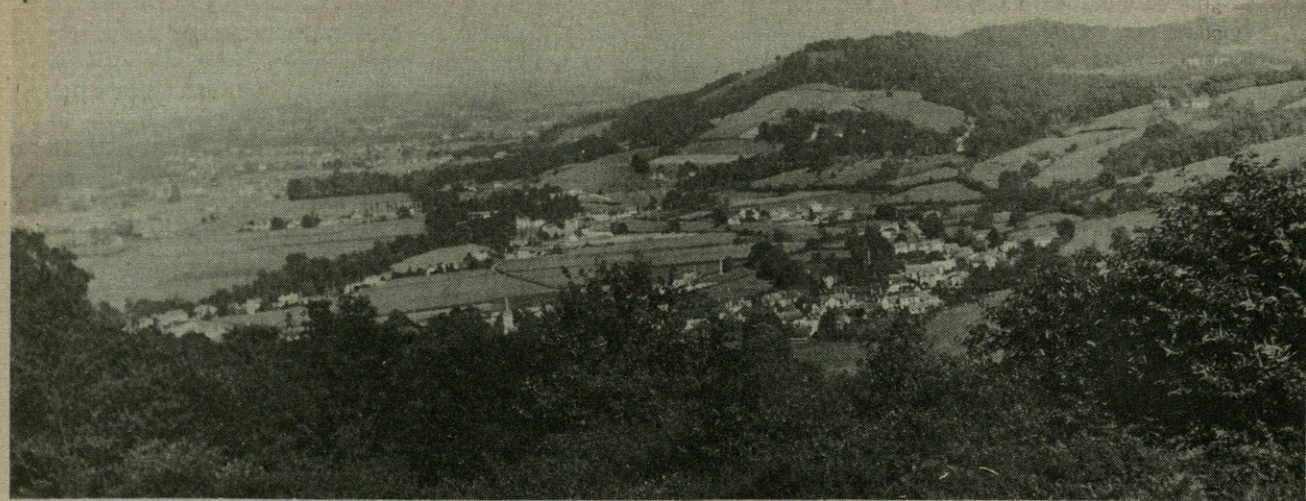
«HERRIKOI» HAUZO ELKARTEAK ESKATZEN DUENA

Orain arte esan ditugun datoeta-
tik aparte, badira gehiago Astigarra-
gako «Herrikoi» hauzo elkarteak
ateratako PETRITEGI, NOIZ ARTE?
informean. Guzti honen aurrean, eta
zaborrarekin egin zitekeen edo erabil
zitekeen teknikaz ez hitzegitearren,
arazo hau gehiena aztertu duten
jendearen eskaerak adieraziko ditu-
gu. Lehen aipatutako hauzo elkar-
tearenak, alegia: Ezin da horrelako
zabortokirik eduki; ez dute nahi
hemengo zaborra beste toki bateta-
ra eramana izatea, arazoak jarraitu
besterik ez baitzuen egingo eta leku
berrien inguruan egongo ziren he-
rrirentzat haundituta gainera. Horre-
gatik udalak lehen bait lehen za-
bortoki honen azterketa has dezala
esijitzen dute, hauzo elkarte honi
pauso guztiak notifikatuz (kontrol
herrikoia egoteko posibilitate baka-
rra baita). Azken soluzioa eman ar-
te, gutxienez neurri hauk hartu
behar dira: Arratoiden aurkako kan-
paina gogor eta iraunkor bat hastea
eta botatzen diren gauza guztien
kontrola eramatea (arrisku gehiena
duten zaborrak eta ilegal botatzen
direnei zigor haundiak jarritz). Neu-
rri hauek eta komenigarriak irudi-
tzen diren guztiak hartzeko espe-
zialista jendearekin kontatuz hartu
behar dira, batez ere dagoen arratoi
piloa kontuan izanik.

«Herrikoi»ek dei egiten die Hau-
zo Elkartea, Ekologista talde eta tal-
de herrikoi guztiei behin arazoaren
kontzientzia izanik denen artean so-
luzio bat aurkitzearren. Deusezta di-
tzagun guk, gizonok, sortuak ditu-
gun zaborrak!

P. IPARRAGIRRE

herrialdeen kontratuak (2)

Aurreko astean bezala, herrialdeetako kontratuei buruz mintzatzzen zaigu Xinaberri Iparraldetik. Oraingoan, kontratu berri bat nola mamitu zen kontatzen digu alde batetik. Bestetik kontratu hauek erakarri dituzten ondorioak.

KONTRATU BERRI BATI BURUZ

1977ko urtarrilean, DATARekoak Paberat datoz, herri kontratu hori zertan den ikusterat. Bilkura bat egiten da, karia horretarat biltzen dituela prefeta, kontseilu generala, administrazioneko zuzendariak, eta abar... Hor hasierako sei projektoko programa hura proposatzen zaie. DATARekoek nola eginga izan den programa hori galdetzen die? Orduan dira mintzatzerat menturatzzen zenbait Xuberotar ez zitzaizela batere atsegingarri gauzen iragaiteko moldea erranez, sei projektu horiek ez zirela pentsamendukatzeko baten ondorio eta. Erakusten die DATARekoek nola hasiak diren lanean, zer gei duten egin. Horretan, sei projektutako programa baztertua da eta DATARek urte bateko epea ematen die gogoetatzea lanari jarraitzeko eta bertze programa bat sortzeko.

Bilkura horretatik landa, Xuberoako Herri kontratuak abiada berri bat ezagutzen du. Partalierrak zortzi laneko taldetan banatzen dira: nekazaritza, komertzioa, ofizialgoa, industria, kultura, bortua eta oihana, diru erabilketa eta

hegoaldearekiko harremanak. Talde hauek, lehenik, nola arituko diren lanean ikusi dute eta gogoetara horretarako behar zen denbora hartu dute. Mugatu dute zer izango ziren taldeak, nola izan ziratekeen orori zabalduak, nola ororen elea izan zitekeen kontutan hartuta... Xede bereziak hartu zituzten, herrietan egiten ziren bilkuretan erran guztiak idatziak izango zirela esate baterako eta kazetetan argitaratuak, herriko etxeetan pausatutak, administratzaioneari igorriak.

Zein izan zen talde horien lana? Herri herri junta egitea, gauzen esplikatzeke, argitzeke, nahikundeen eta beharren entzuteke. Lan talde bakoitzak behar zuen bere neurrian, bere sailearen egoeraren berri eman, proiektuak egin. Gero, 1977ko azaroan batzar orokor bat ospatu zuten taldeek, elgar ezagutzeko beharra nabari baitzitzaizen eta erabakiak ez zitezkeelako har zortzi gunetan bainan bai, bakar batetan.

Ekintzak hautatu zituztenean, dossierren muntatzea SIC beti jin zitzaizen (syndicat intercommunale), Atarratzeko eta Mauleko komunak elgarretartzeko zituala. SIC honek onartu zituen ki-deetat lan taldeetako arduradunak, eta elgarrekin egin ikerketa teknikoak, zenbaketak eta gainerantzeko diru laguntzen bilakuntza. Horrela sartu ziren behingoz herritarrek herrigizonen egituratan.

Horik hola, gauzak beti aintzina joanaz, heldu ginen 1978ko azarorat, orduan izenpetua izan baitzen Xuberoako herrialdearen kontratua.

Jadanik ikusi dugunez, Xuberon, Ga-

razi-Baigorri eta Iholdi-Amikuzen egin dira edo egiten ari dira Herrialdeen kontratuak. Aipatu dugu zehazki Xuberoako kontratua. Nola hasi eta nola iragan zen. Orain goazen kontratu hauen ondorio zenbait aipatzera.

DIRURIK EZ UTZ GALTZERA

Herrialdeen kontratuak dirua zekarren. Diru horren bidez zenbait ekintza sortuko dira. Xuberoari dagokionez, gehienak nekazalgoan edo ekipamenduan. Esate baterako, nekazariak ardi eritasun bat gibelarazi dute diru horri esker. Ederki! Bertze horrelako ekintza ongarri, diru hori gabe luzaz egonen zirenak egin gabe.

Oroit gaitezen kontratu horiek herrialdeen aintzinapena bilatzen zutela. Helburuak bete dituzte Noraino? Zenbat gaztek aurkituko du lana herrian, hori dela kausa? Xuberon behintzat batek ere ez. (Baigorri kooperatiba baten sortzea lagunduko luke). Xuberoako industria kakaren erdian dago. Zertan lagunduko dio? Ezertan ez, ez baitu kontratu horrek industriaren arazoa hunkitu ere Xuberon.

Lan bideak ez ditu gehitu. Puntualki laguntza erdi baten ekarlea baizik ez da egonen kontratu hori; galtzen uzteak dolu egiten zuen. Orduan, hartu da eta ahal bezala erabili.

BEHINGOAN HERRIAK ERABAKI BEHAR ZUEN

Frantses estatuan ez da horrelakorik

askotan gertatzen: Herrialde bati dirua ematen zaio; berak nahi bezala erabil dezala erraten zaio. Horretarako herri kideek gogoetaldiak egin ditzatela. Ez bakarrik herri gizonek, denek baizik, jende xumeak. Elkarren artean ikusi behar dute eta erabaki nola erabili dirua.

Estatuaren diru laguntzaz beti gauza berberak. Diru laguntza guztiez erraten direnak. Xuberoak atseginez hartu du diru laguntza hori; gehiago ere hartuko zukeen. Nekazaritzan eta industrian bereziki nekezia gaitzak dauzkan. Krisis ekonomikoak garrazki hunkitzen du. Beraz, nola nahiko eta nondik nahiko laguntzak on zaizkio. Baina beti laguntzaz bizi dena ez da sendo. Zuzenaz, bere baitarik behar litzuke bizitzeko indarrak. Beti eta beti laguntza eskale dago. Dependentsiazko lokarriek Parisi lotzen dute.

Elgar gogoeta luze bat egin da kontratu horretarako. Horrek ondorioak ekar ditzake. Asteko espero ditugu. Karria horretara. zenbait herritar eta Herri Gizonek hartu dute Herrialdearen egoera begiratzeko denbora eta axola. Non bizi diren? Zeintzu diren haien problemak? Zeintzu daitezkeen irtenbideak? Agian gogoeta horik ez dira gogo huts izango. Obrak edo ekintzak jarraikiko zaizkie! Egoeraren kontzientzia serio sakon bat sortuko ahal dute.

Honelakorik sortuko balitz, ez litzateke, gaizki. Kontratua kontzientzia esnatzaile balitz, zer urrats ederra iparraldean! Guregaintasun bidean abiatu ginateke. Iraultza bidean!

Xuberoan nekazaritzan eta industrian nekezia gaitzak dauzka.

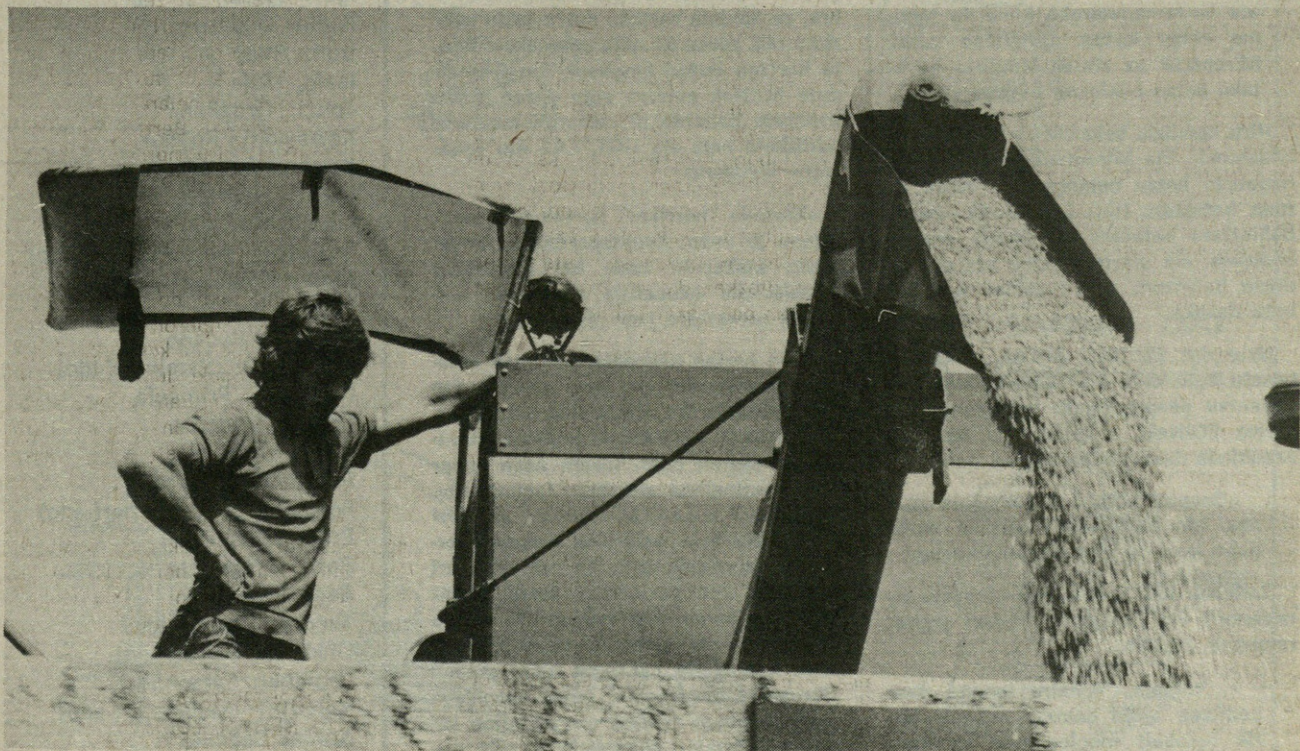
Bainan ametsik ez egiten ohituak gara. Hain segur, kontzientziak askatu ordez, lokartu egingo ditu. Orain arte bezala, ixilik eta lo egonen gara, zorionsu bagina bezala.

Frantziako Herrialde gehienetan, ezin bizia nabari da. Ekonomia krisisean dago. Probintzietako frantsesak aserik dabilta aPrisen erdirakoikeriaz. Garraio egiteko helenean nazkaturik dira oro. Orduan, Parisek, benetako zalapartarik

nasi aintzin, ogi benedikatua igortzen die guztiei. Euskaldunek ere gurea ba daukagu. Kontratu horietan datza. Gaur Xuberon. Bihar, Baxe-Nafarroan. Etzi, Lapurdin.

Herrialdeen kontratuen bidez, ez ote dugun ixilik egotea aukeratu nago. Betiko izorratu jarraikitzea. Egun, kontratu horik. Bihar, zer? Eta gu, aintzina lo!

XINABERRI

Zenbat gaztek aurkituko du lana herrian?

lehendik, bai, zettorren harria (2)

EGINeko langileen asanbladari frase hau ezartzen zaio ZERUKO ARGIA: «Guk eskatzen duguna ez da zuzendaria aukeratzeko eskubidea; hori fundatzaileen lana da; guk, aukeratzeko dutenari betatzeko eskubidea, hau da, bai ala ez esateko eskubidea besterik ez dugu eskatzen».

Zuzendari izateko aukeratzeko denari bai ala ez esateko eskubidea duenak, hau da, betoa jartzeko eskubidea duen horrek, berak nahi duen zuzendaria jartzeko eskubidea du finean. Hori zuzendaria aukeratzeko eskubidea ez baldin bada, nik ez dakit zer zer den.

Beste ezerena baino adar jotzearen antz gehiago du honek: Zuok, fundatzaileok, bila itzazue zuzendari gaiak; egin ezazue asanblada; aukera ezazue zuzendaritzarako horietariko bat; egin itzazue zuok lan guzti hok; zeren, gero, geuk esango bait dugu azken hitza. Komeni baldin bazaigu baietz esango diogu; eta komenitzen baldin ez bazaigu ezetza emango diogu.

Nor da, beraz, aukeratzeko duena? Azken hitza duena; betoa jartzeko eskubidea duena; eta ez besterik.

«Zuzendari berria onartzeko langileek eskatzen zituzten puntuak hauek ziren: profesionalidadea, egunkariaren prozesu guztia ezagutzea eta harremanetarako kondizio minimo batzua izatea. Langileen ustez Mirentxuk ez zituen kondizio hauek batzua behintzat betetzen.»

Hiru kondizio bakarrik ziren eskatzen zituztenak. Eta Mirentxuk hiru kondizio hauek batzua behintzat ez omen zituen betetzen. Hiru kondiziotik «batzua behintzat» betetzen ez dituela esaten badidate, nik ulertuko nuke bat ere ez duela betetzen; zeren gehien ere bat bete dezake.

Uste dut ZERUKO ARGIA pixka bat pasatu egin dela eta fundatzaileak eta Mirentxu desprestijiatu behar diren beharraz EGINeko langileak eta beraien asanblada desprestijiatzen ari dela.

«Despedituetako batek esan zuenez, eta bere burua tartean sartu gabe, jende erresponsableenetakoa».

Zorionak idea zuhur hau bururatu zitzaionari! Eta ZERUKO ARGIAri argitaratzearen ordezi!

«...kolpean hamairu langile despeditzea —eta gainera despido horik nolabait ideologikoak izanez— gutxi balitz bezala...»

Euskal Herriko edonon despidoak daudenean, nire inguruko jendea behintzat, zorionez, beti jartzen da instinto langile despedituen alde. Baina badute seigarren zentzu ezkutu bat konturatzeko despido guztiak ez direla berdinak. Eta problema ezagutzen ahalegintzen dira. EGINeko despedituekin ere antzera jazo zen. Telebista langileen alde; langileek telefonoz hari zuzena irratia-rekin; prentsa langileen alde...; normalean zapaltzaileentzat bakarrik zabalik egoten diren medioak beren esku ziztutela ikustean... esaten ari ziren: «Ez da, antza dagoenez, guztia gari garbia».

Despidoak nolabait ideologikoak izan omen ziren. Behar bada, bai. Zeren posible bait da, ideologia batek eskatuz egitea langile despedituek EGINen proiektuari eta periodismo jator bati egin dieten hutsa. Dena dela, itxura batetan ideologia bateko langileak (alderdi politiko berdinekoak behintzat) barruan geratu dira, Kapitalisten uste ustelelangile onak direlako.

«Momentu guztian "amarillismoaren" esploratzaile onenak eman dituzte... EGINeko langileen langiletasuna dudaz jarritz.»

Soldata hartzen duena langile baldin bada, ez dago dudaz jartzerik argi dagoen gauza. EGINeko despedituak langile dira soldata hartzen dutelako. Hala ere, ze soldata hartzen duten jakin nahi nuke nik, zeren 20 mila pesetako soldata hartzen duten langileek dirua eman dute EGINek aurrera egin dezan. Kasu konkretu honetan ni «amarillismoaren» partidario naiz eta UGT, LAB eta «abarren» kontrario.

«Metodo "herrikoi" horrek goia ostiralean jo zuen, kuentapartizipe, fundatzaile etabarren talde bat Hernaniko instalazioak okupatuta zeuzkaten langileak ateratzera joan zirenean.»

Egun hartan Hernanin egon zen «etabar» horretariko bat neu nintzen. Eta esan beharra dut errata ttiki bat dagoela ZERUKO ARGIA. «Langileak ateratzera» esaten duen tokian esan behar luke «periodikua ateratzen laguntzera». Periodikua eginik zegoen; Argalari omenaldia zen; eskirolek eginda. Hernaniko langileek ez zuten nahi Argalari omenaldi zen periodikua atera; beraz laguntza behar zen periodikoa kalera ateratzeko eta asmo horrekin joan ginen. Asanblada bat egin nahi genuen Hernaniko langileekin; baina asanblada permanentean zeuden eta ez zuten komenient ikusten asanblada gurekin egiterik. Hala ere asanblada permanente

hartara sartzen ziren EGINeko langile ez zirenak. Gu, aldiz, ezin sartu. Akaso langileen asanbladara sartzen ziren horretarikoak izango ziren alde egin zutenak eta era berean langileak desajotatzera joan zirenak.

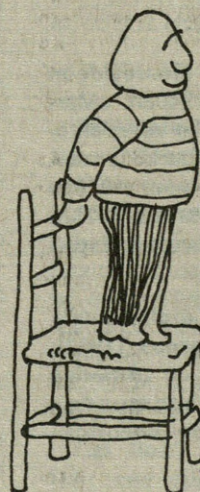
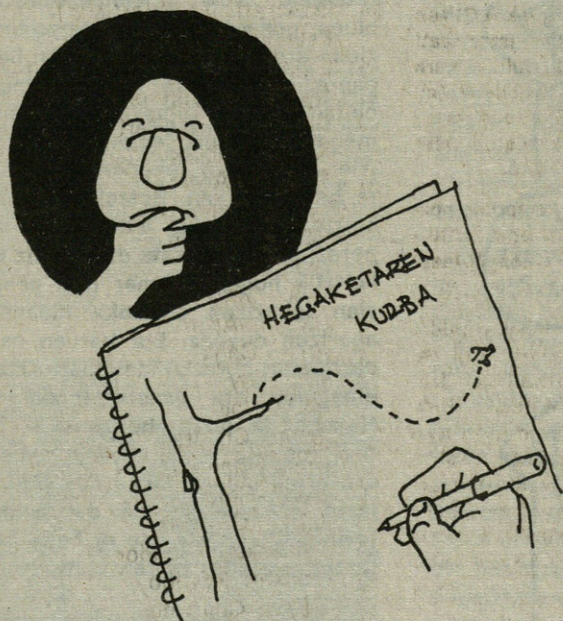
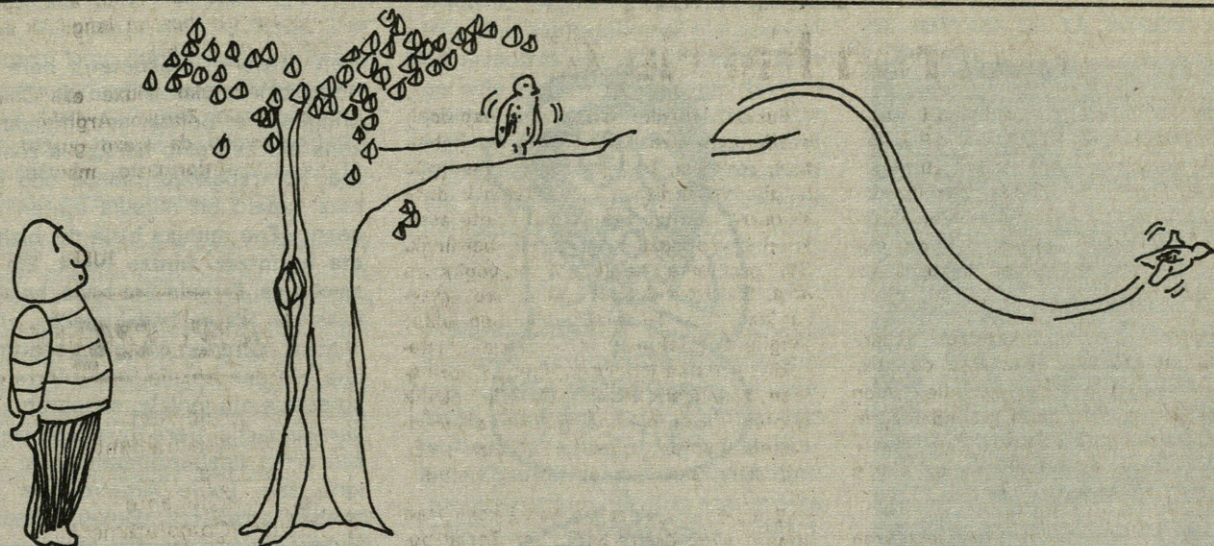
Eta bukatzeko hauxe esango nuke: «Behar bada Zeruko Argiako artikulorik horixe izango da arazo guztiari buruz egon den informazio manipulatuaren esemplo bat.»

JULEN KALZADA

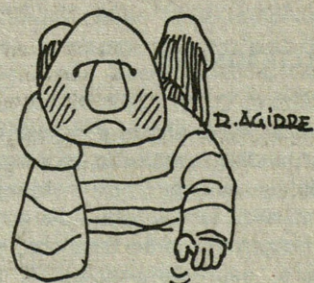
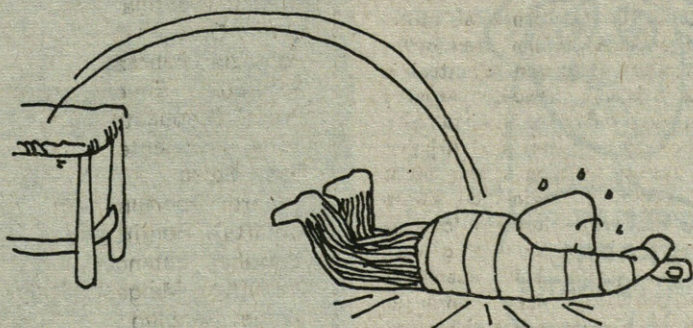
hiztegia

Birao: Maldición
Doidoi: Exactamente
Dolu: Luto
Dotore: Elegante
Erabat: Completamente
Erran: Esan
Erraz(tu): Facilitar(-ado)
Eskuarki: Comunmente
Gainbegira(tu): Supervisar(-ado)
Gainezka: Con exceso
Gai(tu): Capacitar(-ado)
Garo: Helecho
Garratz: Agrio
Golko: Seno
Gordin: Crudo
Gurdi: Carro
Hesi: Seto
Higuin: Asco
Hodi: Canal
Idi: Buey
Igeri: Nadar
Ikuiltu: Cuadra
Irun: Hilar
Isats: Cola
Jeitzi: Ordeñar
Karraskari: Roedor
Krisket: Pestillo
Lauko: Cuarteto
Liho: Lino
Lokar(tu): Adormecerse(-ido)
Mailo: Pasto en cuesta
Merke: Barato
Mokadu: Bocado
Murriz(tu): Disminuir(-ido)
Nagusigo: Primacia
Odolki: Morcilla
Oren: Ordu
Pobrezia: Pobreza
Pozoin(du): Envenenar(-ado)
Prest: Dispuesto
Sarri: Frecuente
Sasi: Falso
Tenore: Oportunidad
Unki(tu): Sentir(-ido)
Urmahel: Estanque
Xahu(tu): Malgastar(-ado)
Xume: Sencillo
Zabor: Basura

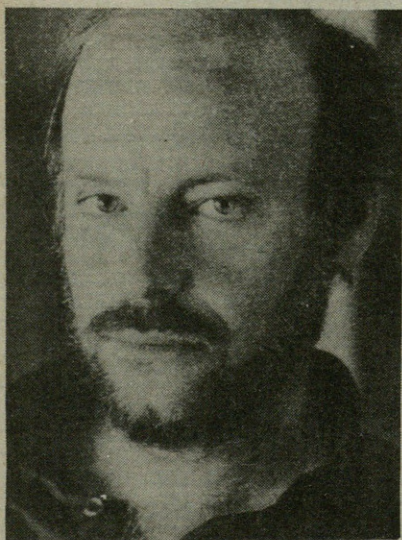

KUDBADEN BIGARREN ZATIA
ZAILENA ZENAREN SOSMOA
BANUEN NIK , BAI ...

zinekologoaren bulegoa

EDUARDO GALEANO

Kazetari idazle hau Montevideon (Uruguayan) jaio zen 1940an. «Marcha» zeritzan astekariko erredakto-rea eta «Epoca» egunkariko zuzen-daria izan zen. Arjentinan 1973an «Crisis» aldizkaria sortu eta 1976ra arte zuzendu zuen. Geroztik Espai-nian da atzerriaturik.

Hainbat liburu ditu argitaratuak: «Guatemala, país ocupado» (1967), «Las venas abiertas de América Latina» (1971), «Vagamundo» (1973), «La canción de nosotros» (1975).

Argitaratu berri da, halaber, bere «Días y noches de amor y de gue-rra» (1978). Hegoamerikako arazoei buruzko narrazioak dira. Errealismo sozialari sentimentalismo eta majia berezi bat dario kronika-denunzia historiko-periodistiko labur hauetan. Unkigarria da liburua, kontatzen duenagatik eta kontatzeko eragatik.

CHARLIE MINGUS

«Gauzak asko aldatu dira jazz de-ritzan musika prostituitu hau sortu zenetik...» zioena Charlie Mingus da. Jazz hitza larrijokada adierazten duen bulgarismo amerikano bat da. Izan ere, espresio erabatekoa da, sentimendu haragitua, bilakuntza. Eta Los Angelesko komunidade bel-

tzen ofizio erlijiosoetatik bere he-riotzera arte haxe izan da Charlie Mingus ere. Beltza, sentimendu sa-kona eta espresio haragitua zen be-rea, kontrabaxoaz, pianoz edo abo-tsez zapalduen musika egiten zue-nean: «Ene musika bizia da, bizitzaz eta heriotzaz mintzo baita. Eta ha-sarrea da. Errealia ere bada, halaber, hasarrea izaten badakielako», zioen 1956an. Charlie Mingus, sentimen-dua ere den bezala, irregularra zen, kolerikoa eta jeniala, desbaretua eta xarmangarria. Bere musikagintza es-tilo arras desberdinetan zehar bila-katu zen. Louis Armstrong-en jazz tradizioaletik Duke Ellington, swing, eta esperientzia abanguardis-tetaraino. New Orleansko jazz, blues, gospel, pre-free... Inprobisa-zioan ere gorenera iristen zen bere espresioa. Egin ere, Charlie Mingus baitan musika bihurtzen da senti-mendua. Eta une legun eta unkiga-rriei amorrutxo leherketak darraile-te bere musikan. Bestalde, musiko beltzekiko ba du autokontzientzia berezi bat «arrakasta duen beltz ba-koitztik hogeita hamar dira pobre-zian lehertzen direnak» dioenean agertzen duenez. Eta bazuen hala-ber jazzari buruzko ideia bat: «Jazza emegalduta eta gansterrentzat da. Hauena da jazz, beltzena»... Eta bere obra propioari buruz dioena ere arras adierazgarria da: «Eneari jazz ez baderitoxue dei ezazue mierda. Zeren eta hau ez baita pen-tsatzan, sentitu egiten baita».

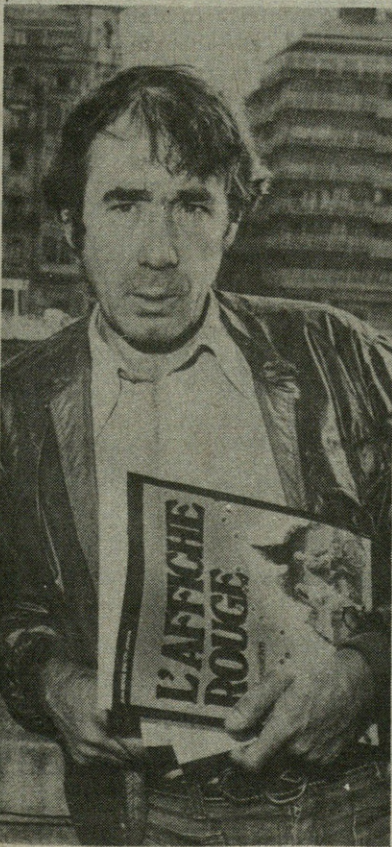

Roger Ibañez arras ezezaguna da gure artean. Paco Ibañez abeslariaren anaia da, eta Adunan hazi ziren biak, Frantziara aldegin zuten arte. Hemen, Paco Ibañez abeslari bezala agertu zen eta Roger Ibañez, ebanista izan ondoren, aktore bihurtu zen. Gaur egun, Frantzian aunitz filme egin eta ospetsua den arren, Espainian arras ezezaguna da.

Guk «L’Affiche Rouge» delako filmean ezagutu izan genuen. Pelikula hontan frantziar erresistentziako gertaera baten teatralizazioa azaltzen da, kutsu arras poetiko batez. Eta oso interesgarria izan arren, oharkabean iragan da Frank Cassentiren filme hau, zeinaren protagonista Roger Ibañez bait zen.

Bestalde, ihaz proiektu interesgarri batzu zituen Euskal Herriko egungo historiak gidoia... baina ez dakigu zer bait egin duen.

«Etat de siège» (1972) eta «Section Speciale» ondoren **Costa-Gravas** zuzendariak filme berri bat egin du. Romain Gary-ren nobela batetan oinarriturik eta Elizabeth Rappaneau-ren gidoiaren arauera. «Clair de femme» deritza eta Yves Montand eta Romy Schneider dira protagonistak.

Jean-Luc Godard badirudi laster itzuliko dela zinemagintzara. Azken urteotan uko egin izan dio industria zinematografikoari planteamendu arradikal eta marjinalekin. Egingo bide duen filmea «Bugsy Siegel» deritza eta mafioso ospetsu baten bizitzaz dateke. Udaberri hontan hasiko omen da filmatzen, protagonistak Vittorio Gassman eta Charlotte Rampling izango direlarik.

Werner Herzog zinema aleman berriaren autore interesgarrienetarikoa bat da. 1962an eta hogeitau urtekin hasi zen zinemagintzan eta geroztik 18 bat obra egin izan ditu. Bere filmerik ezagunenak hau dira: «Lebenszeichen» Bizitza ezaugarriak (1967), «Fata Morgana» (1970), «Auch Zwerge Haben Klein Angefangen» (Enanoak ere txikiak hasi ziren, 1970) «Aguirre, Der Zorn Gottes» (Aguirre, Jainkoaren kolera; 1972), «Jeder Für Sich Und Gott Gegen Alle» (Gaspar Hauser-en aenigma, 1974), «Herz Aus Glas» (Kristalezko bihotza, 1976), «Stroszek» (1977)...

Egin berri du, halaber, «Nosferatu, gaueko mamua» delako filmea. Oroituko duzue titulu hontaz 1922ko klasiko espresionista hura: «Nosferatu, banpiroa», Bram Stocker-en «Drakula» nobelan oinarriturik F. W. Murnau-k eginga. Werner Herzog-ek filme espresionista zahar hau berregin du, dekoratu artean baino areago natur eszenarioetan, izua baino areago estetizismoa erabilirik eta heriotzari buruzko gogoeta gisa, hilgaiztasunaren fatalitateaz.

RAINER WERNER FASSBINDER zinegile alemaniarrak bi pelikula berri egin ditu. Bere 36 eta 37garrenak hain zuzen. Lehena «Die Ehe Der Maria Braun» deritza eta United Artist delako multinazional amerikanoak distribuitzen du zentroeuropoan. Beranduago «In Einem Jahr Mit 13 Monden» filmatu du Fassbinderrek. Industria amerikanoa betidago zuhur eta prest komertzialtasuna izan ditzaketen balore berriak finantziatzeko eta errekuiperatzeko.

XABIER GEREÑO bilbotar nobelagileari enkargatu omen diote «Ema-

EGUN HAUETAKO 10 FILME INTERESGARRI

EL IMPERIO DE LA PASION (Nagira Oshima)
ESTADO DE SITIO (Costa Gravas)
EL EXPRESO DE MEDIANOCHE (Alan Parker)
TEOREMA (Passolini)
L'AGE D'OR SIMON DEL DESIERTO (Luis Buñuel)
EL ESPIRITU DE LA COLMENA (Victor Erize)
SWET MOVIES (Dusan Makavejev)
EL GRAN DICTADOR (Charlie Chaplin)
INTERIOR DE UN CONVENTO (Walerian Borowczyk)
TALABERA MON AMOUR (Anton Ezeiza)

nuelle 6» filmaren gidoia idaztea, eta lan horretarako esperientzia erotikoa biltzen ari delako ez zen, hain zuzen, Deustuako bilanziko polizia-koen lehiaketara presentatu. Erregutzen diogu Xabierri, bere gidogintza ere garrantzitsua den arren, ez ditzala ahanzi bere obligazioak...

Filmatzen ari dira **ladanik Madri- len «El Túnel»** delako filmea, Carro Blanco zenaren atentatuari buruz: 1973ko abenduaren 20an gertatu zenaren kronika omen da. Gillo Pontecorvo (Queimada, Aljereko Bataila) da zuzendaria. Hispano-frantziar-italianoa da koprodukzioa eta protagonistak: Gian Maria Volonte, José Sacristán, Angela Molina eta Eusebio Poncela.

Gai horri buruz aspaldian egin izan zen filme ezin estúpidoago bat, José Luis Madrid zuzendaria eta «Comando Txikia» titulua. Beste bertsio hau, «El Túnel» delakoa, hobeagoa izango delakoan gaude. Egikera aldetik bederen, interpretazio politikoz alantzan gauden arren.

LUIS COSME CUBAS bilbotar poeta bat da, arratseroko Arriagako inkilino. Lehen «Habitaciones Vacías» zeritzan liburua publikatu zuen, orain beste berri bat argitaratu du: **ES ESE TIPICO TANGO INTERMINABLE**. Liburuaren presentazioa aparta da. Poemagintzari buruz, irakurleari on egin diezaiola! Harri-garria da, ausarta eta interesgarria tipo batek bere kontura argitaratzea hain liburu xukuna.

Torrada bat lau horrialdetan 3

BEHIN MARTXAN JARRIZ
GERO, ZAURTEZINEZKOA DA!!

BENO... ZIRRIZTU TXIKI BAT BES-
TERIK EZ, IKUSTEKO, BAINO... HUX-
KERI BAT

BAINO HUXKERI BATENGATIK
JUDAXEK, KRIXTO SALDU...

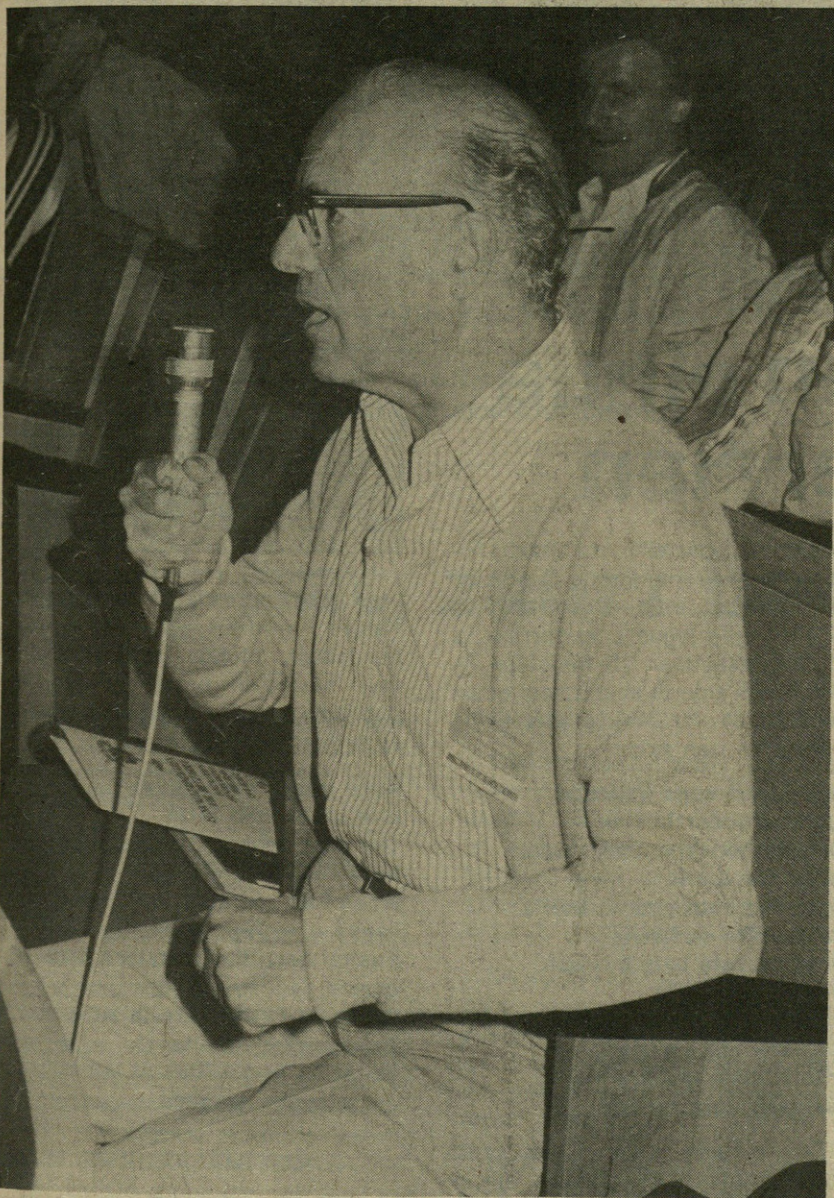

euskerazaintza dela eta

Sortu berria da «Euskarazaintza» deritzaion euskal akademi berria. Zilegi da aitortzea, nekez gairidituko duela «Euskaltzaintza»ren maila.

Eskuarki, ez naiz kritika sakon bat egiteko haina eskolatua edo

ikasía, baina beren deklarazioetatik atera daitekeenez, nahiko axaletik jokatzin dutela esan liteke. Arrazoiak ugariak dira, eta nire ikuspegitik, horrelako akademia batek, euskara aurrerapidetan jarri ezik, atzerapen bidetan jarriko du.

“Ez dut uste akademia berri honek ezer berririk eskainiko digunik”.

Akademia berri honen helburu nagusientzat, euskalkiak indartu eta sendotzea da. Nonbait ahaztu egin omen zaie, Ifar Euskal Herriko anaiek badiutuztela berez, bere euskalkiak, akademikuen artean ez baitago Ifar Euskadikorik. Ez dut uste r eta l ttantadunen garaletara itzultzeko tenorean gaudenik.

Bestetik, ez dut uste talde hauek euskarari etorkizunerako aukera gehiegi eskaintzen dutenik; euskara baserri eta herriketara kondenatzen dute, euskara gizartearen mailalara ertetzeko susmorik ere ez da ageri akademia honen helburutan. Sarri tradizionalismoa ukatu beharra izaten da, eta euskararen arloan argiro nabari da behar hau.

Akademia honen osatzaile zenbaitek esan ohi du, euskara batua joera politiko baten fruitu dela (esan duenean, nik dakidala, gazteleraz esan ohi du), baina izan ere, hau diotenean beren burua urkatzen dute, aski garbi baitago, inork joera politikorik errepresentatzen badu, akademia berri hau dela eta ez zait gehiegi kostatzen euskaldunen arteko sektore erreakzionarioenaren adierazpide direla esatea.

Euskaltzaintza»k akatsak dituela esateak ez digu deus berririk esaten, baina akatsak eztabaidagarriak eta erabatekoak izan daitezke.

Ez dut uste akademia berri honek ezer berririk eskainiko digunik. Bitartean, euskara batua dugu irtenbide bakarra, eta gu ere horretan jarraitzen dugu.

Ezkerretik eskubira, Bizkaiko Diputazioaren presidente ordea, EEEko lehendakaria, Amuriza, Belasko eta Alix (EEEkoak) eta Jesus Nabaran.

euskararen oihua enkarterrian

Urtarrilaren 14.ean Eguzki amandrea bapo portatu zen. Bere izpietatzen lainoa altxatu zuen eta Abellanedarako ibiltarien aurrean ibarraren miragarritzko edertasuna ageri zen.

Egungo erdion Enkarterriko senide eta ezagun bertsolariak nola ez hemen emozio haundi jardun. Egun hau geure bihotz barruan betiko gorde dezagun Eguzkia eder hain zu erdez gaur agertu ta zuen lagun nahi zuelako Enkarterria izan dadila euskaldun nahi zuelako Enkarterria izan dadila euskaldun.

Hiru milen bat lagun bildu ziren aintzinako Batzar Etxean Diputazio-ko presidenteari idazti bat irakurtzeko eta emateko.

Enkarterri baztertu eta ahaztu honetan euskal sentimentua —inoiz ez hila baina bai lotua— irazartzen ari da. Hiru mila lagun Enkarterriko % 10 dira: ekainaren 15 famatuan % 70ek bozak alderdi abertzaleei eman zizkieten eta % 74tik gora oraingo abstentzioa izan zaigu.

Estimagarri negu beltzean
Eguzki argi berria
Lurralde honek zutunik dauka
burua eta gerria
Hizkuntza bata geurea berriz
eta Herriko oinharria
Bihar daukate bata bestean
premia ornigarria
Enkarterriak euskara eta
euskarak Enkarterriak
Enkarterriak euskara eta
euskarak Enkarterriak.

Oso ekitaldi xume, baina sentikorra benetan. Lehendabiziz, eta introduzio txiki baten ostean, Enkar-

terriko Euskalduntze Elkar-teak bere idatzia, euskaraz eta erdaraz, eta Enkarterriko biztanleen ordez, irakurri zuen. Gero, Xabier Amurizak hiru bertso eder kantatu zituen —bertso bakoitza Jesus Nabaranek itzulia, eta bukatzeko Olakoagako dantza taldeak (La Quadra) Lanestosako arku-dantza dantzatu zuen.

Enkarterria, lur urduria eta mugan kokatua, betidanik gerratan sartua izan da, eta gainera arerio handi ta inperialistaz inguratua —leondarrak bereziki—; historiaren gora-beheretan euskara galdu zuen. Hala ere, enkarterritarren bihotzetan euskaldun sentimentua beti bizi izan da —Francoren gerra lekuko— eta Enkarterriko leku-izenek, orain arte esan-nahirik gabe, laster zerbait enkarterritarrei esango dietela espero dezagun.

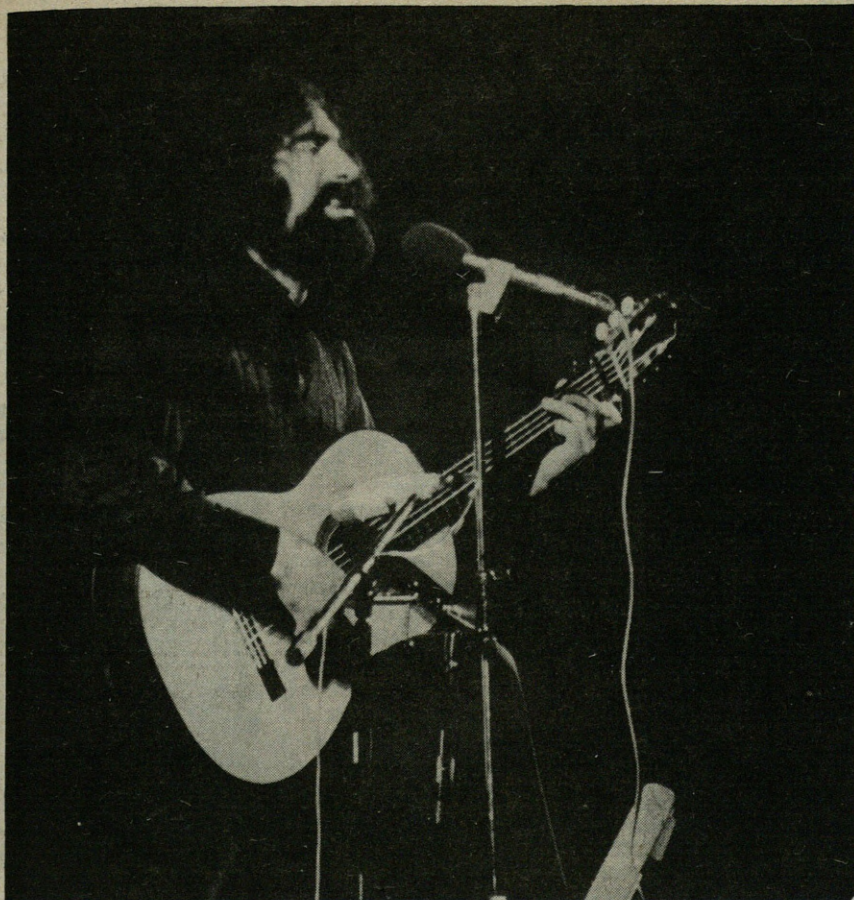
Enkarterriko Euskalduntze Elkar-teak esker beroenak eman nahi dio Xabier Amurizari eta esan ere, lehendabiziz, mende honetan behintzat, bertsolari batek Enkarterrian publikoki kantatu duela eta hori okasilua historikoa dela.

Asko luzatu gabe haxe da nire azkenengo hitza Gernikan zeukan Bizkaia zaharrak bere sustrai ta abizan lehen hau zen gure Parlamentua haxe gure lege giltza. Sustrai berri bat gertatzen hada hemen dagoen bakoitza laster da berriz libre ta zutik Enkarterriko zuhaitza laster da berriz libre ta zutik Enkarterriko zuhaitza.

JOSE MARI ALIX TRUEBA

Bertsoak: Amurizarenak

**«Nahiko hunan Beatriz, poeta baten bertsoz
Hire gaztetasuna ispilluan mirestu;
Nahiko hunan gaur ere bizitzaren kaliza
Ardo gorritz beterik gozamenetan hustu».**

lore bat, zauri bat

Xabier Leteren azkeneko diska hau, ohizkoen karakteristikak ditu konzepzio aldetik, testoetan gauzak gordin eta zuzen esaten direlarik. Hala ere, azkeneko lan hau Xabierrek egin dituen artean landuena iruditzen zait musikari dagokionez.

Xabierren lana komentatzerakoan testoen baliotasun hutsean geratzeko arriskua dago beti; areago, askotan hori bakarrik aipatzen dela esango nuke eta ene iritziz Xabierrek badu musika aldetik ere, hau da testook esateko erabiltzen duen musika era aldetik sintetisa lorturik garrantzia, MAITEAZ GALDEZKA, NAFARROA eta antzekoak ikusi eta entzun besterik ez dago. Bai, Xabierrek ere baditu kanta onak, ongi

musikatutako testook.

Diskari izena ematen dion kantak (Beatriz Allende zenari buruzkoa) aspaldi Xabierrek egindako kanta bat gogorazten digu: ABERE GISA izenekoa oker ez banago. «KISKALIRIKAN, DESEGINIKAN BIZI BAHINTZENAN DESERRI HORTAN...»

CANÇO A CATALUNYA kanta oso ongi egina dago; sardana kutsu duen erritmoaren gainean gurutzaturik, bertsogintzaren giroko melodia erabiltzen da eta ez zait batere arrotz gertatu.

TEOLOGIA, IDEOLOGIA. «IZADIAREN IGELTSEUA ETZEN BATERE TONTUA...» eta «ADAN BADOA TRISTE TA MUTU PARADISUA GAL-

DUTA, BILBO ALDERA AILEGATZEN DA GAUEKO TRENA HARTUTA...». Bertsogintza soila; bertso xelebreak irriparra sortarazten duten horietakoak, diskaren giro berezia, nolabaite puskatzen da honekin eta ene iritzirako tesitura altuegian kantatzen du Xabierrek, behar bada bertso soilak lortzen duen giro ezaguna lortzen ez delarik.

XALBADOR zenari eskainitakoa bi zatitan banatua dago; lehen zatia Lurdes Iriondok eginiko testoa Antton Valverdek esaten du pianoz baliaturik; ahotsa oso galduta agertzen da, erabat ahulduta. Bigarren zatia Xabierrek kantatzen du; berak eginiko testook honela dio:

**«PLAZETAKO KANTARI,
BAKARDADEZ JOSIA
HITZEN LIHOA IRUTEN
BERE BARNEAN IRAUTEN
OINAZEZ IKASIA...»**

Maitasunez beterik egindako kanta dugu hau, oso ongi botea. Des-kripzio sakon eta fina musika aldetik ere.

HAIZEA DATOR IFARRALDETIK izeneko kanta, onena da zenbaitentzat. «EZ DUT UTZI NAHI IZEN ZEHATZIK, IZENGABETAN GALTZERARA...» dio honetan; ez zait iruditzen kanta onena denik; tesitura altuegian kantatzen du hau ere eta testok horrek lortu zezakeen giro intimista, sakona eta dramatikotasun finekoa ez da lortzen ene iritzian; kanta honek baliatu diren posibilitateak baino gehiago badituelakoan nago.

HERRI ZAHAR HONTAN. «AMETS ERO BATEN MORROI ETA SEMEAK, HERRI BALDAR HONTAN...». Kanta honekin lortzen da aurreko kantarekin lortu behar litzatekeena: egonezina... bakardadearen, isiltasunezko ezina... «BELDURRA ERE EMATEN BAITU. JOANAZ GOGORATZEAK...» GAUAREN ORDEZKO EGUNA izeneko kanta amaitu arte gaingitzen ez dena. Halere, hau entzuterakoan zerbait bitxia gertatzen zait, esplikatzeko ez dakidana. Agian, Antton Valverderen bertsioa entzuna daukadalako izango da...

Anttonen laguntza, ona eta egokia beti bezala.

Grabazioari dagokionez, LAUAXETA diskarena hobe iruditu zait; kitarra eta pianoa batez ere garbiago agertzen da aipaturiko diskan.

XALBARDIN

aste giroa

URTARRILA 28 OTSAILA 4

LIBURUAK

KARRASPIOREN ABENTURAK, Barkaitz-
tegi taldea. HORDAGO. 128 or.,
100 pta.

HORDAGO argitaldaria euskara
errazeko liburu sail bat ateratzeko-
tan da. Lehena orain dakargun hau:
KARRASPIOREN ABENTURAK. Kapitu-
lo bakoitzaren ondoren galdera sail
bat dator ikasleek gaiak mintzatzeko.
Eta bantaja bat du lehen liburu ho-
nek behintzat: nahiz eta euskara lan-
tzeko izan, ez da batere aspergarria
gertatzen, badu bizitasunik narrazio
eta deskripzio aldetik. Euskararen
irakaskuntzan KARRASPIOREN ABEN-
TURAK liburuak toki bat beteko duela
dirudi ba.

**AL MISMO TIEMPO QUE HILLARY Y
TENSING**, taldean. 100 or., 125 pta.

1953ko maiatzaren 25etik 28ra Xe-
be Peña mendigoizale tolosarrak «Lau
katedralen ibilaldia» deitua egin
zuen; Bilbotik atera, Donostia, Irui-
ña eta Gasteiztik pasa eta Bilbora
itzuli zen berriro, oinez, guztia 93
ordutan, honela izugarritzko marka
bat eginez. Egun haietan bertan lor-
tu zuten Hillary eta Tensing-ek
Everesten gailurrera igotzea, hortik
datorriko Xebe Peñaren ibilaldia jasot-
zen duen liburuari titulua. Bigarren
aldiz argitaratzen da eta bertan Xe-

beri lagundu zioten «sherpa» direla-
koek, mediku, etabarrek idazten du-
te, ibilaldia nola izan zen adieraziz.
Bukaeran Bazarkok ibilaldi izugarri
honi buruz idatzirik berrogeita bost
bertso ematen dira. Liburu argazki,
plano etabarrez osatzen da.

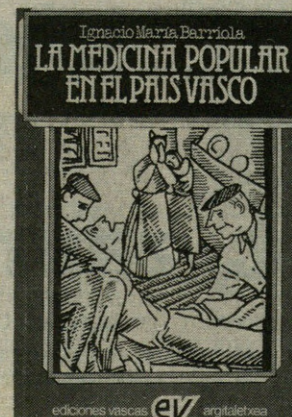
**RECITS & CONTES POPULAIRES DU
PAYS BASQUE**, 1, recueillis par Pie-
rre Bidart. GALLIMARD. 188 or., 725
pta.

Basanafarroako ipui eta kontakizu-
nak jasotzen dira hemen, frantsesez
noski. Kapitulo bat bertsolaritzari es-
kaintzen zaio. GALLIMARD-ek Fran-
tziako herrialde desberdinetako ipuiei
buruz argitaratzen duen sail batetan
atera da liburu hau.

**LA MEDICINA POPULAR EN EL PAIS
VASCO**, Ignacio M. Barriola. EDI-
CIONES VASCAS. 167 or., 400 pta.

Liburu polita benetan eta oso inte-
resgarria gainera Ignacio M. Barrio-
lak eskaintzen diguna. Hitzaurrean
dioenez, «...en el País Vasco» esa-
ten du eta ez «...del País Vasco»
hemen sendagintzarako erabili diren
metodo asko beste herrialde batzue-
takoan antzekoak direlako. Dena de-
la, hemengoak behintzat jasotzen di-
tu. Sendatzeko era asko atzera egi-
ten duten horietakoak dira noski
—pixa edatea etabar—, baina badira
gustagarrixeagoak ere. Aldi berean
Euskal Herriko kurandero famatuena
berri ematen digu. Bukaeran belar
batzuen euskarazko izenak eta gazte-
laniako itzulpena eta zertarako era-
biltzen diren azaltzen du.

PERU ABARCAREN BERRIRAKURTZEA,
Angel Zelaia. KRISLU. 146 or.,
300 pta.

Angel Zelaia Mogelen PERU
ABARKAREN azterketa nahiko sakona
egiten du liburu honetan. Obra ho-
rretan azaltzen diren atsoitizak, esa-
kerak etabar aztertzen ditu. Bestetik,
darabiltzen euskara eta ideologia eta
honen iturburuak ere azaltzen ditu.
Hasieran berriz PERU ABARKA argi-
taratzeko egon ziren iskanbilak ere
kontatzen ditu. Liburu bibliografia
nahiko zabal batez osatzen da.

ANGEL ZELAIETA

**PERU ABARCAREN
BERRIRAKURTZEA**

LOS CONCIERTOS ECONOMICOS, Car-
men Postigo. LUIS HARANBURU. 122
or., 375 pta.

«...en la Euskadi de 1979, LOS
CONCIERTOS ECONOMICOS son qui-
zás la clave para la recuperación
económica del País Vasco así como
para el logro de su estabilidad po-
lítica.» Badirudi afirmazio hau haun-
di samarra dela, ez da? Baina dena
dela askotan hainbeste alpatu eta
hain gutxi ezagutzen diren konzer-
tuak zer diren jakiteko ez da gaitz-
etorriko estudio hau.

CARMEN POSTIGO

**LOS
CONCIERTOS
ECONOMICOS**

JALGI HADI II, irakaslearen gida liburua, Hondarraitz. ELKAR. 400 pta.

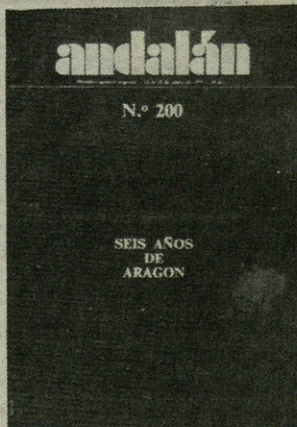
JALGI HADI metodoa osatuz doa. Atera berri da II mailarako, irakaslearen gida liburua, hamabi ikasleaz osatua.

horren barruan informe nahiko zabal bat atera du. Ez du Petritegiko arazoa soil soilik aztertzen, zaborrak eliminatzeke beste toki batzuetan erabiltzen diren metodoak ere azaltzen ditu. Horrezaz gain filme labur bat egin dute gai beraz. Informean eta filmean agertzen diren argazkiak izugarriak dira benetan.

ANDALAN, periódico semanal aragonés. N.º 200. 12 - 18 enero 1979. 30 ptas.

ANDALAN, Aragoiko astekaria. 200. zerbakira iritsi da sei urteren buruan, eta ez zalitasunik gabe. Arazo ekonomikoetatik aparte, agintariekin ere izan ditu problemak behin baino gehiagotan, baina aurrera doa. Zerbaki berezi honetan sei urte horien buruan Aragoiko zenbait arlo —Elixa, kultura, langileria, politika, ekologia etabar— nola joan diren aztertzen du. Interesgarria Aragoien berri pixka bat izateko.

EL VIEJO TOPO, n.º 28, enero 1979. 100 ptas.

EL VIEJO TOPO beti bezain interesgarria dator hil honetan ere. Eta hau gehiago nabari da gainera beste zenbait aldizkari —garai bateko astekari politiko «progrek»-behera doazen eran. Hil honetan beste gauza batzuen artean PTEko Eladio García Castrori egindako elkarrizketa bat, Philip Agee CIAkoa zenari beste bat, eta sesualitate eta eromenari buruzko beste lan batzuk dira eskaintzen dizkigunak. Azken sail honen barruan Genoveva Rojoren «Mujer y locura» da bereziki irakurtzekoa.

PETRITEGI, Astigarraga-Ergobiako HERRIKOI hauzo elkartea.

Petritegiko zaborteziaren arazoa bizi bizian dago. HERRIKOI hauzo elkartea lan handia ari da egiten problema honen berri emateko. Lan

LEHIAKETAK

BERTSOLARI TXAPELKETA ZALDIBIN.

Aurreko astean eman genuen txapelketa honen oinarrien berri, baina toki faltaz puntu batzu adierazi gabe geratu ziren. Alde batetik esan behar da izenak emateko epea otsailaren 10ean amaitzen dela. Helbide honetara bidali daitezke: Guraso Elkartea, Blok bat, Zaldibia, parentesi artean bertsolari txapelketa jarri. Edo ondoko telefonoan eman daitezke: 884353, iluntzeko 7etatik gaueko 10 ak arte. Bestalde, hona txapelketa buruz antolatzaileek ematen dituzten beste ohar hauek: «1) Txapelketa hau bi urtetik behin egingo da, ezeren eragozpenik ez dela behintzat. 2) Juradua bost edo sei bertsolari lehen mailako izatea nahi genuke eta oraingoz jartzen zaituztegu jakinarah gainean gure eskeari baiezkotz erantzun diezaiozuen. 3) Gastuak ordaintzeko errifa bat aterako dugu honoko sari honekin, radio kaset bat 28.500 pezetan baloratua, bi arkume hamabosna kilokoak eta 15.000 pezeta dirutan. Jendeari esku zabal ager dadin eskatzen diogu, ez baitugu beste mediorik hau aurrera eramateko. 4) Euskal Herriko bertsolari, bertsozale, irrati, prentsa eta kultur mailan ari den guztia gonbidatzen dugu martxoaren lauean Zaldibia etor dadin, bertso festa eta euskal kultur ekintza honek ahalik eta bikaintasun, edertasun, arrakasta eta entzuterik haundiena izan dezan. 5) Inork diru laguntzarik egin nahi baluke dei beza 884353 telefonora ilunabarrean. 6) Bertsolari txapelketa honez egiten zaizkigun sujerentzia eta ematen zaizkigun eritzi denak kontutan hartuko dira. Eta, bide batez, eskertu honelako iniziatiba guztiak.»

ERAKUSKETAK

HAMABI IRUDI GAUR ERE OROITGARRI. Donostian, AURREZKI KUTXA PROBINTZIALeko aretoan, otsailaren 18 arte elizbarrutiko ondasunen era-

kusketa bat dago. Horrekin batera hitzaldi sail bat ere antolatu da; hauetako bat urtarillaren 26ean izango da, iluntzeko 8etaz eta José Manuel Aguilarrek emango du, arte lanen zaintze eta restauratzeari buruz. Ikastetxeetarako bixitak ere antola daitezke; horietarako 272473 eta 281651 telefonoetara dei daiteke. Bixita horietan irakasle hauetako bat —Manuel Lekuona, José M.ª Zunzunegui, M.ª Asunción Arrazola eta Edorta Kortadi— izango da laguntzaile. Euskaraz eta gaztelaniaz emango dira esplikazioak; talde bakoitza gehienaz 25 lagunekoa izango da.

HITZALDIK

Lizartzan, Alfabetatze Elkartek antolatuturik, Lemoizko zentroleaz hitzaldi bat emango du Antxon Bandresek; otsailaren 1ean, iluntzeko 8etan izango da, Zentro Parrokialeko Arantza-benea etxean.

ETA, BESTE

jaiotetxeari

Patxi Otxoki (Patxi Lazkano)

«Príncipe de Viana», 77-78 zenb.,

1972. VII ta VIII.

1

Bertso berriyak jartzera nua
guztizko borondatian,
milla beatzireun irurogei ta
zortzigarrengo urtian;
zer gertatu dan esan biar det
Intxaurreondo'ko partian,
nere barrena ez dago lasai
guziyak jakin artian.

2

Asarre xamar artu gaituzte
oso gorroto gogorrez,
geren etxetik ateratzeko
desapiyoka egurrez;
andre ta gizon, zar eta gazte,
guziyak oien beldurrez,
illabetian famili asko
egondu gera negarrez.

3

Alare oiek segitzen zuten
beren gorroto txarrian,
makina aundi bat jartzen ziguten
geren etxien aurrian,
esanaz: «Ordu asko baño len
ikusiko da lurrian!»
Zenbat naigabe pasa ditugun
geren baserri zarrian!

4

Emeretzi etxe bota dituzte
illabeteren barruan,
famili askotan beidatu gabe
zer miseriya dagan;
bizitzen ere etzegon errez
olakuaren onduan,
baserriya ala utzi biarra
pena galanta genduan.

5

Auxen da lana ezin arturik
biar dan pazientziya,
gure biyotza erdibitu da
etxia orla autsiya;
kalian bizi biar degula
artua degu etsiya,
nik galdetutzen dedana au da:
Nun dago kontzientziya?

6

Gure denbora pasia degu
beti baratzan lanian,
eguneroko ogiyen billa
ain borondate onian;
uste ez genduen ekaitz gaizto bat
gañera etorri danian,
ifündik ere anparo gabe
utzi gaituzte kalian.

7

Abenduaren irua zan au,
Santa Barbara bezpera;
egun orretzaz bizi gerala
beñere aztuko ez gera;
aita ere egun ortantxen juan za
mundu ontatik bestera,
oi t'amairu urte ziran eunian
etxia bota ostera.

8

Ni naiz Otxoki deitzen nautena,
ola zan gure etxia,
neronen bistan egokitu zan
tellatuak lur jotzia.
Ura ikusita nere barruak
pasatu zuben trantzia!
Nere biyotzak dadukan penik
ezta posible kentzia!

9

Gu bezelaxe famili asko
dirade errukarriyak,
baserritikan bota gaituzte
ta kalera etorriyak;
batzuek dira amona zarrak,
beste batzuek elbarriyak,
oientzaz ere iritxi dira
munduko egun gorriyak.

10

Jaiotzetikan oituak geunden
baserri zabal batian,
kanpo-lanian jarraitu degu
juan diran zenbait urtian;
egun batetik bestera danok
sartu gaituzte lurpian,
orain kalian bizi bearra
lau paretaren tartian!

11

An utzi ditut aran-arbolak,
utzi ditut gereziyak,
an utzi ditut piko ta udare,
sagar gez eta gaziya;
nere biyotzan zain bana zuten
an dauden arbol guziyak,
nere barrena samindutzen du
orrela galtzen utziyak.

12

Ara amabi bertso nun dauden
Patxi Otxokik jarriyak,
goratu nairik lurperatuta
utzi diran baserriyak,
gure zelaitan gelditu diran
arbola maitagarriyak;
oraingo txandan puska goxorik
aialdu du Euskalerrivak!

1979

urtarrila

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23

24 25 26 27 28 29 30 31

otsaila

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28

martxoa

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

25 26 27 28 29 30 31

apirila

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

maiatza

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14

15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

ekaina

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

25 26 27 28 29 30

Ekainean hasien da BAI EUSKARARI Kampania

uztaila

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26

27 28 29 30 31

abuztua

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

iraila

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23

24 25 26 27 28 29 30

urria

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23

24 25 26 27 28 29 30 31

azaroa

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18

19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

8-11 BILBOAN RIKARDO

LOPEZ HILTZEN DA

Consejo Vascongadorik

3+4=1

INDEPENDENTZIA

15-11 ZAPA

ROBERTO EIA EMILIA

ARRASATEN HILAK

AMNISTIA-OSOR-LEGE ANTITERRORISTA AGURTU

KONSTITUZIO HONIEZ

abendua

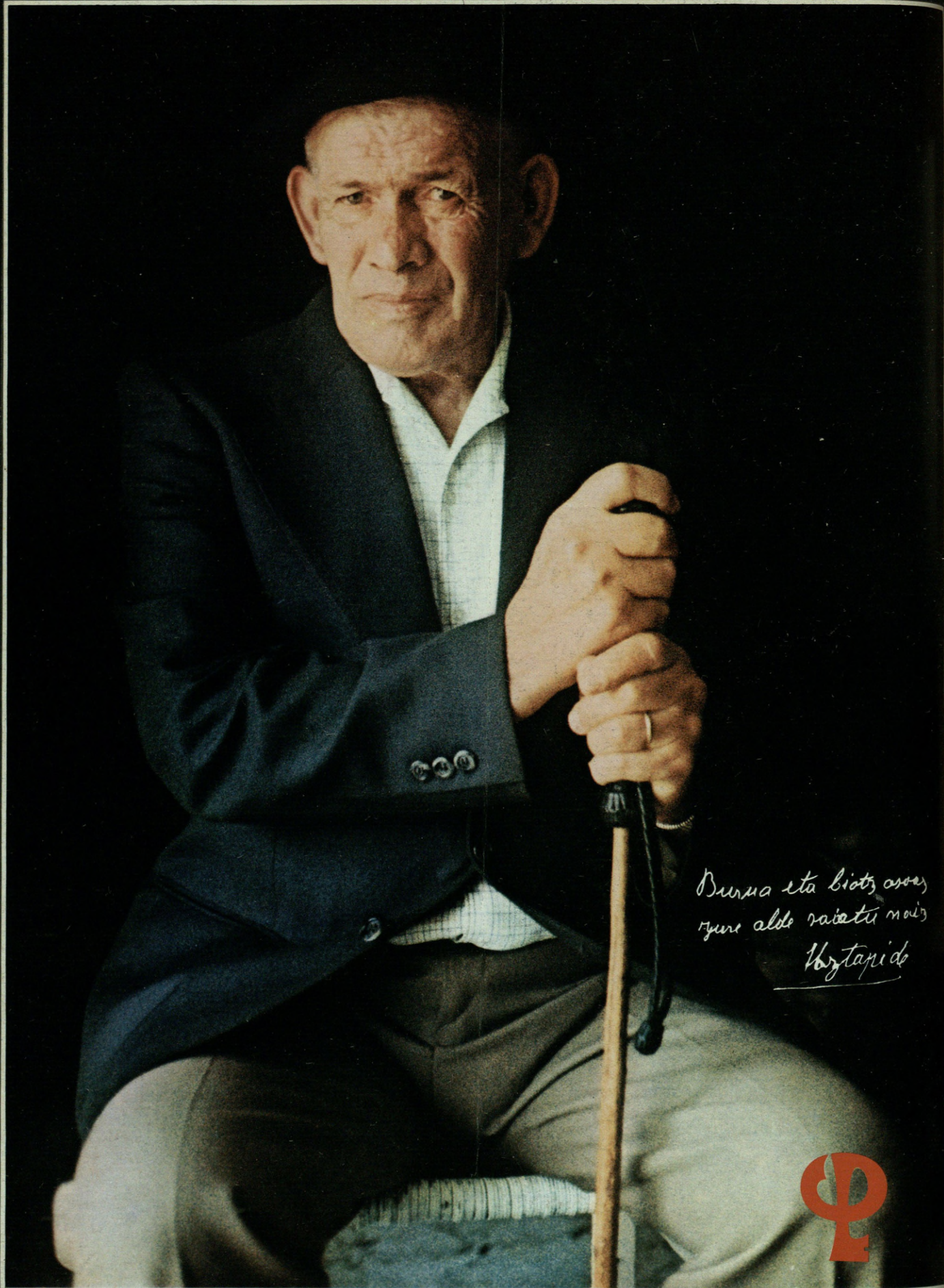
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

25 26 27 28 29 30 31

Herriarekin - Herriarentzat. CAJA LABORAL

*Burua eta biotz osoak
gure alde saiatu naiz
Herriaren*

